

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA: _____

Geneve'issä olevan lähetystön raportti n:o 1.

Asiainhoitaja Yonkeli

4/1 1938.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Genève, 4 päivänä tammikuuta 1938.

N:o 8.

1 290 Sal.		38.
10/1-38		
5	C31	

Ulkoasiainministeriölle.

Lähetystö lähettää kunnioittaen Ministeriölle
tämän ohella raporttinsa n:o 1 aiheesta
Poliittinen tilanne.

Asiainhoitaja

U. Junttila

GENEVE SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 1.

Genève ssa 4 p:nä tammi kuuta 1938.

1/290 Pal 38.

17/1-38

Asia: Poliittinen tilanne.

5 C31

Käydessäni vuoden vaihteessa Bernissä ollakseni läsnä Valaliiton presidentin J. Baumannin uudenvuodenvastaanotolla minulla oli tilaisuus keskustella poliittisessa departementissa ja useiden sikäläisten diplomaattien kanssa nykyisestä yleispoliittisesta tilanteesta. Selostan lyhyesti eräitä kuulemiani näkökohtia, joista ilmenee, mihin kysymyksiin täällä parhaillaan kiinnitetään huomiota ja miten niihin suhtaudutaan. Kaikkia puhuttelemiani henkilöitä näytti kiinnostavan rauhansopimusten luomaa olotilaa puolustavien ja sitä vastaan hyökkäävien voimien välisen valtakuntaistelun kehittyminen samoin kuin Kansainliiton nykyinen ja vastainen merkitys kansainvälisessä politiikassa.

Paavin nuntius, Antiokian arkkipiispa Bernhardini, lausui kärsityksensä, että Eden on syyppä siihen umpikujaan, johon maailman politiikka nykyään on joutunut. Jos Hoaren ja Lavalin linjaa suhtautumisessa Abessiniaan olisi noudatettu, olisi paljon pelastettu: Italia olisi saanut haluamansa alueet, jotka Negus olisi luovuttanut tietäessään varmasta muuten menettävänsä koko valtakuntansa. Italielle oli muka annettu lupauksia, että Kansainliitto tulisi toteamaan, ettei Neguksen hallitusta enää ole olemassa, joita lupauksia Avenolkin oli vahvistanut syksyllä 1936 Roomassa vieraillessaan, mutta Kansainliitto ei ollut näistä lupauksista lainkaan piitannut. Nuntius vakuutti, ettei hän tietenkään hyväksynyt Abessinian valloitusta, mutta kun se kerran oli tapahtunut tosiasia, olisi Edenin taitavammin pitänyt huolehtia jälkiseurauksista, jotka nyt johtivat Italian valitettavaan eroon Kansainliitosta.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Kosketellessaan Mussolinin tämän eron yhteydessä pitämää pu-
hetta nuntius huomautti siinä olleen aukon, jonka Mottakin oli
huomannut. Tämän hän katsoi osoittavan, että alkuperäisestä pu-
heesta, joka ilmeisesti oli suunniteltu paljon jyrkemäksi, vii-
me hetkessä oli pyyhitty joitakin oleellisia kohtia, minkä joh-
dosta loppuponsi ei vastannut sitä, mihin puheen alku viitta-
si. Selitys: Berliinin neuvottelut Lontoon kanssa olivat jossain
määrin hermostuttaneet Mussolinia, ja sen vuoksi tämä oli uhannut
erota myös muusta kansainvälisestä yhteistoiminnasta, kuten puut-
tumattomusskomiteasta. Berliinistä käsin oli Italialle silloin
huomautettu, että olihan sekin Genèven kautta vielä monenlaises-
sa yhteistoiminnassa sekä Englannin että Ranskan kanssa. Nun-
tiuksen tietämän mukaan oli kysymystä Italian erosta perusteel-
lisesti pohdittu fascistineuvostossa, jossa sitä myös oli anka-
rasti vastustettu. Lopulta oli päätetty erota sillä ehdolla, että
Saksa antaa takeen siitä, ettei se palaa Kansainliittoon.

Keskustelun kohdistuessa Suomeen ja velanmaksuunme Amerikalle,
jossa paavin edustaja oli ollut 15 vuotta, hän vakuutti hyvin
käsittävänsä, että kongressi ja yleinen mielipide suhtautuu sange-
viileästi Rooseveltin pyrkimykseen aktiiviseen yhteistoimintaan Eng-
lannin kanssa kaukaisessa idässä, koska Englanti ei ole mak-
sanut sotavelkojaan. Kun maailman politiikkaa viime vuosina on
hoidettu Genèvestä käsin, ovat tämän politiikan kärsimät epälukui-
sat tappiot myös olleet omansa tuntuvasti vähentämään Kansainlii-
ton arvovaltaa.

Nuntiuksen esittämä selitys Italian eron syystä pitää yhtä
sen kannan kanssa, joka esitettiin lähetystön raportissa n:o 39
17/12 1937. Ruotsin Bernin-lähettiläs sanoi myös kuulleensa hy-
vistä lähteistä saman selityksen. Sitä tukee vielä seuraava lau-
sunto, jonka Mr. Walters (Kansainliiton sihteeristöstä) oli an-
tanut eräälle tšekäläiselle virkaveljelleni ja joka muuten on ris-
tiriidassa erinäisillä tahoilla esitetyn väitteen kanssa, ettei
Italian ero ollut yllätys: Kansainliitossa oltiin varmoja, ettei
Mussolini kääntäisi sille selkäänsä, koska vaara oli tarjona, et-
tä Saksa silloin ottaisi haltuunsa Italian paikan. Siksi oli
Waltersille yllätys Saksan tietotoimiston kommunikoida 13/12. Nämä

päätökset perustuvat kahteen olettamukseen: 1) Italia erosi, koska Saksa oli etukäteen antanut vakuutuksen siitä, ettei se palaa Genèveen; 2) Saksa tunsii olevansa pettynyt, kun se ei ole saanut siirtomaavaatimuksiaan täytetyiksi. Italia oli pettynyt, koska Abessinian valtausta ei oltu tunnustettu. Nyt nämä molemmat tyytymättömät maat liittyivät yhteen käyttäen hyväkseen tilannetta kaukaisessa idässä järjestääkseen persoonalliset asiansa Euroopassa. Jos toinen olettaus pitää paikkansa, on odotettavissa ankara hyökkäys Kansainliittoa vastaan. Millainen tämä hyökkäys on oleva, se jää nähtäväksi. Jos Englanti ja Ranska pysyvät passiivisina, saattavat eräät muutkin maat asettua samalle kannalle kuin Sveitsi. Mutta jos Englanti tekee aloitteen Kansainliiton puolustamiseksi, niinkuin se on tekevä, ei mikään pehmpi vaara sitä uhkaa. Näin Walters. Tiedoittajani piti Italian kannan muuttumiselle kuvaavana, että vielä Halifaxin Berliinin-neuvottelun aikana Roomasta käsin oli laskettu liikkeelle huhu, jonka mukaan Ranska olisi valmis sovitteluihin Italian kanssa.

Puolan lähettiläs Komarnicki väitti, ettei hän uskonut yllä selostettuun selitykseen Italian erosta, jonka hän leimasi Kansainliiton sihteeristön keksinnöksi. Sitä oli pikemmin pidettävä jonkinlaisena ilmapuntarina, nyrskyvaroituksena, sillä poliittinen huomio alkaa nyt kääntyä pois Euroopasta kaikkien katseiden ollessa tähdättyinä kaukaiseen itään. Kiinan selkkaus on muka vain odotettavissa olevan suuren Japanin ja Venäjän välisen sodan alkusoitto. Kiinan valloitus on ankara kolaus Venäjän arvovallalle. Vilkkaassa mielikuvituksessaan hän tunsii meidän olevan nykyään uuden aikakauden kynnyksellä, jonka tapahtumilla on oleva kauaskantoisempi merkitys kuin aikoinaan Konstantinopolin valloituksella.

Poliittisen departementin kansainliittoasiain päällikkö Gorgé joka äskettäin oli toiminut erään kansainliittopaktin tarkistusta käsittelevän valiokunnan puheenjohtajana, valitti, että ainoastaan Chile oli kannattanut hänen ehdotustaan, että Liiton universaalisuuden/^{pelastamiseksi}/~~sen~~ ulkopuolisilta valtioilta olisi tiedusteltava, millä ehdoin ne katsoisivat voivansa siihen yhtyä. Kun

Genèvessä johtavat suurvallat eivät silloin osanneet arvostella tilametta toisin, on nyt liian myöhäistä pelastaa Liiton universaalisuus.

Italian lähettiläs Tamaro kertoi Avenolin vuodenvaihteessa suorittamasta "kohteliaisuuskäynnistä" Mottan luo, väittäen, että Sveitsi eroaa Kansainliitosta, ellei se saa haluamaansa erikoisasetmaa Liiton puitteissa. Keskustelu oli kestänyt tunnin ajan. Avenolista kysymyksen muodollinen järjestely oli tuntunut erittäin vaikealta.

Englannin lähettiläs Warner vakuutti, väheksyen Italian eron merkitystä, ettei poliittisessa tilanteessa ollut tapahtunut mitään muutosta, kuten Edenkin hiljattain oli sanonut. Samalla kannalla tuntui olleen myös Portugalin lähettiläs, joka lisäksi piti nykyistä tilannetta sellaisena, ettei mistään poliittisesta kysymyksestä voinut muodostaa itselleen oikeata käsitystä. Ainoastaan Sveitsin ja Kansainliiton suhteiden järjestelystä hän sanoi uskaltavansa lausua varman mielipiteen: diplomaattista tietä keksitään kyllä formula, jolla Sveitsi pysytetään Kansainliitossa.

Eräät diplomaatit, joiden edustamissa maissa on saksaa puhuva väestö, kuten Sveitsissäkin, eivät salanneet tuntemaansa levottomuutta Rooman-Berliinin akselin vahvistumisen johdosta. Heitä kiinnosti lähinnä kysymys siitä, olivatko Italia ja Saksa mahdollisesti sopineet jostakin yhteisestä ohjelmasta, olisikohan Italia suostunut tukemaan saksalaisten vähemmistöjen (lukuun ottamatta tietenkin Brennerin) vaatimuksia j.n.e.

Kuluva vuosi on epäilemättä oleva Kansainliitolle kriittinen. Englannilta ja Ranskalta odotetaan erikoisia toimenpiteitä pulan voittamiseksi, estääkseen rauhan järjestyksi tarkoitettun elimen muodostumista käynnissä olevan valtataistelun välikappaleeksi ja kohteeksi. Tässä mielessä Sveitsin lehdet suosittelivat poliittisissa vuosikatsauksissaan lämpimästi Kansainliiton peruskirjan muuttamista.

Asiainhoitaja

W. J. J. J. J.

ULKOASIAINMINISTERIO

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C31

ASIA: _____

Genevissä olevan lähetystön rap. n:o 2.

Asiamiehittäjä Yrjöntilas.

10/1 1938.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Genève, 10 päivänä tammikuuta 1938.

N:o 29.

ASIAINLIITON	
2 290 ka.	38
18/1.38	LIT.
	ASIA
5	C31

Ulkoasiainministeriölle.

Lähetystö lähettää kunnioittaen tämän mukana
Ministeriölle raporttinsa n:o 2 aiheesta
Kansainliiton 100. neuvostokokouksen aattona.

Asiainhoitaja

V. J. Filia

GENEVE

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 2.

Genève:ssä 10 p:nä tammi kuuta 1938.

Asia: Kansainliiton 100. neuvosto-
kokouksen aattona.

2 290 ka.	38
13/2-38	
5	C 31

Lähetystön viime vuoden raportissa n:o 39 korostettiin, että nykyisen tilanteen johdosta KL:n Sihteeristössä katsotaan välttämättömäksi ryhtyä tarmokkaammin kuin tähän asti Liittoa puolustamaan siihen kohdistuneita hyökkäyksiä vastaan. Tämän puolustusenteen ensimmäisiä ilmenemismuotoja on se voimakas puhe, jonka kansainliittoaatteen vanha esitaistelija kenraali Smuts piti vuoden vaihteessa, samoin kuin KL:n pääsihteeri Joseph Avenolin uudenvuodenaattona pitämä radioesitelmä. Kun tuosta jälkimmäisestä esityksestä ei ole näkynyt mainintaa Suomen lehdissä, katson olevan syytä ottaa siitä tähän seuraavan selostuksen.

Tarkastettuaan kaikkia vaikeuksia, koettelemuksia ja sodan vaaroja Avenol oli kuitenkin tullut siihen lopputulokseen, että Kansainliiton peruskirja on avonainen ja pysyvä tie maailman tulevaisuuteen.

Sodan päätyttyä Kansainliitto luotiin valtiomiesten ja kansojen yhteisestä tahdosta. Kaikkien muistiin olivat jääneet ne hirveät vaarat, joiden ihmiskunta on nähnyt nousevan yhä uusin tieteen niille antamin hävityskeinoin. Ehkä se seikka, että sodan muistot hälvenevät, on syytä siihen, että rauha tulee vähemmän varmaksi. Mutta hirvittävä aseistuskilpailu ja siitä johdettava rasitus maailman taloudelle on muistutuksena siitä, että ainoastaan Kansainliiton tapainen järjestö voi sitä rajoittaa ja pysäyttää kansat, ennenkuin ne syöksyvät täydelliseen perikatoon.

Viime aikoina on useasti väitetty, että Kansainliiton edustama järjestelmä on kadottanut paljon kansansuosioistaan ja arvovallastaan. Tässä suhteessa lioitellaan. Maailman maiden suuri

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

enemmistö on yhä Kansainliiton lojaalisia jäseniä. Ei pidä joutua epätoivoon Kansainliiton suhteen, jos se kärsii tappion, ei myöskään tule unohtaa sen saavuttamia huomattavia tuloksia. Liitto on todistanut, että se voi täyttää sille asetetut vaatimukset, ja maailmassa on miljoonia ihmisiä, jotka odottavat, että se pysyy korkean tehtävänsä tasalla. Ajat ovat vaikeat, ja asioiden hoidosta vastuunalaisten miesten on osoitettava rohkeutta ja viisautta. Kaikkien meidän tehtävä on pitkä ja pulmallinen. Tämä on kestävyyskoe kaikille, joiden mielestä pysyvää rauhaa ei voida aikaansaada muuten kuin yhteistoiminnalla keskinäisten, vapaaehtoisesti hyväksytyjen ja lojaalisesti täytettyjen velvoitusten perusteella. Elävänä elimistönä Kansainliitto on kehityskykyinen ja muutoksille altis. Mutta Liiton peruskirja sellaisena, kuin se nyt on, sisältää vähimmän määrän velvoituksia, joita ilman Liittoa eikä kansainvälistä yhteistoimintaa voisi olla olemassa. Nykyhetkenä on mahdollisuus valita ainoastaan joko Kansainliiton tai melkein täydellisen anarkian ja tähän liittyvän voimainkäytön välillä. Käsitykseni on, että Kansainliitto on ehdottomasti välttämätön kansoille, jotka haluavat elää rauhassa. -

Todeten tämän julistuksen hyödyllisyyden ilmenneen siitä vastaanotosta, joka tuli sen osaksi totalitääristen maiden taholta, Journal des Nations suositteli sen jättämistä verbaalinoottina eri maiden hallituksille. Italian epävapaan lehdistön kannanilmaisuna lehti esitti seuraavantapaisia väkevästi pippuroituja lauseita: "Kelpo Avenolin, kaikkien Edenin käskystä suoritettujen, Italian-vastaisten manööverien suuren johtajan, olisi pitänyt osoittautua hieman järkevämmäksi. Kuinka hän voi väittää, että Euroopalla on valittavana joko anarkia tai Kansainliitto? Se on Liiton virkamiesten pulma, jotka rakkaudesta palkkoihinsa yhtäkkiä selittävät kannattavansa Liittoa - - - - Mainehikkaan Avenolin olisi sopinut aikaisemmin ajatella Liiton puolustamista. Hänen olisi pitänyt estää sen muodostumista brittiläisten etujen, vielä Edenin oikkujen nöyräksi välikappaleeksi. Nyt on liian myöhäistä eikä mikään vähemmän surkea puolustus kuin Avenolin ja hänen ystävänsä Smutsin voi herättää henkiin Genèven ruumista."

T.k. 7 päivänä Avenol lähti viikon kestäväälle virkamatkalle Pariisiin ja Lontooseen. Liiton alipääsihteeri Walters taas matkusti suoraan Lontooseen neuvottelemaan Foreign Officen kanssa. Näitä matkoja pidetään täällä poliittisesti erittäin tärkeinä, kuten myös ilmenee Sveitsin tietotoimiston t.k. 8 päivänä julkaisemasta puolivirallisesta tiedonannosta:

"Odotetaan yleisesti, että KL:n Neuvoston 100. istunnon alkaessa maanantaina tammikuun 17 päivänä Genèvessä Ranskan ja Englannin edustajat antavat yhteisen selityksen rauhoittaakseen pieniä ja keskikokoisia valtioita, mitä tulee nimenomaan taloudellisiin ja finanssipakotteisiin, joihin KL. katsoisi olevan aihetta ryhtyä valtioita vastaan, jotka rikkovat sen peruskirjan tiettyjä artikloita vastaan."

Väitetään, että Avenolilla on mukanaan eräitä ehdotuksia tällaiseksi deklaraatioksi. Se on oleva merkityksellinen senkin vuoksi, että neuvostokokouksen yhteydessä kokoontuu 28 miehen komitea, joka käsittelee Cranbornen mielenkiintoisen raportin (C.S.P. 20-21, 8/9 1937) pohjalla kysymystä paktin periaatteiden voimaansaattamisesta. Kuten Ruotsin lähettiläs ja KL:n tiedoitusosaston päällikkö minulle vakuuttivat, tulevat odotettavissa olevat kokoukset antamaan viitteitä siitä suunnasta, mihin KL. on kehittyvä, etenkin kun po. komiteassa edustettuina olevien maiden on määrättävä kantansa pakotteisiin ja paktin korjaamiseen nähden. Peltin mielestä kyllä keksitään jokin kompromissiratkaisu, solution interprétative, sekä mitä tulee paktin erottamiseen rauhansopimuksista että sen 16. artiklaan.

Käydessäni apulaispääsihteeri Lesterin puheilla, joka Avenolin poissa ollessa johtaa KL:n Sihteeristöä, tämä lausui minulle luottamuksellisesti ja korostaen sen olevan hänen yksityisen mielipiteensä, että pienet valtiot tullaan tietyksi ylimenokaudeksi vapauttamaan pakotteiden soveltamisesta siten, että kukin hallitus saisi kulloinkin itse päättää, miten se näihin toimenpiteisiin haluaa suhtautua. Tällainen järjestely oli hänestä parempi kuin paktin muuttaminen ja olisi suuri helpotus pienille valtioille. Siitä olisi myös seurauksena, että

näille valloille on edullisempaa jäädä Liittoon kuin siitä erota, koska niiden silloin ei tarvitsisi määrätä kantaansa eri valteryhmiin nähden, Lester huomautti vielä, että Italian ero ei ollut saanut minkäänlaista vastakaikua Etelä-Amerikassa ja että varsinkaan Chile ei aio seurata Mussolinin esimerkkiä.

Muista KL:n nykytärkeistä kysymyksistä hän mainitsi Kiinan kysymyksen olevan esillä neuvostokokouksen yhteydessä 23 miehen komiteassa. Siitä ei odoteta keskustelua itse Neuvostossa, vaikkakaan se ei ole mahdotonta.

Asiainhoitaja

W. J. Penttilä

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Genevessä olevan lähetystön raportti n:o 3.

Asiainhoitaja Yöntelä

14/1 1958

Genève SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

4/290 P. l. 8 38.

1871-38	?	
5	C31	ASIA

KIRJELMÄ n:o 44.

Genève SSA 15 P.NÄ tammi KUUTA 19 38.

VIITTAUS: N

P.NÄ KUUTA 19 P.TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö

LLE

ASIA: Raportti n:o 3.

Lähetystö lähettää kunnioittaen tämän mukana Mi-
nisteriölle raporttinsa n:o 3 aiheesta
Kl:n 100. neuvostokokous II.

Asiainhoitaja

Mynttilä

GENEVE

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 3.

Genève ssa 14 p:nä tammi kuuta 19 38.

Asia: KL:n 100. neuvostokokous II.

Salainen.	
4	290 Val. S 38
18/1.38	!
5	C31

T.k. 17 päiväksi koolle kutsutun neuvostokokouksen lykkääntymisen 26 päivään oli tietenkin yllätys myöskin Neuvoston jäsenille, joista useimmat olivat jo lähteneet matkalle. Minescu oli jo saapunut Genèveen, ja Beckille ehdittiin Berliiniin antaa tieto lykkääntymisestä, joten hän saattoi palata takaisin Varsovaan.

Neuvostokokouksen lykkääntymisen syynä oli Ranskan hallitus-pula, ja siltä taholta tullutta ehdotusta oli Englanti ilmoittanut kannattavansa.

Litvinov ei ole aikonut tulla neuvostokokoukseen eikä myöskään Potemkin. Edellinen on esittänyt poissaolonsa syyksi sen seikan, että hänen on Neuvostoliiton vastavalitulle parlamentille tehtävä selkoa ulkopoliittisesta tilanteesta. Hänen poisjäämistään tulkitaan täällä siten, ettei hän, KL:n nykyisessä vaiheessa halua tulla torpedoimaan Ranskan/ ja Englannin/ edustajien neuvostokokouksen alussa esitettäväksi suunniteltua deklaratiota.

Tuosta deklaratiosta, josta edellisessä raportissani esitin eräitä viitteitä ja jota KL:n Sihteeristössä on koetettu verhota salaperäisyyden vaippaan, olen onnistunut saamaan eräitä luottamuksellisia lisätietoja. Sihteeristön laatimaan ehdotukseen tällaiseksi julistukseksi, joka Avenolilla oli mukanaan matkallaan Lontooseen ja Pariisiin, sisältyvät seuraavat viisi kohtaa:

1) Ranskan ja Englannin valtuutetut vakuuttavat kannattavansa Liiton peruskirjaa sellaisena kuin se nyt on (affirmant leur soutien au pacte);

2) Nämä molemmat valtiot kehoittavat muita jäsenvaltioita uudestaan vakuuttamaan uskollisuuttaan KL:lle;

3) Korostetaan Liiton kaikkien jäsenten tasa-arvoisuutta

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohejemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi

ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

KL:ssa;

4) Koska suurvalloilla on yleispolitiikasta paljon suurempia etuja kuin muilla valloilla, on edellisillä myöskin oleva enemmän velvollisuuksia Liiton peruskirjaan nähden; tähän katsoen on pienille ja keskikokoisille valloille myönnettävä vapaus itse päättää yhtymisestään peruskirjan edellyttämien pakotteiden soveltamiseen;

5) Selitetään, että kuulumalla KL:ön sen jäsenet eivät sil- lä tavoittele muita kuin peruskirjan edellyttämiä päämääriä; KL:ssä ei kiinnitetä huomiota eri jäsenvaltioiden sisäiseen hallitus- järjestelmään eikä niitä ryhmitetä poliittisten ideologioiden perusteella.

En voi mennä takuuseen ylläolevan stilisoinnin sanomukai- suudesta, mutta siinä olevat näkökohdat vastaavat täydleen Avenolin ehdotusta. Onko Lontoossa tai Pariisissa tähän ehdotuk- seen tehty muutoksia vai eikö, siitä en ole vielä onnistunut saamaan tietoja. Tätä kirjoitettaessa tietenkin myöskin on ennen- aikaista sanoa mitään Ranskan uuden hallituksen suhtautumisesta asiaan. KL:n Sihteeristössä vakuutettiin vain, että Avenol pala- si matkaltaan positiivisin tuloksin.

Mikäli 4. kohta on sellaisenaan hyväksytty, on syytä olet- ta sen tyydyttävän myöskin Motta, jolla äskettäin oli pitkä keskustelu peruskirjan 16. artiklasta Munchin kanssa. Mitä muuten Sveitsin suhtautumiseen KL:ön tulee, mainittakoon, että liittoneu- vosto on antanut kolmen oikeusoppineen, professorien William Rap- pardin, Burckhardtin (Bern) ja Huberin (Zürich) tehtäväksi laatia formula, joka sallisi Sveitsin jäädä KL:ön, mutta silti olla sa- taprosenttisesti puolueettomana.

Saamieni tietojen mukaan Amerikka painostaa Kiinaa ottamaan Kauko-Idän kysymyksen käsiteltäväksi, jotta Englanti pakotettaisi määräämään kantansa ja esiintymään asiassa aktiivisemmin. Ei odoteta Neuvoston tekevän siinä päätöstä. Asia lähetettäneen 23 miehen komiteaan, jonka kokoontumista siitä huolimatta ei pi- detä todennäköisenä.

Neuvostokokouksen lykkäytymisen johdosta siirtyy vastaavasti myös- kin 28 miehen komitean kokoontuminen. Arvellaan, että tämä komitea olisi vain lyhyen ajan koolla, minkä jälkeen sen istunnot lykkäntyisivät epä- määräiseen aikaan. Ruotsin ehdotus 16. artiklaan nähden ja Tanskan eriä- vä kanta lienevät jo Ministeriölle tunnetut.

Asiainhoitaja

Montteli

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA: _____

Genevessä olevan lähetystön raportti n:o 4.

Asiainhoitoja Yöntö

20/1 1938.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Genève, 20 päivänä tammikuuta 1938.

N:o 88.

5 / 290 Pal. 38.		
2571-38		
KYPIÄ	OSASTO	ASIA
5	031	

Ulkoasiainministeriölle.

Oheisena lähetystö kunnioittaen lähettää Ministeriölle raporttinsa n:o 4 aiheesta Espanjan politiikasta.

Asiainhoitaja *Aljontilä*

GENEVE

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 4.

5 / 290 Sal. 2 38.

Geneve:ssa 20 p:nä tammi kuuta 19 38.

257-38

Asia: Espanjan politiikasta.

5 C31

Barcelonan hallituksen Genevessä olevan edustajan de Rivas Cherifin käydessä t.k. 18 päivänä vastaamassa tervehdyskäyntiini minulla oli hänen kanssaan Espanjan kysymyksestä pitkä keskustelu, josta olen tehnyt seuraavat muistiinpanot.

De Rivas piti Teruelin voittoa Espanjan hallitukselle sekä siveellisesti että poliittisesti erittäin suurmerkityksisenä. Se osoitti ennen kaikkea tasavallan nuoren armeijan reorganisoinnin edistyneen jo niin pitkälle, että se voi ryhtyä vakavampiinkin hyökkäyksiin. Kotimainen sotatarveteollisuus ja etenkin lentokoneiden valmistus on ripeästi kehittynyt. Joulukuussa rakennettiin 25 pomminheittokoneetta, ja helmikuusta lähtien tulee näitä taistelukoneita valmistumaan kaksi kappaletta päivässä. Lisäksi rakennetaan tähystyskoneita, ja tehtailla on tarpeeksi raaka-aineita pitkäksi ajaksi eteenpäin. Kun armeija on saatu toimintakykyiseksi ja harjoitettuja reservijoukkoja alkaa olla riittävästi, uskotaan sotaonnen kääntyvän jo kesään mennessä suopeaksi Madridin aseille. On tarpeetonta mainita, että tiedoittajani jo virankin puolesta piti Francon tappiota selviönä.

Mitä Neuvostoliiton antamaan apuun tulee, on tasavallan hallitus sekä sis- että ulkopoliittisista syistä ollut koko ajan sillä kannalla, että Espanjan kysymystä ei ole ratkaistava yksinomaan sen avulla, vaikkakin se on ollut ja on edelleenkin vahva siveellinen tuki. Moskova on antanut apua, mutta kaikesta on ollut pakko maksaa. Moskovan politiikka Espanjaan nähden on muuten aivan selvä, sillä Espanjan kommunistinen puolue, pyssyen tietyissä rajoissa, on yhtynyt kansanrintaman politiikkaan, joka on täysin sopusoinnussa hallitusmuodon kanssa. Osoittaakseen,

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

että Madridin- Barcelonan- hallitus ei ole kommunistinen, de Rivas viittasi siihen, että suurlähettiläs Rosenberg, joka tuli Madridiin siihen aikaan, jolloin kaikki muut lähettiläät sieltä poistuivat, Espanjan hallituksen esityksestä kutsuttiin takaisin, koska tämä oli kommunistisessa hengessä pyrkinyt liiaksi se-kaantumaan maan sisäisiin asioihin. Myöskin sillä seikalla, että entinen sosialidemokraattinen ulkoministeri Del Vayo, joka aiemmin on ollut maansa ensimmäisenä valtuutettuna Genèvessä, oli viime syksynä ainoastaan varamiehenä ja tammikuussa pidettävään neuvostokokoukseen Moskovaan-suuntautumisensa vuoksi häntä ei lainkaan päästetä hänen innokkaasta halustaan huolimatta, on Espanjan hallitus tahtonut ulospäin osoittaa, ettei se ole enää Moskovasta riippuvainen ^x).

Sen sijaan se on pyrkinyt läheiseen yhteyteen Ranskaan ja Englantiin, jotka, kuten tunnettua, ovat pelänneet Espanjan selkkauksen johtavan yleis-eurooppalaiseen sotaan. Espanja on ollut vakuuttunut siitä, että Englanti ei ole vielä täysin aseistettu, sillä tältä taholta on sen annettu ymmärtää, että sen olisi vielä odotettava. Ranska taas puolestaan on Espanjan esityksiin vastannut, ettei se voi tehdä mitään naapurinsa hyväksi ilman Englantia. Viime syyskuussa Eden oli lausunut Espanjan pääministerille, että Englannin on viime vuosina ollut kestettävä enemmän nöyryytyksiä kuin koko aikaisemman historian sa aikana, mutta että näin ei tulisi enää kauan jatkumaan. Espanjassa katsotaan Englannin ja Ranskan suuresti erehtyneen, kun ne eivät Etiopian sodan johdosta tehneet KL:n peruskirjan edellyttämiä johtopäätöksiä.

Madridin hallitus on kansalaissotaan nähden noudattanut näiden kahden länsimaisen suurvallan neuvoja. Siksi se ei ole Genèvessäkään tehnyt minkäänlaisia esityksiä eikä ole varsinaisesti ollut yhteydessä muiden valtojen kanssa muuten kuin näiden suurten neuvonantajien välityksellä. Nyt se on pettynyt, mutta ei silti tahdo erota KL:sta, vaan pikemmin vahvistaa

^x) Esimerkkinä siitä, minkälaisiin mahdottomiin liiallisuuksiin tietty lehdistö voi tehdä itsensä syyppäiksi tasavaltalaisen Espanjan leimaamisessa kommunistiseksi, hän mainitsi erään Sveitsin oikeistolehden se-
lostuksen Francon kärsimästä tappiosta Teruelin taistelusta, jonka mukaan silloiset poikkeukselliset pakkasetkin olivat Moskovan syytä. Tappio aiheutui siitä, että espanjalainen kenraali ei koskaan suunnittele hyökkäystä lumikinoksen läpi, mikä vain voi kuulua venäläisen kenraalin strategiaan.

Liittoa ja sen peruskirjaa. Espanjan hallitus on huomannut olevan välttämätöntä asettua suoraan yhteyteen pienten ja keskikokoisten valtioiden kanssa. Sitä kiinnostaa lähinnä kysymys, mikä on Pohjoismaiden asenne Rooman-Berliinin akseliin nähden ja miten ne suhtautuvat Etelä-Euroopan pieniin valtioihin, voidakseen ajatella toista politiikkaa, joka olisi riippumaton edellä mainituista suurvalloista ja jota olisi hoidettava Genèvestä käsin.

De Rivas arveli, että Espanjan sodan päättyessä koko maa on oleva aseistettu. Tämä seikka tulee järkyttämään Euroopan politiikan tasapainoa, joka perustuu demilitarisoituneeseen Espanjaan, ja siitä koitua vaara voi koskea Euroopan kaikkia kansanvaltaisia maita.^{x)}

Espanjan hallituksen voiton toiveet perustuvat tietenkin siihen, ettei sen vastustajia avusteta ylenmäärin ulkoapäin. Tällaisissa sanomalehtipiireissä arvellaan Mussolinin, jonka hermot kuuluvat olevan entistä huonommassa kunnossa, olevan hankkeissa toimittava Espanjaan uusia apujoukkoja luottaen edelleenkin Englannin passiivisuuteen. Espanjan kysymystä arvostellaan myös yhteydessä Kiinan tapahtumien kanssa ja katsotaan sen kohtalon riippuvan siitä, kuinka kauan Kiina jaksaa tehdä vastarintaa Japanille.

Asiainhoitaja

W. J. J. J. J.

---

^{x)} Omasta puolestaan hän ei pitänyt mahdollisena - niin paradoksaaliselta kuin se nykyvaiheissa tuntuukin - että Neuvostoliitto tulevaisuudessa yhtyisi muihin totalitäärisiin valtioihin.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Genevén lähetelmä raportti n:o 5.

Asiakäsintoja Yötili

2/2 1938.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Genève, 2 päivänä helmikuuta 1938.

N:o 144.

6/290 Pal. 1938.		
4/2 - 38		
5	C31	

Ulkoasiainministeriölle.

Lähetystö lähettää kunnioittavasti oheisena
raporttinsa n:o 5 aiheesta
Huomioita 100. neuvostokokouksesta.

Asiainhoitaja

M. Penttilä

GENEVE ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 5.

6/290 Sal. 3 38.

Genève ssa 2 p:nä helmi kuuta 1938. 4/2-38

Asia: Huomioita 100. neuvosto-
kokouksesta.

5 031

Ennen neuvostokokouksen alkamista pidetyssä liittoutumattomien valtioiden edustajien neuvottelutilaisuudessa olivat saapuvilla: kansleri Undén ja ministeri Westman (Ruotsi); Norjan ja Tanskan valtuutetut Borberg ja Maseng; ministeri Loudon ja jonkheer Reuchlin (Hollanti); ministeri Spaak, professori Bourquin ja pääsihteeri Langenhove (Belgia); tri Gorgé (Sveitsi) ja allekirjoittanut.

Kokouksen avasi Undén todeten kaikkien siinä edustettuina olevien valtioiden, Suomea lukuun ottamatta, olevan suurin piirtein samalla kannalla KL:n peruskirjan pakoteartiklaan nähden, jota hän piti polttavimpana päiväjärjestyksessä olevista kysymyksistä. Borberg, joka ei tähän täydelleen yhtynyt, korosti niitä eroavaisuuksia ja vivahduksia, joita on olemassa Tanskan ja Ruotsin kannanottojen välillä, sekä esitti väitteensä tueksi eräitä kohtia ministeri Munchin folketingtetilille viime marraskuussa antamasta lausunnosta. Tämä aiheutti pitkähkön väittelyn Undénin, ja Borbergin kesken siitä, miten Munchin sanoja on tulkittava. Maseng, joka ei ollut läsnä kokouksen alusta saakka, ei ottanut osaa keskusteluun, vaan ilmoitti minulle jälkepäin, että Norjan ja Ruotsin kannat eivät olleet yhtäpitäviä, kuten Koht oli hänelle puhelimitse maininnut.

Kokouksen varsinaisena keskustelukysymyksenä oli, miten olisi saatava aikaan yleiskeskustelu peruskirjan uusimisesta. Spaak ilmoitti keskustelussaan Delbosin kanssa tulleen siihen käsitykseen, että Ranska, samoin kuin Englanti, vastustivat jyrkästi kysymyksen esille ottamista nykyhetkellä, minkä johdosta näiden

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

valtioiden taholta odotettavissa olleista julkilausumista oli poistettu ehdotus 16. artiklaa koskevaksi kohdeksi. Tässä mielessä oli myös harjoitettu painostusta puolueettomia maita ja etenkin Sveitsiä kohtaan. Motta oli sitä varten kutsuttu Geneveen lounaalle yhdessä Delbosin ja Avenolin kanssa.

Bourquin, 28 miehen komitean puheenjohtaja, sanoi henkilökohtaisesti olevansa samalla kannalla kuin mainitut suurvallat peruskirjan muuttamisen suhteen nykyhetkellä. Kokous oli kuitenkin sitä mieltä, että tämän komitean töitä ei olisi lykättävä, vaan jatkettava käsittelyä perustana lordi Cranbornen raportti. Bourquinia pyydettiin saattamaan nämä toivomukset edelleen. Oli kysymys myös yhteisen julkilausuman esittämisestä, joka olisi ollut lähinnä Ruotsin ehdottamien suuntaviivojen mukainen, vaikkakin Sveitsi ja Hollanti toivoivat siihen lisäksi omia etujaan, puolueettomuutta ja Liiton yleismaailmallisuutta ilmaisevia vaihtoehtoja. Tämä ajatus ei kuitenkaan saavuttanut kannatusta. Työdyttiin individualisten selitysten antamiseen, jotka olisi ollut esitettävä siinäkin tapauksessa, että komiteassa tulisi käsiteltäväksi vain kysymys sen lykkäämisestä. Kysymys uuden neuvottelutilaisuuden koollekutsumisesta jätettiin riippuvaksi Neuvoston avajaisissa esitettävistä julkilausumista. Ne eivät siihen kuitenkaan antaneet aihetta.

Neuvostokokouksen juhlaistunnossa annettiin sitten 14 julkilausumaa, joissa yleensä vakuutettiin uskollisuutta Kansainliitolle ja korostettiin luottamusta sen tulevaisuuteen. Avenol oli alkuaan ajatellut kahta deklaratiota, vain Ranskan ja Englannin taholta. Niiden tarkoitus oli oleva vahvistaa uskoa Kansainliittoon ja rauhoittaa niitä valtioita, jotka katsoivat Liiton jäsenyydestä johtuvien velvoitusten nykyisessä poliittisessä tilanteessa voivan vaarantaa niiden asemaa. Pari päivää ennen Neuvoston kokoontumista heräsi täällä epäilyksiä, että nämä selitykset saattaisivat aiheuttaa ristiriitoja ja vastaselityksiä. Alustavissa keskusteluissa tämä vaara saatiin pian torjutuksi, ainakin suurin piirtein. Sitä seikkaa, että pienten valtojen edustajat ilmoittautuivat suurvaltain rinnalle esittämään muistosa-

noja ja vakuutuksia, on epäilemättä pidettävä muodollisesti Neuvoston jäsenten yhdenvertaisuuden ilmauksena.

Englannin ja Ranskan julkilausumat olivat tarkoituksellisesti niin hiotut, etteivät ne kehenkään koskisi. Litvinovin puheessa oli tosin joitakin kärkiä, mutta ne olivat vahvalla huumorilla höystettyjä. On merkille pantavaa, miten järkkymättömästi suurvallat selittivät pitävänsä kiinni Liiton periaatteista ja vakuuttivat haluavansa säilyttää tämän kansainvälisen yhteistoiminnan elimen. Varsinkin Eden ojensi lisäksi sovinnon käden Liiton ulkopuolella oleville valloille.

Ne syyt, joiden vuoksi Ranska ja Englanti eivät antaneet peruskirjan muuttamista raportissani n:o 3 ja Ministeriön kirjelmässä 24/1 1938 edellytettyä, suunnilleen Ruotsin kannan mukaista selitystä, olivat ensi luokan lähteistä saamieni tietojen mukaan seuraavat:

1) Nykyhetkellä, Italian erottua Liitosta, peruskirjan muuttaminen voitaisiin tulkita ulkonaisesta pakosta johtuvaksi.

2) Ranska katsoo olevansa liittosuhteissaan jossain määrin uhattu. Jos 16. artiklaan kajotaan, niin Ranskan suhteet liittolaisiinsa heikkenevät.

3) Pakotepykälä näyttelee samanlaista osaa Englannin politiikassa, jossa KL on muodostunut jonkinlaiseksi yhdyssiteeksi imperiumin hajallaan olevien osien välille.

4) Peruskirjaa muuttamalla ei nykyoloissa voitettaisi mitään. Liitosta eronneet valtiot eivät siihen palaisi.

Undén käytti Neuvostossa ensimmäistä puheenvuoroaan, kuten di odotettavissa, taittaakseen peistä 28 miehen komitean puolesta, arvellen siinä tapahtuvan keskustelun Liiton velvoituksista olevan omansa selvittämään sen nykyistä tilaa sekä suhdetta jäseniinsä samoinkuin todellisuudessa näitä suhteita lujittamaan.

On myönnettävä, että Undén vastoin suurvaltoja kykeni täällä ajamaan tahtonsa läpi saadakseen tilaisuuden erässä KL:n elimessä, vaikkakin vain neuvoa antavassa, esiintuoda Ruotsissa valitsevan mielialan rauhoittamiseksi valtiopäivien ja kuninkaallisen hallituksen kannanoton pakotteisiin nähden.

28 miehen komiteassa, joka oli kolme päivää koolla, Undénilla oli sekä ensimmäinen että viimeinen puheenvuoro. Hänen

ensimmäinen lausuntonsa, jossa hän asettuen Cranbornen raportissa ehdotetun välimuodon, type intermédiairen, kannalle ilmoitti hallituksensa tulkitsevan pakotesäännöksiä siten, ettei niillä ole käytännössä velvoittavaa luonnetta, vaikutti kuin pommi ilmeisesti niihinkin, jotka jotain sentapaista odottivat. Kun vielä Gorgé räikeässä muodossa esitti Sveitsin kannan ja yhtyi Undénin johtopäätöksiin viittaamalla siihen, että monet muutkin maat, kuten liittoutumattomat, ovat samalla kannalla, syntyi suuri hämmennys sekä istuntosalissa että lehtimiesten penkeillä. Puhuttiin täydellisestä choc'ista ja hyökkäyksestä Ranskaa ja Englantia vastaan. Sveitsiläiset lehtimiehet tunsivat asemansa kovin noloksi, kun Motta oli valtuuttanut edustajansa hyökkäämään Liiton peruspylvästä vastaan samanaikaisesti, kun hän käy neuvotteluja suurvaltojen kanssa Sveitsin täydellisen puolueettomuuden palauttamisesta. Väliaikana eräiden valtuutettujen, KL:n Sihteeristöön ja lehtimiesten taholta ihmeteltiin, että Suomikin on mukana Liittoa heikentämässä. - Tällaisen käsityksen he olivat saaneet näistä kahdesta lausunnosta, sillä Undén ei ollut tehnyt minkäänlaista viittausta Suomen kantaan sellaisena, kuin se on ministeri von Heidenstamille 13/1 1938 annetussa nootissa.

Olin aiemmin keskustellut Westmanin kanssa, joka aluksi oli määrätty Ruotsin edustajaksi komiteaan, sekä myöskin Undénin kanssa Ministeriön kirjelmässä 24/1 1938 olevista näkökohdista. Kummallakean ei tuntunut olevan halua niiden esiintuomiseen komiteassa, ja edellinen esitti minulle, että minä lukisin Suomen hallituksen kannanilmaisun, Tanskan ja Norjan edustajat vakuuttivat minulle uudestaan, etteivät he ole täydelleen Ruotsin kannalla, jonka Undén todellisuudessa esitti vain oman hallituksensa puolesta. Maseng arveli aikovansa pyytää puheenvuoroa. Sain kuulla, että suurvaltain ja eräiden toistenkin valtojen taholta tultaisiin jyrkästi vastaamaan Ruotsille ja Sveitsille. Kun olin vielä muutamia päiviä aikaisemmin puhelinkeskustelusta Helsingin kanssa saanut sen käsityksen, että Suomen hallitus ei halua olla mukana KL:oa heikentämässä, kuten Ruotsin kantaa yleisesti tulkitaan, ja että erikoisasemamme vuoksi emme halua Liittoa johtaville suurvalloille antaa neuvoja, pidin maamme etujen mukaisena lukea vastaukseksi eri tahoilta tehtyihin tiedusteluihin hallituksen kannan. Sitä ennen olin keskustellut asias-

ta myöskin muiden liittoutumattomien edustajien kanssa, eikä kukaan heistä tulkinnut sitä Suomen haluksi eristäytyä yhteisestä poliittisesta ryhmästä. He korostivat vain vivahduksien eroavaisuuksia.

Lausuntoni johdosta tultiin minua onnittelemaan useiden valtioiden taholta, ja muuan Sihteeristön johtava virkamies vakuutti sen tehneen sangen edullisen vaikutuksen. Suomi säästyi ainakin siitä kirpeästä arvostelusta, joka myöhemmissä lausunnoissa kohdistui Sveitsiin ja Ruotsiin.

Komitean kolmipäiväisestä istuntokaudesta laadittiin raportti, jossa todettiin alustavasti keskustellun kaikkien valtioiden osallistumisesta KL:ön sekä sen tulevaisuutta silmällä pitäen annettun tärkeitä selityksiä peruskirjan tulkinnasta ja sen soveltamisesta. Lisäksi kiinnitettiin jäsenvaltioiden vakavaa huomiota raporttiin ja siihen liittyviin pöytäkirjoihin, joihin sisältyvät ^{myös} /käden aiemman istutokauden aikana annetut lausunnot.

Komitean työt lykkääntyivät sine die.

Ennen tämän raportin hyväksymistä Undén pyysi saada pöytäkirjaan merkityksi seuraavan selityksen:

"Dans le cas où le Gouvernement suédois aurait à arrêter, dans la pratique, son attitude, avant que le Comité ou un autre organe de la Société des Nations se fût prononcé sur le problème soulevé au cours de la discussion, le Gouvernement se considère comme fondé à adopter une ligne de conduite conforme aux déclarations faites par la délégation suédoise au sein du Comité."

Ruotsi tahtoi siis myös käytännössä heti soveltaa niitä periaatteita, joita se oli neuvoa antavassa komiteassa tuonut julki. Se tahtoi ilmeisesti myös osoittaa, että pakotteiden soveltaminen olosuhteiden mukaan ei ole enää vain Englannin hallituksen monopoli. Nähtäväksi jää, tuleeko Ruotsi mitään sillä voittamaan.

Asiainhoitaja

Ryöntili

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA: _____

Genevessä olevan lähetystön raportti n:o 6.

Aivainhoitaja Ynteli

2/2 1938.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 151.

Geneve, 4 päivänä helmikuuta 1938.

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
7	1291 Pal. 8 38.
8/2-38	2
5	C31

Ulkoasiainministeriölle.

Lähetystö lähettää kunnioittaen oheksena raporttinsa n:o 6 aiheesta

Keskustelu ministeri Muntersin kanssa Abessinian valtauksesta.

Asiainhoitaja

W. J. Anttila

GENEVE ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 6.

Genève ..... ssa 3 p:nä helmi kuuta 1938.

Asia: Keskustelu ministeri Muntersin
kanssa Abessinian valtauksen tunnus-
tamisesta.

Keskustellessani ministeri Muntersin kanssa neuvostokokousta koskevista asioista hän käänsi omasta aloitteestaan puheen Rooman-matkaansa tiedustellen, oliko Suomenkin lehdistössä ollut asiaa koskevia kommentaarioita.

Ministeri Munters valitti, että etenkin Viron lehdistö oli matkan johdosta hyökännyt hänen kimppuunsa ja että Havas oli tiedoittanut hänen tunnustaneen kaikkien Baltian maiden puolesta Abessinian valtauksen. Hän sanoi ennen matkalle lähtöään olleensa yhteydessä Viron ja Liettuan kanssa sekä ilmoittaneensa aikovansa tarvittaessa kohottaa maljansa Italian kuninkaan ja Abessinian keisarin kunniaksi. Hän oli myös vakuuttanut, että hän ei tulisi pitämään minkäänlaisia puheita.

Munters oli pitänyt luonnollisena Vatikaanissa käydessään, että hän ei voinut olla tapasematta Quirinalin ulkoministeriä. Kun sitten kreivi Ciano oli hänen kunniakseen järjestänyt päivälliset ja kohottanut maljansa niiden aikana Latvian tasavallan presidentin kunniaksi, oli Munters katsonut jo kansainvälisten kohteliaisuusvaatimusten edellyttävän, että hänkin nostamallaan maljansa käytti sen kohteesta virallista nimitystä ryhtymättä arvostelemaan, oliko tämä arvonimi oikeutettu vai eikö. Tämän perusteluksi hän lisäsi, ettei minkään vieraan ulkoministerin Tukholmassa käydessään pälkähtäisi päähänsä samanlaisessa tilaisuudessa asettaa kyseenalaiseksi, onko Kustaa V myöskin goottien ja vendien kuningas.

Abessinian tunnustamisesta ei ollut kysymystä, eikä hän allekirjoittanut minkäänlaista sitä koskevaa asiakirjaa. Hän

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ULKOASIANMINISTERIÖ		Salainen.
7/291 Sal. 8	38.	
8/2-38		
5	C 31	

sanoi jättäneensä Italian juristien asiaksi tulkita päivälispöydässä lausuttuja sanoja haluamatta itse sen koommin asiaan puuttua. Hän oli tyytyväinen, että Italian johtavat lehdet eivät olleet uutisissaan viitanneet tunnustamiskysymykseen. Ainoastaan jokin maaseutulehti oli otsikoinut uutisensa mainitsemalla Latvian tunnustaneen Abessinian valtauksen.

Asiainhoitaja

W. J. J. J.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Genevessä olevan teknologian raportti n:o 2

Asiakirjojen Yöntö

26/2 1938

(myöskin Sam.)

SUOMEN LÄHETYSTÖ
N:o 182.

Genève, 26 päivänä helmikuuta 1938.

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
8 291 Pal.	JY.
2/3-38	5
5	231

Ulkoasiainministeriölle.

Lähetystö lähettää kunnioittaen Ministeriölle
tämän ohella raporttinsa n:ot 7 ja 8 aiheista
Saksalainen hyökkäys Sveitsin lehdistöä vastaan
ja Vaikutelmia Genèvestä.

Asiainhoitaja

W. J. J. J. J.

GENEVE

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 7.

Geneve:ssa 26 p:nä helmi kuuta 1938.

Asia: Saksalainen hyökkäys Sveitsin
lehdistöä vastaan.

8/29/38		28
2/3-38		
5	C31	

Sveitsissä on herättänyt syvää suuttumusta se käskävä ja uhkaava sävy, jolla Berliner Börsen-Zeitung äskettäin eräässä pääkirjoituksessaan suhtautui tšekäläiseen lehdistöön ja suorastaan kielsi siltä oikeuden arvostella Saksan menettelytapaa Itä-valtaan nähden.

Lehti väitti Hitlerin, tämän vakuuttaessa viime vuonna liittoneuvos Schultessille, että Saksa kunnioittaa aina Sveitsin koskemattomuutta ja puolueettomuutta, antaneen vakuutuksensa sillä hiljaisella varauksella, että tätä puolueettomuutta ei itse Sveitsissä komprometoida. Tällainen komprometointi on lehden mukaan viime päivinä tapahtunut, koska "Baselin, Bernin ja Zürichin, Sveitsin saksalaiset johtavat lehdet" olivat kirjoittaneet helmikuun 4 ja 12 päivän tapahtumista tavalla, joka "vieroittaa saksalaisen Sveitsin alppikansasta Kolmannen valtakunnan myötätunnon". Molempien maiden virallisten suhteiden perusteella, jotka eivät ole ainoastaan korrektit, vaan ystävälliset, on oikeus vaatia, että Sveitsin lehdistö pysyttelee molempien maiden naapurisuuden ja suuruuden edellyttämän arvojärjestyksen rajoissa ja ottaa huomioon sen tosiasian, että Sveitsi kielensä alkuperän nojalla kuuluu saksalaiseen kulttuuripiiriin.

Tätä vaatimustaan Börsen-Zeitung puolusti sillä, että Saksa on suurvalta ja Sveitsi vain pikkuvaltio, sekä jatkoi: "Tämän kaksinkertaiseen maaperään pohjautuvan demokratian olemme jo kauan tunteneet antaaksemme sille puhevallan. - - Sitäpaitsi olisi parempi, että ihmiset, jotka muuten eivät anna arvoa predikaatille saksalainen, jättäisivät tämän asian Saksan kansan huo-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

leksi ja varoisivat, ettei Genēvestä kästin Sveitsin lehdistöön levittäytyvä kalman myrkkä hävitä kaikkea järkeä ja vastuunalaisuutta."

Sveitsin lehdistö huomautti tietenkin siveellisesti suuttuneena, ettei tällaisessa mahtipontisessa komentosävyssä laadittu kirjoitus ole omiaan suhteita parantamaan ja että parantamattoman nyrkin näyttäminen kansalle, joka on säilyttänyt tietoisuutensa kansallisesta arvostaan, ei suinkaan lisää myötätuntoa Saksaa kohtaan. Mitä taas Sveitsin puolueettomuuteen tulee, ei sitä suinkaan tunnusteta Kolmannen valtakunnan yksipuolisesti antamaksi armonlahjaksi, jonka voi ottaa takaisin milloin tahansa.

Puuttumatta laajemmin tšekäläisten lehtien lausuntoihin, joiden tuomitseva kannanotto on itsestään selvä, tyydyn vain mainitsemaan, että Börsen-Zeitungen Sveitsin lehdistöön kohdistamat syytökset julkaistiin myös Italian lehdistössä. Sveitsin viranomaiset ovat todenneet, että italiakielinen käännös oli kaikissa lehdissä sama. Lehtien otsikoista ja kommentaareista päättäen oli Italian lehdistö varauksitta yhtynyt saksalaisen lehden kannanottoon.

Italian taholta Sveitsiin suunnattuja pyyteitä käsittelevä raportissa, jossa selostan retoromaanikielen tunnustamista Sveitsin neljänneksi kansalliskieleksi.

Asiainhoitaja

M. J. Penttilä

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 01

ASIA:

Genevessä olevan lähetystön raportti n:o 8.

Asiainhoitaja Yönteli

26/2 1938

Genève

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 8.

Genève ssa 26 p:nä helmi kuuta 19 38.

8/29 Pal. 8 38.

40-38

Asia:

Vaikutelmia Genèvestä.

5 C81

Suomen-matkalta palattuani olen asettunut yhteyteen useiden tšekäläisten virkaveljieni kanssa ja saanut heiltä kuulla, ettei tšekäläinen lehdistö ollut jälkeempään kiinnittänyt erikoista huomiota siihen ilmoitukseen, jonka tein 28-miehen komiteassa. Tanskan edustaja huomautti arvostelevasti havainneensa Ruotsin lehdistössä asiasta käydyistä keskustelusta, että tämä lehdistö oli pitänyt etujensa mukaisena korostaa Skandinavian maiden kannanottojen yhdenmukaisuutta, huolimatta siitä että se oli täysin selvillä etenkin Tanskan ja Ruotsin kantojen vivahtuseroavaisuuksista. Latvian edustaja taas vakuutti kaikkien Genèveissä tietävän, millä eri tavoin Pohjoismaat periaatteellisesti suhtautuvat pakotteisiin. Tiedusteluuni, katsooko Latvia edustaneensa koko balttilaista liittoa pakotekomiteassa, hän vakuutti olleensa siinä yksinomaan oman hallituksensa valtuutettuna.

Viron itsenäisyyspäivänä pidetyillä teekutsuilla minulla oli lisäksi tilaisuus Herra Ulkoasiainministerin radioesitelmän nojalla antaa erälle edustajille ja Kansainliiton virkamiehille täydentäviä tietoja Suomen kannanotosta.

Käydessäni pääsihteeri Avenolin luona uudistamassa kutsuani lounaalle lähetystöön, joka matkani vuoksi oli pakko lykätä, kosketeltiin myöskin 28-miehen komiteassa esillä olleita kysymyksiä. Pääsihteeri, joka oli ollut likeisessä kosketuksessa eri maiden valtuutettujen ja etenkin ruotsalaisten kanssa, tuntui olevan Suomen kannanottoon nähden täysin selvillä asian todellisesta laidasta. En pidä mahdollisena, että Ruotsin edustaja olisi yksityisessä keskustelussa hänen kanssaan ottanut

JAKELUOHJE:

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

puheeksi ne näkökohdat, jotka Ruotsin Helsingin-lähettiläälle 13/1-38 osoitetussa nootissa Suomen puolesta pyydettiin esittämään sekä 28-miehen komiteassa että Lontoossa ja Pariisissa. Mitä asian muodolliseen puoleen tulee, Avenol tahtoi bagatelisoida sen merkitystä katsoen minun tehneen komitealle vain ilmoituksen (communication), jota hän ei pitänyt tärkeydeltään komitean varsinaisen jäsenen lausunnon veroisena. Hänen kysymykseensä, oliko Ruotsin hallituksen taholta kantaamme moitittu, vastasin kielteisesti ja viitaten yllämainittuun radioesitelmään lisäksi, että Suomi on saanut Ruotsin taholta omaa kantaansa kohtaan ymmärtämystä. Hyväntahtoisesti hymyillen hän arveli, että koko juttu on yksinomaan esimieheni ja minun välinen asia.

Hitlerin puheen ja Edenin eron poliittisista seurauksista Avenol katsoi olevan vielä ennenaikaista lausua mitään varmaa. Erotessamme Avenol sanoi mielihyvin noudattavansa kutsua lounaalle lähetystöön.¹⁾

Keskustelustani Kansainliiton tiedotusosaston asianomaisen virkamiehen kanssa, joka juuri oli palannut Englannista, tein seuraavat muistiinpanot: Englannin poliittisen pulan vuoksi tulee pakotekysymys olemaan n. 3 kk. poissa päiväjärjestyksestä. Eden on, kuten tunnettua, ollut konservatiivien keskuudessa Kansainliiton uskollisin ystävä. Hänen kannallaan on myöskin Foreign Office. Olosuhteiden pakosta hänen on tästä kannasta täytyntä paljon tinkiäkin. Chamberlain ei luota Kansainliittoon, jonka asioista hän ei ole muuten selvilläkään. Sen sijaan hän suhtautuu suopeasti nelipaktiin, jota Foreign Office on aina vastustanut. Nykyinen tilanne on kuitenkin siksi vaarallinen, että Chamberlaininkin on edelleen pidettävä Kansainliitosta kiinni. Edenille, joka vanhoillisille merkitsee n. 2.000 ääntä joka vaalipiirissä, tarjottiin toista paikkaa hallituksessa ja ehdotettiin sairaslomaakin, mutta mikään ei saanut häntä muuttamaan päätöstään. Nyt pelätään Edenin asetuvan hallituksen politiikkaan nähden oppositioon, kuten jo

1) Tämän lounaan päätin pitää 8/3, koska jo vuoden vaihteessa olin sopinut kirjailijatar Noëlle Roger'n kanssa siksi päiväksi Institut Genevois'ssa järjestettävästä Suomi-illasta, jossa ranskalainen kirjailija Jacques Sorbets pitää maastamme esitelmän. Juhlan toimihenkilöt tulevat tietysti myöskin olemaan vierainani.

on ilmennyt hänen viimeisistä parlamenttilausunnoistaan. Työväen puolue oli aikonut maaliskuussa ryhtyä ulkopoliittiseen kampanjaan. Puolue on nyt saanut tukea Edeniltä, joka lausui selalaista, jota työväen puolueen taholta on kahden vuoden aikana esiintuotu. Kun nyt Italian kanssa ruvetaan neuvotteluihin ja nämäkin neuvottelut epäonnistuvat, kuten on odotettavissa, sillä onhan Mussolini saanut sen käsityksen, että hän voi vaatia Englannilta mitä tahansa, on siitä ja sen johdosta viriävästä ulkopoliittisesta keskustelusta oleva seurauksena, että Chamberlain kaatuu ja Edenille avautuu mahdollisuus palata takaisin ulkoasiain johtoon.

Toiselta taholta saamieni tietojen mukaan ei Chamberlain ollut ajoissa ilmoittanut Ranskalle aikeestaan ryhtyä neuvotteluihin Italian kanssa. Senvuoksi olisi Delbos tarjoutunut eroamaan, mutta siihen ei kuitenkaan suostuttu. Tämän johdosta pidetään lähiaikoina tapahtuvaa muutosta Ranskan hallituksessa todennäköisenä.

Mitä Saksaan tulee, ei täällä Hitlerin vakuutuksista huolimatta uskota armeijan ja puolueen välisten erimielisyyksien olemattomuuteen. Helmikuun 4 päivän tapahtumilla ei pulmaa ole ratkaistu, vaan lykätty tuonemmaksi. Liettuan täkäläinen edustaja, joka on ollut 10 vuotta sotilasasiamiehenä Berliinissä, arveli näiden kahden valtatekijän välisen jännityksen voivan helposti johtaa vielä vakavaan sisäpoliittiseen selkkaukseen.

Asiainhoitaja

A. J. Penttilä

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 21

ASIA: _____

Genevissä olevan lähetystön raportti n:o 9.

Asiainhoitaja Yönlilu

2/3 1958.

Salainen.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Genève, 2 päivänä maaliskuuta 1938.

N:o 187.

9 291 Pal. X JV.

M-38

5 C31

Ulkoasiainministeriölle.

Lähetystö lähettää kunnioittaen Ministeriölle
tämän ohella raporttinsa n:o 9 aiheesta
Sveitsi akselivaltojen puristuksessa.

Asiainhoitaja

Alf Junttila

GENEVE SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 9.

9 291 Pal. S -38.

Genève ssa 2 p:nä maalisk. kuuta 1938.

7/3-38

Asia: Sveitsi akselivaltojen
puristuksessa.

5 081

Tarvitsematta olla erikoisesti perehtynyt Sveitsin oloihin ei niitä seuratessa voi olla huomaamatta, miten voimakkaasti Euroopan jännittynyt tila ja akselivaltojen epävirallisesti harjoittama painostus ilmenee sekä maan sisä- että ulkopoliittisena.

Lähetystön raportissa n:o 7 26/2 esitettiin näyte siitä, miten Saksan lehdistön taholta komentavassa sävyssä suorastaan kiellettiin tšekäläisiä lehtiä arvostelemasta Saksan Itävallan-poliittikkaa, jonka maan kohtalo huolestuttaa Sveitsin saksalaisia. Saksalaisen kulttuurin valtiollistaminen ja sen alistaminen kansallis-sosialistisen propagandan palvelukseen on pakottanut Sveitsin, jonka asujamistosta 3/4 puhuu saksaa äidinkielenään, henkiseen puolustusasenteeseen. Erään välikysymyksen johdosta parlamentissa tunnustettiin viime vuonna tällainen puolustusmuoto tarpeelliseksi ja vähän senjälkeen järjestettiin Bernin yliopistossa viikon ajaksi henkistä maanpuolustusta koskeva luentosarja. Pyrkimys Saksasta eristäytymiseen sveitsin-saksan kehittämällä kirjakieleksi ei ole saanut erikoista kannatusta. Kun toiselta puolen monissa tšekäläisissä piireissä kansallis-sosialismia pidetään ohimenevänä ilmiönä, katsotaan Sveitsin tehtävänä olevan vaalia todellista saksalaista kulttuuria etenkin siihen liittyvine protestanttisine piirteineen. Siitä huolimatta väitetään, että nykyään käytetään esim. radioesitelmissä sveitsinmurretta enemmän kuin aikaisemmin ja että pohjoisissa kanttoneissa ranskankielinen käyttö voittaa yhä enemmän alaa.

Sveitsin pohjoinen naapuri on tähän asti pääasiallisesti tyytynyt uusien kulturellisten ja poliittisten oppiensä mainostamiseen, jota vastoin eteläisen naapurin taholta on alettu yhä

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi

ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

äänekkäämmin esittää irredenta-vaatimuksia. Nämä vaatimukset kohdistuivat aikaisemmin pääasiallisesti italiankieliseen Tessinin kanttoonin, mutta nationalismin voimistuessa italialainen propaganda on ruvennut selittämään retoromaania eli ladinonkieltä italian murteeksi vaatien tätäkin kieltä puhuvien sveitsiläisten yhdistämistä italialaiseen kulttuuripiiriin. Näiden keskuuteen levitetyissä aikakauskirjoissa ja lentolehteisissä heidät leimataan ilman muuta italialaisiksi ja heitä kehoitetaan luopumaan murteestaan sekä puhumaan varsinaisen kotimaansa, Italian, kieltä, johon heidät on liitettävä. Sveitsissä ei väitetä tämän propagandan olevan Italian hallituksesta lähtöisin, mutta tiedetään sen olevan peräisin maasta, jossa vastoin hallituksen tahtoa ei mitään saa tapahtua ja jossa ankarasti valvotaan kaikkia ulkomaista mainostusta palvelevia rahastoja, mikäli ne ovat yksityisten hallussa. Senvuoksi on myöskin Sveitsin Rooman-lähettiläs tämän propagandan johdosta tehnyt esityksiä Italian hallitukselle.

Kielitiede on, kuten tunnettua, sillä kannalla, että retoromaani, jolla lisäksi on suhteellisen rikas oma kirjallisuutensa, on itsenäinen romaninen kieli. Mutta kun sitä puhuu vain 1 % Sveitsin koko väestöstä eli noin 40.000 henkeä, ei Sveitsin Valaliitto ole aikaisemmin kiinnittänyt erikoista huomiota tähän kieleen. Niinpä Valaliiton ensimmäisessä hallitusmuodossa vuodelta 1848 vahvistettiin maan kansalliskieliksi vain saksa, ranska ja italia. Nyt, 90 vuoden kuluttua, on tälle pienelle vähemmistölle tehty "väärä" sitten korjattu. Retoromaanisen kantonin, Graubündenin, hallituksen esityksestä Valaliiton parlamentin molemmat kamarit hyväksyivät yksimielisesti retoromaanin maan neljänneksi kansalliskieleksi. Kun oli kysymys valtiosäännön muuttamisesta, oli lakiesitys vielä alistettava kansanäänestykseen. Äänestyslipuilla Sveitsin kansan valtava enemmistö - n. 92 % äänioikeutetuista - tunnusti viime helmikuussa tuon pienen vähemmistökielen tasavertaiseksi Valaliiton muiden kielten kanssa. Maan virallisiksi kieliksi jäävät silti tähänastiset kielet, joilla lait ja asetukset julkaistaan. Tällä Italian pyrkimyksiä vastaan tähdätyllä puolustustoimenpiteellä ratkaistiin myöskin poliittis-kielitieteellinen ongelma: ei italiankielen murre, vaan oma kieli, Sveitsin kansalliskieli. Äänestyksen tulos osoitti, että italialainen propaganda ei ollut tepsinyt retoromaaneihin, joiden tun-

nussana on: "Emme halua olla italialaisia eikä saksalaisia, vaan pysyä retoromaaneina."

Viime syksynä toimitetun kansanäänestyksen tarkoituksena, jossa kansa vastusti yhdistymisvapauden rajoittamista, oli niinkään estää totalitääristen valtioiden sekaantuminen Sveitsin sisäisiin asioihin.

Rooman-Berliinin akselin lujittuminen synnytti täällä viime vuonna liikkeen, joka vaati maan julistamista puolueettomaksi ja että sitä koskeva säännös olisi kansanäänestyksen avulla saatava sisällytetyksi hallitusmuotoon, kuten lähetystökin aikoinaan tiedoitti. Tuosta suunnitelmasta olisi todennäköisesti ollut seurauksena Sveitsin ero Kansainliitosta. Pidettiin myöskin selviönä, että aloitteen hyväksi olisi saatu tarvittavat 50.000 ääntä. Mutta tilanne olisi voinut muuttua vaaralliseksi. Äänestysagitatio olisi pakostakin kohdistunut Kansainliittoa vastaan tai sen puolesta ja samalla siinä määrääviin valtaryhmiin - toinen akselivalloistahan oli viime vuonna todellisuudessa vielä Liiton jäsen - kansa olisi jakaantunut kahteen leiriin: tuloksena olisi ollut, että puolueettomuus olisi asiallisesti kumottu. Ero Kansainliitosta ei Sveitsille palauttaisi puolueettomuutta, vaan merkitsisi käytännössä sen asettumista akselivaltojen puolelle. Tässä vaiheessa Liittoneuvosto päätti itse ottaa johdon käsiinsä. Se valtuutti silloisen liittopresidentin ilmoittamaan parlamentille, että Sveitsi aikoo palata täydelliseen puolueettomuuteen Kansainliiton puitteissa, mihin neuvottelujen tietä olisi päästävä. Serjohdosta kansanäänestystä puuhannut komitea toistaiseksi keskeytti toimintansa. Neuvotteluja on taas käyty diplomaattista tietä etupäässä Ranskan ja Englannin kanssa ja arvellaan niiden jo olevan hyvällä alulla.

Kansainliiton nykyinen pula ja Euroopan jännittynyt tilanne vaativat tietenkin Sveitsin mukautumista muuttuneisiin oloihin. Näyttää kuitenkin siltä, kuin täällä ei oltaisi vielä täysin selvillä poliittisesta suunnasta, sillä mistään yhtenäisestä yleisestä mielipiteestä ei vielä voi puhua. Ulkoasiain johto, lähinnä liittoneuvos Motta, on siitä saakka kuin kenraali Francon diplomaattinen edustaja Bernissä tunnustettiin de facto, ollut jatkuvasti sosialidemokraattien ja vapaami-

listen kiivaiden hyökkäysten kohteena sekä lehdistössä että toisessa kamarissa. Myöskin muiden porvarillisten puolueiden samoin kuin Sveitsin kansainliittöyhdistyksen taholta on vaadittu, että ulkopoliittisen johdon on oltava enemmän kosketuksessa parlamentin ja kansan kanssa.

Asiainhoitaja

Mjönttilä

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA: 4

Geneven lähetysten raportti n:o 10:

Asiainhoitaja Yönteli

573 1938.

(Tuli 2 kpl.)
min. ja sp.

Arkistokpl.

LÉGATION DE FINLANDE

N:o 198.

Genève, maaliskuun 5 päivänä 1938.

10 291 Sal. 8 -38.

10/3-38

5 C81

Ulkoasiainministeriölle.

Lähetystö lähettää kunnioittaen Ministeriölle
tämän ohella raporttinsa n:o 10 aiheesta
Kansainliiton peruskirjan soveltaminen, Sveit-
si.

Asiainhoitaja

M. Junttila

GENÈVE

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 10.

Genève:ssä 5 p:nä maaliskuuta 1938.

10/291 Pal. B. 38.

12/2-38 ?

Asia: Kansainliiton peruskirjan
soveltaminen. Sveitsi.

5 C 31

Ulkoasiainministeriön viime helmikuun 23 päivänä päivätyn kirjelmän n:o 3186 johdosta lähetystö on laatinut Sveitsin suhtautumisesta Kansainliiton peruskirjan soveltamiseen allaolevan selostuksen, jossa täydellisyyden vuoksi on esitetty myöskin sellaisia asioita ja näkökohtia, joista Ministeriölle on aikaisemmin tiedoitettu.

Sveitsillä on, kuten tunnettua, Kansainliitossa lähinnä peruskirjan 16. artiklan velvoituksiin nähden oma erikoisasemansa. Ennenkuin se kutsuttuna jäsenenä yhtyi Kansainliittoon, Sveitsin hallitus antoi selityksen, jonka mukaan Sveitsi Liiton jäsenenä oli oleva valmis osallistumaan Kansainliiton pyytämiin taloudellisiin ja finanssitoimenpiteisiin peruskirjaa rikkonutta valtiota vastaan, mutta ei sotilaallisiin pakotteisiin. Sen lisäksi siinä ilmoitettiin, ettei Sveitsi tulisi suostumaan vieraiden sotajoukkojen läpikulkuun tai sotatoimien valmisteluun sen alueella. Hyväksyessään tämän selityksen Kansainliiton neuvosto myönsi 12/2 1920 tekemällään päätöksellä, että Sveitsin puolueettomuus ja sen alueellisen loukkaamattomuuden takuu olivat peruskirjan mukaisia.

Ne sveitsiläiset piirit, jotka aikoinaan vastustivat Valaliiton yhtymistä Kansainliittoon, pelkäsivät, että maan turvallisuus ei tulisi olemaan yhtä vahva, kuin se oli ollut Wienin kongressissa ja v. 1815 Pariisin toisen rauhan yhteydessä tehdyn sopimuksen perusteella, jossa Sveitsi julistettiin pysyvästi puolueettomaksi. Sveitsin yhtymistä Kansainliittoon - 8/3 1920 - helpotti se seikka, että se vapautui velvollisuudesta osallistua sotilaallisten pakotteiden soveltamiseen. Samalla täällä edellytettiin,

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

että Kansainliitto lähitulevaisuudessa muodostuisi yleismaailmalliseksi, ainakin Eurooppaan nähden. Sveitsin taholta vastustettiin silti ankarasti v. 1934 Neuvostoliiton ottamista Kansainliiton jäseneksi.

Erikoisasemansa vuoksi Sveitsi ei ole koskaan pyrkinyt Kansainliiton neuvoston jäseneksi, vaikka sille on tarjottu siinä paikkaa.

Abessinian sodan aikana Sveitsi ei katsonut voivansa ottaa osaa Genèvessä sovittuihin taloudellisiin pakotteisiin - ehkäpä pelosta itse joutua sotaan Italian kanssa, kuten Sveitsin hallituksenkin taholta oli selitetty. Viime joulukuussa liittoneuvos Motta vakuutti allekirjoittaneelle, että Sveitsin suhtautuminen tuohon pakotepolitiikkaan osoittautui olevan sille eduksi samoin kuin Abessinian valloituksen tunnustaminen jo v. 1936.

Kesällä v. 1936 Sveitsi oli mukana siinä yhteisessä deklaraatiossa, jonka liittoutumattomien maiden ulkoministerit antoivat Genèvessä peruskirjan pakoteartiklan suhteen.

Viime vuonna Euroopan jännittynyt tila eikä suinkaan vähemmän Rooman-Berliinin "akselin" vahvistuminen oli omansa herättämään Sveitsissä vakavaa levottomuutta, sillä kollektiiviseen turvallisuuteen ei katsottu enää voitavan luottaa. Lehdistöissä, jopa tšekäläisten virallistenkin piirien taholta, viitattiin siihen, että Neuvostoliitto oli turmellut Kansainliiton. Demokraattiseksi suunnitellun laitoksen yhdeksi johtavaksi valtioksi oli tullut maa, joka jos mikään - niin sanottiin - edustaa juuri demokratian irvikuvaa. Totalitääristen valtioiden propaganda alkoi takoa iskulausetta, että Liitto oli enää vain "akselivaltojen" pyrkimyksiä jarruttava Ranskan, Englannin ja Venäjän poliittinen välikappale. Sveitsi, joka maantieteellisesti erottaa toisistaan Saksan ja Italian, alkoi yhä voimakkaammin tuntee olevansa näiden kahden Kansainliitolle vihamielisen valtion puristuksessa. Alppikansan keskuudessa siihen saakka harjoitetun tietyn ideologisen propagandan lisäksi alettiin myös varsinkin Sveitsin italian- ja retoromaaninkielisillä alueilla kohdistaa irredentisiä pyrkimyksiä, eikä puuttunut viittauksia siihen, että Sveitsi itse kompromettoi puolueettomuutensa.

Tällaista taustaa vastaan Sveitsissä syntyi liike, joka vaati Sveitsille täydellistä puolueettomuutta. Viime vuoden maaliskuussa Bernin parlamentissa oli käsiteltävänä kysymys siitä,

että Sveitsi esittäisi puolueettomuuskantansa Kansainliittoon nähden, ja lokakuun lopussa joukko oikeistoon kuuluvia poliitikoita, jotka olivat ryhmittyneet erään johtavan aikakauslehden julkaisijan, Specherin, ympärille, vaati hallitukselta Sveitsin statut particulier'n voimaansaattamista Kansainliitossa. Liittoneuvos Motta ei suhtautunut kielteisesti puolueettomuusliikkeen vaatimuksiin, kuten hän allekirjoittaneellekin aikoinaan ilmoitti, mutta hän ei silloin vielä pitänyt ajankohtaa sopivana tuollaisen vaatimuksen esittämiseen Genèvessä.

Kuluneen vuoden elokuussa Motta lausui seuraavaa: "Viime vuosien kokemukset pakottavat meitä pitämään kiinni puolueettomuusperiaatteesta jopa Kansainliitonkin suhteen. Sotilaallisia ja taloudellisia pakotteita on vaikea erottaa toisistaan. Tulevaisuudessa on meidän itse päätettävä, otammeko ja missä määrin osaa pakotetoihin. Jos Sveitsi pysyy puolueettomuutensa vanhalla pohjalla, niin se voi toimia rauhan hyväksi enemmän, kuin jos epäilyjäkään on olemassa sen halusta pysyä poissa muitten puuhista."

Tuo lausunto ei tyydyttänyt puolueettomuusliikettä, jonka puolesta Specher julkatoi sen vaatimuksen, että kansanäänestyksen avulla maa olisi julistettava puolueettomaksi ja että sitä koskeva säännös olisi sisällytettävä hallitusmuotoon. Hän ei pitänyt mahdollisena saada Kansainliiton peruskirjaa, etenkin mitä sen 16. artiklaan tulee, Sveitsin puolueettomuusliikkeen toivomaan suuntaan muutetuksi. Muutosta vastustaisivat Liiton johtavat suurvallat, kuten varsinkin oli ilmennyt Litvinovin uudelleen esittämästä ajatuksesta, ettei Liiton tarvitsekaan tulla yleismaailmalliseksi, vaan että sitä olisi vain vahvistettava sellaisena kuin se oli.

Hallituspiireissä pidettiin kansanäänestyspuuhaa vaarallisena, vaikka tiedettiin, ettei sillä ollut maassa yleistä kannatusta. Oli ilmeistä, että tuon aloitteen hyväksi olisi saatu tarvitavat 50.000 ääntä, minkä jälkeen olisi ryhdytty kansaa hajoitettavaan kiivaaseen vallitaisteluun, joka pakostakin olisi kohdistunut Kansainliittoa vastaan ja samalla siinä määrääviin valtioihin. Tuloksena olisi voinut olla, että maan puolueettomuus olisi käytännöllisesti katsottuna kumottu. Ero Kansainliitosta olisi taas voitu tulkita Sveitsin asettumiseksi akselivaltojen puolelle. Tässä vaiheessa ja kun lisäksi Italia erosi Kansainliitosta, hallitus päätti ottaa asian johdon omiin käsiinsä. Kysymyksen oltua 13/12

1937 perusteellisen käsittelyn alaisena hallituksessa tämän vi-ralline äänenkannattaja kirjoitti mm.: "Liittoneuvostossa käydystä keskustelusta ilmeni, että - - - sen päämääränä on totalisen neutraliteetin palauttaminen. - - Tätä päämäärää ei saavuteta kansanäänestyksen avulla, vaan pikemmin diplomaattista tietä. Kukaan ei ajattele sitä, että Sveitsin olisi totalitääristen valtioiden esimerkkiä seuraten Kansainliitosta erottava. Se päämäärä, johon nyt pyritään, on: täydellinen puolueettomuus Kansainliiton puitteissa. Poliittinen departementti tulee lähiviikkoina - - esittämään liittoneuvostolle asiasta mietinnön."

Sen johdosta kansanäänestystä puuhannut komitea keskeytti tois-taiseksi toimintansa.

Vuoden vaihteessa hallitus antoi kolmen sveitsiläisen kansain-välisen oikeuden asiantuntijan tehtäväksi laatia lausunnon siitä, miten Sveitsi voisi jälleen saavuttaa täydellisen puolueettomuutensa ja silti pysyä Kansainliiton jäsenenä. Tätä asiantuntija-lausuntoa ei ole saatettu julkisuuteen. Liittoneuvos Motta on asiasta neuvotellut Kansainliiton pääsihteerin ja Ranskan ja Eng-lannin Bernissä olevien lähettiläiden kanssa. Tammikuun lopussa pi-detyn Kansainliiton neuvostokokouksen yhteydessä Avenol järjesti niiden erikoisneuvottelujen johdosta, joihin Sveitsi oli ryhtynyt Kansainliiton neuvoston kanssa, liittoneuvos Mottalle lounaan, jo-hon ottivat osaa myöskin Delbos ja Eden. Genèvessä oli se kä-sitys vallalla, että Ranskan ja Englannin taholta Sveitsille oli annettu jonkinlaisia toiveita saada haluamansa erikoisasema tun-nustetuksi, samalla kuin siihen oli koetettu vaikuttaa, ettei se liian jyrkässä muodossa ottaisi esille peruskirjan muutosta.

31 päivänä tammikuuta Sveitsin hallituksen edustajana 28 maan ko-miteassa lähetystöneuvos Gorgé esitti tunnetun lausuntonsa lähinnä peruskirjan 16. artiklan suhteen ^{x)}. Tuo lausunto aiheutti sitten

^{x)} Sillä kohdalla hänen selitystään, jossa hän huomautti muiden maiden olevan Ruotsin kannalla, katsottiin hänen tarkoittaneen liittoutumatto-mia maita. Sen johdosta ja kun prof. Undén komiteassa puhui vain Ruotsin nimessä, oli ehkä valitettavaa, ettei Tanska toteuttanut alkuperäistä aikomustaan, jonka se esiintoi myöskin Ulkoasiainministeriölle jätetyssä memorandumissa 13/1 1938 ministeri Munchin Ruotsin Kööpenhaminan-lä-hettiläälle antamasta lausunnosta. Tämän memorandumin, jonka allekirjoit-tanut oli saanut Tanskan tšekäläiseltä edustajalta, viimeisessä kappalees-sa sanotaan nimenomaan: "Danmark har under Overvejelset at lade sig repre-sentere ved 28-Mandsudvalgets forestaaende Møde i Genève den 21. Januar."

eräissä Sveitsin lehdissä ankaria vastaväitteitä. Radikaalisen puolueen ja ennen kaikkea sosialidemokraattisen lehdistön taholta asetettiin tuomitsevalle kannalle siihen jyrkkään kannanottoon nähden, jonka Gorgé esitti, eikä puuttunut niitä, jotka julkisesti vaativat hallitusta desavuoimaan edustajansa. Tuon lausunnon johdosta kansanedustaja Grimm (sos. dem.) jätti parlamentille välikysymyksen, jonka hän halusi otettavaksi käsiteltäväksi maaliskuussa.

Maaliskuun 1 ja 2 päivänä kokoontui parlamentin ulkoasiainvaliokunta kuulemaan hallituksen selostusta Gorgén 28 maan komiteassa antamasta lausunnosta. Valiokunnan keskusteluista oli laajin selostus "La Suisse"ssa (jota tšekäläiset lehtimiehet nimittävät "Sveitsissä painetuksi italialaiseksi lehdeksi"). Sen mukaan Motta oli menestyksekkäällä tavalla osoittanut valiokunnan jäsenille, että olisi väärin kohdistaa hänen työtoveriinsa kohtuuttomia syytöksiä. Omasta puolestaan lehti hyväksyi vain moitteet siitä, että Gorgé oli esittänyt lausuntonsa tavalla, joka antoi sille liian jyrkän sävyn, ja että hänen ei olisi pitänyt ilmoittautua komiteassa heti ensimmäisten puhujien joukkoon, mikä johti siihen, että hänen interventiönsä tulkittiin, toisin kuin hallitus oli tarkoittanut, Kansainliittoa vastaan suunnatuksi hyökkäykseksi. Keskustelun jälkeen valiokunta hyväksyi kompromissituloksena seuraavan päätöslauselman, johon edustaja Grimmkin yhtyi, kun siihen sisällytettiin jonkinlainen huomautus vastaisuuden varalta:

1. Julkilausuen kiintymisensä Kansainliittoon ja täydessä yhteisymmärryksessä Liittoneuvoston kanssa valiokunta esittää uudelleen olevansa vakuuttunut siitä, että Sveitsin on välttämättömästi palattava täydellisen ja perinnäisen puolueettomuuden kannalle.

2. Valiokunta panee merkille, että Liittoneuvosto on päättänyt ryhtyä kaikkiin asianomaisiin toimenpiteisiin saadakseen tämän täydellisen puolueettomuuden tunnustetuksi. (Hra Motta on selittänyt, että parlamentin valiokunnille annetaan jatkuvasti tarkat tiedot Liittoneuvoston toimenpiteistä.)

3. Valiokunta lausuu mielipiteenään, että kaikkien niin tärkeiden kysymysten johdosta kuin puolueettomuuden periaate ja laajuus tulevaisuudessa poliittisen departementin päällikön, Liittoneuvoston tulkitsijan, on annettava asianomaisille kansainvälisille elinille ne selitykset, jotka ovat välttämättömät Sveitsin erikoisaseman ja sen kannan määrittämiseksi.

Kolmannessa kohdassa oleva huomautus kohdistui liittoneuvos

Mottaan sen johdosta, että hän ei ollut esittänyt hallituksen kantaa pakotekomiteassa, vaan uskonut tämän tehtävän alaiselleen virkamiehelle.

Tällä kannella on nykyään Sveitsin virallisten piirien suhtautuminen Kansainliittoon ja nimenomaan peruskirjan 16. artiklaan 28 maan komiteassa Sveitsin edustaja oli lisäksi selittänyt, miten hänen edustamansa hallitus suhtautuu käytännössä taloudellisiin ja finanssipakotteisiin. Käsitykseni on, että Sveitsin hallitus nykyisen poliittisen konstellation vallitessa on näitä suuntaviivoja noudattaen edelleen pyrkivä asettamaansa päämäärään ja asiasta neuvotteleva Kansainliiton neuvoston kanssa. Mikäli nämä neuvottelut eivät johda toivottuun tulokseen, on mahdollista, että asiassa turvaudutaan kansanäänestykseen, joka sattanee johtaa Sveitsin eroamiseen Kansainliitosta huolimatta siitä, että tällaista askelta jo puhtaasti kansantaloudellisistakin syistä täällä monella taholla vastustetaan.

Sveitsin puolueiden ja yleisen mielipiteen suhtautumisesta Kansainliittoon nykyhetkellä on tosin vaikea sanoa mitään varmaa, kuten myöskin 28 maan komitean puheenjohtaja, professori Bourquin, minulle äskettäin lausui, koska kysymyksestä ei ole ollut minikäänlaista äänestystä. Jo edellä olevasta on ilmennyt, ettei täällä ole havaittavissa täydellistä yksimielisyyttä. On henkilöitä ja puolueita, jotka pitävät jyrkkää puolueettomuuden ajamista liioiteltuna, ja taas toisia, jotka eivät luota kysymyksen järjestämiseen neuvottelujen tietä Kansainliiton neuvoston kanssa. Jälkimmäisen suunnan edustajat vetoavat lisäksi, sanomalehdissäkin esiintyneistä lausunnoista päättäen, siihen, että Sveitsin puolueettomuus on Neuvostoliiton armoilla, koska neuvostokokouksen on yksimielisesti tehtävä päätöksensä. Parlamentissa taas on ^{hallituksen} Kansainliitto-politiikkaa arvosteltu lähinnä sosialidemokraattien ja radikaalien taholta.

Toisessa yhteydessä on lähetystö tiedoittanut, että Kansainliiton sihteeristössä katsotaan pakotekysymyksen olevan toistaiseksi kokonaan poissa päiväjärjestyksestä ^{x)}. Samaa mieltä oli myöskin Bourquin, joka nykyisen sekavan kansainvälisen tilanteen vuoksi piti mahdollisena esittää minkäänlaista arvelua siitä, millä tavoin pakotekysymys ratkaistaan. Hänen mielestään se riippuu suuressa

^{x)} Kansainliiton poliittisen osaston päällikkö kutsuttiin tosin maaliskuun alussa Lontooseen Foreign Officen kanssa neuvottelemaan.

määrin odotettavissa olevista Englannin ja Saksan välisistä neuvotteluista. On ilmeistä, että näiden neuvottelujen tulos on myöskin vaikuttava Sveitsin lopulliseen kannanottoon. Sveitsin puolueettomuusasenteesta johtuu luonnollisesti, että sen suhtautuminen tavalla tai toisella mahdollisiin alueellisiin turvallisuusryhmittymiin ei ole täällä päiväjärjestyksessä.

Asiainhoitaja

M. J. J. J. J.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Genevessä olevan lähetystön raportti n:o 11.

Asiainhoitoja Yönteli

17/3 1938.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Genève, 18 päivänä maaliskuuta 1938.

N:o 226.

11 / 291 Val. S. 38.

21/3-38

5 031

Ulkoasiainministeriölle.

Lähetystö oheistaa kunnioittavasti raporttinsa
n:o 11 aiheesta

Itävallan tapahtumat ja Sveitsi.

Asiainhoitaja

M. J. Mänttilä

GENEVE

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 11.

291 Pal. 2 - 38

Genève:ssä 17 p:nä maalis kuuta 19 38. 21/3.38

Asia: Itävallan tapahtumat
ja Sveitsi.

5 C 31

Itävallan traagillinen kohtalo on syvästi järkyttänyt koko Sveitsin kansaa. Lehdistö ja yleinen mielipide, joka on tuntemut perinnäistä ymmärtämystä ja myötätuntoa Itävaltaa kohtaan, on luonnollisesti asettunut tuomitsevalle kannalle väkivalta-politiikkaan nähden. Jopa Sveitsin johtavat saksankielisetkin lehdet, jotka tähän asti ovat jonkinlaisella ymmärtämyksellä suhtautuneet kansallissosialismiin, toteavat nyt Sveitsin kansan vaimtomaisesti tunteneen, että liittokansleri von Schuschniggin taituttamiseksi 10/3 käytetyt keinot ovat omansa herättämään mitä suurinta levottomuutta kaikkien pienten valtojen keskuudessa.

Journal de Genève tähdensi, että Itävallan tapahtumat ovat herättäneet oikeutettua paheksumista koko Euroopassa, ja leimasi brutaaliksi ja oikeudentuntoa loukkaavaksi sen tavan, jolla pieni valtio on saatettu suuremman valtakunnan armoille.

Jokseenkin yksimielisesti on Sveitsin lehdistö tehostanut välttämättömyyttä työntää syrjään puolueriidat ja muut sisäiset erimielisyydet ja sen sijaan vahvistaa tahtoa maan riippumattomuuden puolustamiseksi.

Hallitus taas on ryhtynyt kiireellisiin toimenpiteisiin rajavartioston vahvistamiseksi samoin kuin tähän asti "puolueettomana" pidetyn Itävallan vastaisen rajan puolustuskuntoon saattamiseksi. Itävallan häviäminen itsenäisenä valtiona käsitetään täällä vakavaksi varoitukseksi. Sen aiheuttama tasapainon siirto Euroopan voimasuhteissa koskee tietenkin huomattavasti Sveitsiin sekä poliittisesti, ideologisesti että taloudellisesti. Ollaan huolestuneita Liechtensteinin ruhtinaskunnan kohtalosta, joka

JAKELUOHJE: Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

on raha-, tulli- ja postiliitossa Sveitsin kanssa. Toistaiseksi ei siellä ole huomattu harjoitetun erikoista kansallissosialistista propagandaa, mutta nyt pelätään tämänkin kysymyksen tulevan päiväjärjestykseen. Valaliitto ei ole kuitenkaan velvollinen tuota kääpiövaltiota sotilaallisesti puolustamaan. Mainittakoon, että Liechtensteinin maapäivät 15/3 päättivät yksimielisesti pitää kiinni itsenäisyydestään ja voimassaolevista valtiosopimuksistaan.

Kun Sveitsi on vuodesta 1922 runsaassa määrin ottanut osaa Itävallan raha-asiain saneeraustoimintaan, kysytään, miten sinne sijoitettujen melkoisten pääomien käy.

Itävallan lähetystö Bernissä on lakkautettu ja sen arkisto siirretty Saksan lähetystöön. Jälkimmäisen lähetystön päällikkö on Sveitsin viranomaisille antanut rauhoittavia selityksiä vakuuttaen, että lehdistössä ilmennyt pelko ja huolestuminen Itävallan tapahtumien jälkivaikutuksista ovat täysin aiheettomat ja ettei kukaan ajattele samanlaisten menettelytapojen soveltamista Sveitsiin nähden. Lähettiläs uudisti samalla aikaisemman vakuutuksen, että Saksa pitää Sveitsiä kansainvälisenä välttämättömyytenä ja sen rajoja koskemattomina.

Sveitsissä ja etenkin Kansainliiton sihteeristössä oli tosin laskelmoitu, että poliittinen kehitys johtaisi Itävallan liittämiseen Saksaan, sillä olihan täällä tunnettua, että Hitler Halifaxin käydessä Berliinissä oli tälle lausunut pitävänsä jyrkästi kiinni Anschluss-vaatimuksesta. Mutta kaikille täällä oli yllätys, että tuo kysymys ratkaistaisiin "salaman nopeudella". Von Schuschniggin kansanäänestyspuuha oli epäilemättä vilpittön yritys Itävallan itsenäisyyden pelastamiseksi, mutta Hitleriin nähden, joka siitä sai toivotun aiheen brutaalisti sekaantua maan sisäisiin asioihin, se oli arveluttava taktillinen virhe. Tuleva historia on ilmeisesti lukeva von Schuschniggin erehdykseksi senkin, että hän liian myöhään rupesi lähentymään maansa työväkeä ja muita demokraattisia piirejä.

Maaliskuun 11 päivänä, jolloin ensimmäiset hälyttävät tiedot Itävallasta saapuivat Genèveen, olivat Kansainliiton sihteeristön johtavat virkamiehet tšekäläisten diplomaattisten edustajien yhteisillä päivällisillä. Yleisenä keskustelun aiheena oli Italian kannanotto, josta silloin vielä oli eriäviä mielipiteitä. Luultiin, ettei "akseli" kestäisi tätä uutta koetusta. Ensimmäisten tarkis-

tamattomien tietojen mukaan ei pidetty mahdollisena, että Italia yhtyisi Itävallan puolustamiseksi suunniteltuun Ranskan ja Englannin démarcheen.

Sen käsityksen puolesta, ettei Saksakaan olisi etukäteen ollut täysin tietoinen Italian lopullisesta kannasta, on täällä viitattu niihin suunnattomiin lentovoimiin - toistasataa pomminheittokonetta - jotka toimitettiin Wieniin; kun näin suurta lentolaivuetta ei tietenkään olisi tarvittu Itävallan valloittamiseksi, pidettiin luonnollisimpana selityksenä, että ele oli tarkoitettu Italialle varoitukseksi. Journal de Genève'n tunnettu ulkopoliittinen päätoimittaja Jean-Martin on useassa kirjoituksessaan toistanut sen ajatuksen, että Saksan liiallinen aktiivisuus herättää Italiassa epäluuloja ja että Hitler voitettuaan Itävallan pelin on arveluttavasti vaarantanut valtakuntansa tulevaisuutta luomalla tyhjää ympärilleen. Keskustellessani hänen kanssaan hän lausui saaneensa monelta taholta kuulla, että hänen esittämänsä kanta on oikea. Hänen mielestään Italia on siinä määrin sidottu Etiopian ja Espanjan selkkauksiin, ettei se voinut Itävallan asiassa muuta tehdä kuin myöntyä, vaikkakin katkerin mielin. Nyt nielaisemaansa karvasta palaa Mussolini ei tule ikinä unohtamaan, vaan sopivassa tilaisuudessa vielä kostamaan. Martin piti Mussolinin Hitlerille lähettämää vastaussähköä aivan erikoisen pidättäytyneenä.

Eräät optimistit arvelevat, että nyt, kun Chamberlainin "realistinen" politiikka on kärsinyt haaksirikon, ruvettaisiin jälleen vahingosta viisastuneena elvyttämään Kansainliittoa ja siirtymään takaisin kollektiivisen turvallisuuspolitiikan kannalle.

Pessimistit sen sijaan ovat sitä mieltä, että diktatuurivalat saavat vielä tuulta purjeisiinsa, kun Itävallan jäsenyys Kansainliitossa lakkaa ja Francon odotetun voiton johdosta Espanjan käynee samoin. Näissä piireissä samoin kuin Kansainliiton sihteeristössä arvellaan, että poliittisia yllätyksiä on vielä odotettavissa. Kysytään, mikä on oleva väkivaltapolitiikan seuraava kohde. Niinkuin Saksa tavoitellessaan Anschlussia koetti johtaa yleisen huomion siirtomaavatumukseensa, katsotaan sen nyt tahallisesti antavan aihetta pelkoon, että sillä olisi hyökkäysaikeita Tšekkoslovakiaan nähden. Sihteeristössä luullaan kuitenkin seuraavan iskun kohdistuvan Memeliin. Sillä ei pidetä mahdollisena, että Saksa, jota nykyään muutenkin sovitetaan ja arvostellaan, sa-

man tien yksissä neuvoin Puolan kanssa kyynillisesti järjestäisi "pienen" vaihtokaupan, huolimatta siitä, että Hitler tähän asti on aina etukäteen huolellisesti valmistanut toimenpiteitään. Puolaa tietenkin kiinnostaa korridorikysymyksen järjestyminen hyvän sään aikana, ennen kuin Saksa mahdollisesti tulee niin mahtavaksi, ettei se ole enää Varsovan ystävydestä riippuvainen. Toisina tavoitteina, joita vastaan tähdyt toimenpiteet mahdollisesti eivät johda yleisen sodan syntyiseen, mainitaan Danzig ja Jyllanti.

Liettuan tšekiläinen edustaja väitti puolalaisten nykyään suunnattomasti liioittelevan Liettuan ja Puolan rajalla äskettäin tapahtuneen selkkauksen merkitystä ja pyrkivän käyttämään sitä itsekkäiden pyyteiden saavuttamiseksi^{x)}. Niinpä Puolan lähettiläs minulle vakuutti siellä syntyneen tilanteen olevan erittäin vakavan.

Ei ole tietenkään epäilystä siitä, etteikö yleispoliittinen tilanne olisi nykyään vakava ja ennen kaikkea Saksan naapureina oleville pienille valloille. Tällä hetkellä ei Sveitsiä näytä uhkaavan mikään välitön sodanvaara, mutta sen sijaan saattaa lähiaikoina kuulua yllättäviä viestejä Saksan pohjoisrajalta.

Asiainhoitaja

Alföntilä

---

^{x)}Ministeri Skirpa ilmoitti 17/3 Kansainliiton sihteeristölle, että Liettuan hallitus oli Puolan hallitukselle tehnyt eräitä ehdotuksia p.c. selkkauksen selvittämiseksi. Odottaessaan Varsovan vastausta oli Kaunasin hallitus pidättänyt iselleen oikeuden kääntyä asiassa mahdollisesti Kansainliiton neuvoston puoleen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA: _____

Genevessä olevan lähetystön raportti n:o 12.

Asiamiehitys Yhteis-

22/3 1938

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Genève, 23 päivänä maaliskuuta 1938.

N:o 243.

12 291 Pal. S - 38

29/3.38

5 381

Ulkoasiainministeriölle.

Lähetystö oheistaa kunnioittavasti raporttinsa

n:o 12 aiheesta

Itävallan tapahtumat ja Sveitsi II.

Asiainhoitaja

Alppontila

GENEVE SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 12.

Genève:ssä 22 p:nä maaliskuuta 1938.

12/291 Sal. X-38

2873-38

Asia: Itävallan tapahtumat
ja Sveitsi. II.

5 31

Maaliskuun 18 päivänä Sveitsi ilmoitti ottaneensa huomioon Saksan hallituksen taholta sille tehdyn virallisen ilmoituksen Itävallan yhdistämisestä Saksan valtakuntaan, ja samana päivänä liittoneuvosto teki siitä johtopäätöksen muuttamalla Wienin-lähetystönsä pääkonsulinvirastoksi.

Anschlussin herättämä levottomuutta ja huolestumista Sveitsinkin vastaisesta kohtalosta osoittaa vakuuttavasti se seikka, että liittoneuvosto on pitänyt tarpeellisena antaa Sveitsin kansainvälisestä asemasta erikoisen juhlallisen julistuksen, jossa korostetaan tahtoa puolustaa maan itsenäisyyttä viimeiseen henkenvetoon saakka ja välttämättömyyttä saada täydellinen puolueettomuus tunnustetuksi. Julistuksen luki liittokokouksen eli parlamentin kevätistuntokauden alkaessa 21/3 Valaliiton presidentti saksaksi ja liittoneuvokset Pilet ja Motta ranskaksi ja italiaksi. Kaikki puolueet vakuuttivat koko Sveitsin kansan kielestä, uskonnosta tai puolueväristä riippumatta yksimielisesti hyväksyneen hallituksen ottaman askeleen. Tämä historialliseksi leimattu julistus on suomennettuna näin kuuluva:

"Maaliskuun 13 päivänä Itävallan liittovaltio, jonka kanssa Sveitsillä on ollut sydämelliset naapurussuhteet, lakkasi olemasta riippumaton valtio. Tällä historiallisella tapahtumalla, joka on toteutunut silmiemme edessä, on mitä suurin merkitys. Pyrkimys Saksan ja Itävallan kansojen yhdistämiseen ei ollut uusi. Jo viime vuosisadalla se johti aseellisiin selkkauksiin; nyt tämä tahto on saavuttanut päämääränsä.

Liittoneuvosto käsittää, että nämä tapahtumat ovat syvästi

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

vaikuttaneen kansaamme. Se käyttää hyväkseen tilaisuutta, jonka tarjoaa liittokokouksen varsinaisen kevätistuntokauden alkaminen, selvittääkseen yleistä mielipidettä ja haihdustaakseen perusteettomia pelonaiheita. Euroopan poliittisella kartalla tapahtunut muutos ei voi vaikuttaa heikentävästi Sveitsin poliittiseen asemaan. Päinvastoin Valaliiton riippumattomuus ja puolueettomuus osoittautuu selvemmin kuin koskaan välttämättömäksi Euroopan tasapainon säilyttämiselle. Tässä suhteessa olemme saaneet juhlallisia vakuutuksia kaikilta tahoilta. Niiden arvo on kiistaton. Mikään kolmesta naapurivaltioistamme ei voi toivoa tai tavoitella Sveitsin perikatoa; mikään niistä ei uhkaa demokraattisia laitoksiamme, jotka ovat Valaliiton ja sen 22 kanttoonin oleellisia ehtoja.

Sveitsin vuosisetoja vanha tehtävä Euroopassa on alppisalien suojeleminen kaikkien hyödyksi. Sveitsi turvaa ja suojelee naapuriansa elintärkeitä rajaosia. Sveitsin kansan tahto täyttää tämä tehtävä ja puolustaa riippumattomuuttaan verensä hinnalla on yksimielinen ja järkkymätön. Sveitsi pysyttäytyy erillään muiden riidoista. Jokainen hyökkäys sen alueen koskemattomuutta vastaan olisi inhoittava rikos kansainvälistä oikeutta kohtaan.

Ei ole epäilystä siitä, minkä johtopäätöksen kansamme on tekävä näistä tapahtumista. Entistä suuremmalla syyllä on jatkettava pyrkimyksiä saada täydellinen puolueettomuutemme tunnustetuksi, jota on loppuun saakka ajettava; jokainen epäselvyys tässä suhteessa on saatava hälvenemään. Edelleen on välttämätöntä, että samalla tavoin pyrimme säilyttämään korrektit ja ystävälliset suhteet kaikkiin naapurihimme. Vastakkaisten poliittisten järjestelmien välinen taistelu muissa maissa ei liikuta valtiotamme. Jokaisella kansalla on vapaus järjestää omat sisäiset olonsa. Sveitsin kansa on yksimielinen, ja sen on osoitettava yksimielistä tahtoaan Jumalan sille antaman verrattoman isänmaan puolustamisessa jokaista vastaan ja viimeiseen hengenvetoonsa asti, hinnalla millä hyvänsä.

Näinä levottomina aikoina tulemme yhä enemmän tietoisiksi siitä tehtävästä, jonka kaitseminen on meille osoittanut: näyttäkäämme, että sellainen demokratia kuin meidän pohjautuu vapauteen, jossa vallitsee järjestys, ja että mikään ei voi järkyttää va-

laliittomme siteiden lujutta."

Ollessani Bernissä 19/3 ottaakseni osaa niihin yhteisiin päivällisiin, joille diplomaattikunta oli kutsunut Sveitsin hallituksen jäsenet ja johtavat virkamiehet, sain keskustellessani liittoneuvos Mottan ja Gorgén kanssa kuulla, että tuollainen julistus oli odotettavissa ja että liittoneuvoston tarkoitus oli virallisesti kääntyä Kansainliiton neuvoston puoleen puolueettomuuskysymyksen järjestämiseksi. Mottan mielestä oli Sveitsin puolueettomuudesta ja suhtautumisesta pakoitteisiin hiljattain esitetystä kannanilmaisusta syntynyt "rajuilma" suuresti edistänyt käsitteiden selvittämistä.

Saksan lähettiläs koetti minulle vakuuttaa, että hänen maansa ja Sveitsin väliset suhteet olivat hyvät ja että ne sellaisina tulisivat pysymäänkin, sekä arveli tšekäläisen lehdistönkin vähitellen rauhoittuvan. Keskustellessamme Saksan mahdollisista suunnitelmista hän viittasi siihen, että Itävallan sulattaminen tulisi viemään aikaa, jolla hän ilmeisesti tahtoi antaa sen käsityksen, että mitään uusia yllätyksiä Saksan taholta ei olisi lähiaikoina odotettavissa.

Erään puolueettoman maan edustaja piti todennäköisenä, että Saksan seuraavana pyrkimyksenä olisi saada aikaan sotilasliitto ensiksi Unkarin ja sitten Rumanian kanssa - Drang nach Osten-ohjelman toteuttamiseksi.

Mjontili

J.k. Kun edellä oleva oli kirjoitettu, tiedoitti "Droit du Peuple", että liittokokouksen sosialistinen ryhmä oli päättänyt kirjeellisesti esittää varauksensa liittoneuvoston julistuksen sen kohdan johdosta, joka koskee palaamista täydelliseen puolueettomuuteen. Tämän kohdan oli hyväksynyt ryhmän puheenjohtaja Grimm, jonka puolueen äärimmäiset ainekset nyt haluavat desavuoida.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA: _____

Geneveissä olevan lähetysla raportti n:o 13.

Asiainhoitaja Yönlä

24 1938

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 255.

Genève, 2 päivänä huhtikuuta 1938.

13 292 Pal. 2 - 38.

74-38

2

5

131

Ulkoasiainministeriölle.

Lähetystö oheistaa kunnioittavasti raporttinsa n:o 13 aiheesta

Yleispoliittisesta tilanteesta.

Asiainhoitaja

M. Jönkä

Genève SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 13.

Genève ssa 2 p:nä huhti kuuta 19 38.

13 / 292 Pal. S -38.
574-38
5 C31

Asia:

Yleispoliittisesta tilanteesta.

Huolimatta siitä, että poliittinen taivas viime aikoina on näyttänyt synkältä ennustaen uusia rajuilmoja, on Genèven ilmapiiri pysynyt ainakin näennäisesti melko tyyneenä.

Tähän tyyneyteen ja rauhallisuuteen ei tietenkään kaikkialla ole oltu tyytyväisiä. Kun eri maiden demokraattisessa lehdistössä on moitittu varsinkin kansainliiton pääsihteeriä passiivisuudesta Itävallan tapahtumien ja Liettuan-Puolan selkkaukseen nähden, on M. Avenol pitänyt tarpeellisena saattaa julki- suuteen seuraavansisältöisen selityksen:

Kansainliiton peruskirjan 2. artiklan mukaan yleiskokous ja neuvosto hoitavat liiton toimintaa; sihteeristö ainoastaan avustaa näitä elimiä. Pääsihteeri ei voi omalla vastuullaan kutsua koolle yleiskokousta eikä neuvostoa. Niissä kahdessa tapauksessa (11. ja 15. art.), joissa peruskirja tämän edellyttää, on nimenomaan säädetty, että pääsihteerin interventio on riip- puvainen jonkun jäsenvaltion aloitteesta ja että se on mah- dollinen vain, milloin tällainen aloite on liitolle tehty. Pää- sihteeri ylittäisi valtuutensa erittäinkin, jos hän saatuaan joltakin hallitukselta kansainliitolle osoitetun ilmoituksen tun- mustaessaan sen vastaanoton lausuisi mielipiteen siitä tilan- teesta, jota ilmoitus koskee. Siten hän voisi ennakolta vai- kuttaa liiton jäsenten kantaan, joiden tehtävänä on määrätä, missä tilanteissa on juriidisesti aihetta ja poliittisesti otol- lista panna liiton koneisto toimimaan. Sellaisissa tapauksissa sihteeristö voi ainoastaan viipymättä toimittaa liiton jäsenille tiedoksi, mitä sille on ilmoitettu, s.o. antaa niille mahdoli-

JAKELUOHJE:

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi- tuksiin.

suuden harjoittaa niitä oikeuksia ja ottaa vastuulleen mitä niille on varattu. Sihteeristöllä ei ole valtaa arvostella, onko jonkun hallituksen kansainliitolle toimittama ilmoitus otettava vastaan vai ei, eikä se voi tällaista ilmoitusta sensuroida tai sitä matkalla pidättää.

Tämän selityksen rivien välistä voi lukea, että poliittinen opportunitteetti oli kansainliitolle määrävänä sen suhtautuessa Liettuan-Puolan selkkaukseen. Sihteeristön taholta olen kuullut, että Liettua toivoi liiton puuttuvan tilanteeseen. Saman käsityksen olen saanut keskustellessani ministeri Skirpan kanssa, joka ilmoitti pitäneensä sihteeristön tapahtumien tasalla ja tiedustelleensa, mitä muodollisuuksia Liettuan olisi ollut asiassa mahdollisesti noudatettava. Hän oli lisäksi, kuten aiemmin olen tiedoittanut, hallituksensa puolesta pidättänyt itselleen oikeuden kääntyä liiton puoleen. Liiton interventiota olivat Ranska ja Englanti vastustaneet, koska selkkaus koski normaalisten suhteiden palauttamista kahden jäsenvaltion välille. Todellisena syynä oli ehkä pikemmin se, että pelättiin tuollaisen toimenpiteen johtavan Puolan eroamiseen kansainliitosta. Tällaisen selityksen antoi eräs sihteeristön virkamies, joka ei pitänyt mahdollottomana, että liitto olisi voinut jotain tehdä Liettuan hyväksi. Tietoisuus siitä, että Neuvostoliitto ei ollut halukas auttamaan Liettuaa, oli tietenkin myös omiaan vaikuttamaan Genèven pidättyvään kantaan.

Kansainliiton passiivisuuteen Itävallan tapahtumiin nähden vaikutti tietenkin myöskin poliittinen opportunitteetti sekä se muodollinen seikka, että asianomainen valtio ei ollut kääntynyt liiton puoleen. Muuan sihteeristössä palveleva ranskalainen upseeri, jolla on hyvät suhteet Ranskan yleisesikuntaan, lausui minulle, että Mussolinin 30/3 pitämän sotaisen puheen varsinaisena tarkoituksena oli, vaikkakin se pidettiin Italian neuvotellessa Englannin kanssa, hälventää Italiassa vallitseva yleinen tyytymättömyys Keski-Euroopassa hankkimansa aseman menetyksen johdosta. Mussolini tahtoi puheellaan sanoa, että tarvittaessa voidaan tarttua aseisiin. Tiedoittajani vakuutti, että Hitler ei ollut etukäteen ilmoittanut Italialle Anchlussin toimeenpanosta, mikä vahvistaa sitä käsitystä, joka esitettiin lähetystön raportissa n:o 11 17/3, ja arveli ilmeisesti toivoenkin, että

Anschluss johtaisi Saksan ja Italian välien rikkomiseen. Riidan aiheena tulisi olemaan jälkimmäisen Itävallalle lupaama vapaa kauttakulku Adrianmerelle, jota Saksalle ei tultaisi antamaan.

Mitä Espanjan sisällissotaan tulee, ei täällä ole enää epäilystä siitä miten se päättyy. Vaikka useimmat sitä koskevat ennustukset eivät ole pitäneet paikkaansa, uskotaan kuitenkin nyt, että Franco aivan lähitulevaisuudessa selviytyy voittajana. Ei pidetä mahdottomana, että Barcelona valloitetaan jo n. 10 päivän kuluessa. Espanjan tapahtumien vaikutuksesta muuhun yleispoliittiseen tilanteeseen tehdään tietenkin ennakkolaskelmia. Pidetään ilmeisenä, että Espanjan uudesta asemasta ja sen vaikutuksesta Ranskaan on riippuva Saksan suhtautuminen Tšekkoslovakiaan. Jos Ranskassa tapahtuu käänös oikealle ja siellä muodostetaan pian voimakas kansallinen hallitus, kuten täällä arvellaan muuten yhtäpitävästi sen kanssa mitä ministeri Holma raporteissaan on tiedoittanut, on Saksan otettava tämä uusi tekijä laskelmissaan lukuun. Saksassa tietenkin ollaan tietoisia siitä, että nykyinen, sen suunnitelmille otollinen tilaisuus ei voi kestää kovinkaan kauan. Siksi se suuntaa toimintansa vähemmän tulenarkoihin kohteisiin. Sitä kiinnostaa luonnollisesti kauttakulun saaminen Sleesiasta Tšekkoslovakian kautta etelään, mutta ei pidetä todennäköisenä, että se sen vuoksi olisi halukas aiheuttamaan sotaa Ranskan kanssa. Englannin nykyinen kanta käsitetään siten, että se ei tule Tšekkoslovakian vuoksi osallistumaan sotaan Ranskan kanssa muussa tapauksessa kuin, että Ranska sel-laisessa sodassa joutuisi kokonaan alakynteen ja Englannin ka-naalia olisi puolustettava.

M. J. Montteli

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Genevessä olevan lähetystön raportti n:o 14.

Asiainhoitajan Yhtilä

11/4 1938.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Genève, 12 päivänä huhtikuuta 1938.

N:o 277.

14/292 Pal. X - 38.

19/4-38

5 C 31

Ulkoasiainministeriölle.

Lähetystö oheistaa kunnioittavasti raporttinsa
n:o 14 ja 15 aiheista
Etiopian valtauksen tunnustaminen ja Kansainliit-
to ja
Sveitsin puolueettomuus ja Kansainliitto.

Asiainhoitaja

Nyöntilä

GENEVE

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 14.

Genève ssa 11 p:nä huhti kuuta 19 38.

14/292 Val. 8 - 38.

19/4 - 38

Asia: Etiopian valtauksen tunnustaminen ja Kansainliitto.

5 C 81

Englannin hallitus pyysi 9/4 päivätyllä kirjelmällään Kansainliiton pääsihteeriä merkitsemään Neuvoston ensi kokouksen (9/5) työjärjestykseen seuraavan kysymyksen: "Etiopian nykyisestä tilasta tehtävät johtopäätökset". Perusteluissaan Englannin hallitus vetoaa siihen luonnottomaan tilanteeseen, joka aiheutuu siitä, että useat Liiton jäsenvaltiot, joista viisi on edustettuina Neuvostossa, tunnustavat Italian hallituksen täysvaltiuden Etiopiaan tai ovat tehneet tunnustamista sisältäviä päätöksiä, kun taas toiset Liiton jäsenvaltiot eivät ole niin tehneet. Siksi olisi tilanne selvitettävä.

Ne viisi maata, joihin kirjelmässä viitataan, ovat Puola, Belgia, Rumania, Latvia ja Ecuador.

Käydessäni Kansainliiton poliittisen osaston päällikön Mr. Waltersin puheilla tiedustelin, mille kannalle hänen käsityksensä mukaan Neuvosto tulisi asiassa asettumaan ja mitä mahdollisuuksia on olemassa yksimielisen päätöksen aikaansaamiseksi. Mr. Walters, joka lausunnoissaan on yleensä sangen pidättyväinen ja varovainen, arveli Englannin aloitteen tähtäävän siihen, että Neuvosto antaisi julkilausuman, jonka nojalla kukin jäsenvaltio voisi toimia Etiopian tunnustamisasiassa oman harkintansa mukaan tervitsematta tulkita menettelyään mahdollisesti epälojalliseksi teoksi muita valtioita kohtaan.

Mitä tulee Neuvoston jäsenten suhtautumiseen asiaan, Walters katsoi, ettei Litvinovin tähänastisen kansainliittopolitiikan perusteella ollut syytä olettaa hänen asettuvan vastasta-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

valle kannalle. Vastustusta saattaisi pikemmin odottaa Bolivian, Kiinan ja Uuden Seelannin taholta. Viimeksi mainittu maa, jossa nykyään on kovin vasemmistoväriäinen hallitus, voisi jo puhtaasti ideologisista syistä ryhtyä jarruttamaan Bolivialle ja Kiinalle Etiopian valtauksen tunnustaminen merkitsisi niiden etujen vastaisen ennakkotapauksen luomista. Kiinallahan on syytä olla huolissaan Mantšukuon tulevasta kohtelosta.

Puhuteltavani huomautti lopuksi, että on kuukausi aikaa Neuvoston kokoontumiseen, jona aikana saattaa vielä paljon tapahtua, ja vakuutti, että seuraava neuvostokokous ei tule olemaan vailla mielenkiintoa.

M. J. Penttilä

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Genevessä olevan lähetystön raportti n:o 15.

Asiainhoitaja Jönkäle

11/4 1938.

Genève SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 15.

Genève ssa 11 p:nä huhti kuuta 1938.

Asia: Sveitsin puolueettomuus
ja Kansainliitto.

ULKOASIAIN	
15/292 Sal. X 38.	
19/4-38	
5	C 28

Raportissaan n:o 10 15/3 lähetystö tiedotti, että Sveitsin liittoneuvosto oli ilmoittanut parlamentin ulkoasiainvaliokunnille ryhtyvänsä kaikkiin asianmukaisiin toimenpiteisiin saadakseen Valaliiton täydellisen puolueettomuuden tunnustetuksi.

Eräältä takäläiseltä virkaveljeltäni, joka yleensä on hyvin informoitu, kuulin tänään, että Sveitsi teki virallisesti asiaa koskevan alustavan esityksen Lontoossa 6/4 ja vähän sitä ennen Pariisissa. Tiedoittajani väitti täysin luotettavalta taholta saaneensa tietää, että Sveitsille on asetettu ehtoja. Jo viime neuvostokokouksen aikana lausui Paul-Boncour Mottalle, ettei Sveitsi saa sekaantua Kansainliiton peruskirjan muuttamiseen samalla kertaa, kun se pyrkii puolueettomuuteen Liiton puitteissa. Nyt Sveitsiltä vaaditaan takeita siitä, että Kansainliitolla on oleva oikeus kokoontuessaan Sveitsin alueella tehdä sellaisia päätöksiä kuin se kulloinkin katsoo tarpeelliseksi. Tämä sisältää sen, ettei Sveitsi mahdollisen hyökkääjän peloituksesta voisi tulkita jälkimmäistä vastaan tehtävän tai tehdyn päätöksen olevan ristiriidassa sen puolueettomuuden kanssa.

Kansainliiton poliittisen osaston päällikön ilmoituksen mukaan ei Sveitsin taholta oltu vielä (11/4) tehty esitystä kysymyksen ottamisesta ensi neuvostokokouksen työjärjestykseen.

Stjontila

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA: _____

Genevessä olevan lähetystön raportti n:o 16

Asiainhoitaja Yönteli

22/4 1938.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 295.

Genève, huhtikuun 22 päivänä 1938.

16/292 Sal. S-38.

25/4-38

?

5 C31

Ulkoasiainministeriölle.

Lähetystö oheistaa kunnioittavasti raporttinsa n:o 16 ja 17 aiheista Sveitsin puolueettomuus ja Kansainliitto, II ja Sveitsin diplomaattinen edustus Suomessa.

M. Montila

Genève SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 16.

Genève ssa 22 p:nä huhti kuuta 19 38.

16 292 Sal. D-38

Asia: Sveitsin puolueettomuus ja
Kansainliitto II.

5 C31

Käydessäni t.k. 21 päivänä liittoneuvos Mottan luona otin hänen kanssaan puheeksi Ministeriön kiertosähkeissä n:o 18 ja 19 esitetyt kysymykset. Sveitsi on alusta saakka ollut Kansainliiton universaalisuuden kannalla ja pitää sitä edelleenkin ehdottomasti välttämättömänä. Nykyhetkellä se on tuskin saavutettavissa paktireformillakaan. Motta oli omasta puolestaan sitä mieltä, että universaalisuuden saavuttamisen perusedellytyksenä on paktin sellainen muutos, joka sisältää luopumisen kaikista liiton jäseniä sitovista velvoituksista.

Sveitsiä peruskirjan muuttaminen ei sinänsä erikoisesti kiinnosta, koska se parhaillaan käy neuvotteluja täydellisen puolueettomuuden saavuttamiseksi Kansainliiton puitteissa. Kuten lähetystö sähkeessään n:o 26, 21/4-38 ilmoitti, oli Sveitsin hallitus edellisenä päivänä pyytänyt Kansainliiton sihteeristöä ottamaan ensi neuvostokokouksen väliaikaiseen päiväjärjestykseen kysymyksen valaliiton täydellisestä puolueettomuudesta myöhemmin jätettävän memorandumien perusteella käsiteltäväksi. Motta ilmoitti Sveitsin asiassa tunnustelleen maaperää ja saaneensa suopeita vastauksia. Neuvoston jäsenistä olivat Belgia, Ranska ja Ruotsi ilmoittaneet kannattavansa Sveitsin aloitetta. Englannin vastausta ei oltu vielä saatu, mistä johtuu, että asia oli pyydetty otettavaksi väliaikaiseen päiväjärjestykseen. Mottan kysymykseen mitä Genèvessä arvelaan asiasta, vastasin mm. kuullesseni, että Sveitsille asetettaisiin ehtoja. Sveitsin olisi taattava, että liitto voi sen alueelle kokoontuessaan tehdä minkälaisia päätöksiä tahansa. Tähän Motta vastasi, et-

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaadustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaadustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tei sellaista ehtoa olisi asetettava, koska se voisi aiheuttaa arveluttavia komplikatioita. Puolueettomana Sveitsi ei voisi sallia, että täällä valmistellaan sotaa. Puolueettomuus on saatavaksi taataksi, että myöskin Saksa, Italia ja Japani voivat sen tunnustaa. Motta tuntui olevan epätietoinen siitä, mille kannalle Venäjä asettuisi. Hän arveli tšekäläisen yleisen mielihyvyyden olevan sangen herkin ja että olisi vahinko, jos täällä taas syntyisi liike, joka rupeaisi keräämään ääniä Sveitsin eroamisen puolesta Kansainliitosta. Hallitus haluaa kaikin mokomin välttää kansanäänestystä ja saada puolueettomuuden järjestyksi sovinnollisin keinoin. Motta ei uhkaa eikä halua myöskään käyttää uhkaa eroamisella liitosta. Sen sijaan ovat hänen alaisensa virkamiehet, lähetystöneuvos Gorgé ja poliittisen osaston apulaispäällikkö Frölicher, joka on nimitetty lähettilääksi Berliiniin, allekirjoittaneelle esittäneet asian siinä valossa, että Sveitsi eroaa liitosta, ellei se muuten pääse pyrkimäänsä päämäärään.

Motta katsoi Englannin ja Italian neuvottelujen jälkeen yleispoliittisen jännityksen suunnattomasti laenneen, joten nykyhetki on otollinen puolueettomuuskysymyksen esilleottamiseen. Jännityksen laukeamista osoitti sekin seikka, että Ranskan liittolainen Tsekkoslovakia oli tunnustanut Etiopian valtauksen, mikä oli tapahtunut Ranskan neuvosta. Kun Eräissä Sveitsin lehdissä mainittiin, että tunnustus oli annettu Ranskan tietämättä, kysyin Tsekkoslovakian lähettiläältä kumpi versiooni on oikea. Tämä vastasi, ettei Tsekkoslovakia ota minkäänlaista poliittista askelta neuvottelematta etukäteen Ranskan ja myöskin pikkuententen kanssa.

Mitä tulee kysymykseen siitä, olisiko ilmoitukset pakoteartiklan fakultatiivisuudesta alistettava Kansainliiton yleiskokouksen hyväksyttäväksi, Motta lausui henkilökohtaisena mielihyvyytenään, että tällainen menettely olisi periaatteellisesti parempi, mutta ettei se asiallisesti ole välttämätön. Se ei voisi muuttaa esim. Ruotsin ja Puolan kannanottoja. Frölicher, jonka kanssa sitä ennen olin keskustellut, mainitsi, että Gorgé oli 28-miehen komiteassa hallituksensa valtuuttamana ilmoittanut, että pakotemääräykset ovat fakultatiivisia ja että hänen hallituksensa ainakin on sellaisen tulkinnan kannalla. Siksi täällä ei ole myöskään pidetty kysymyksen alistamista

yleiskokouksen ratkaistavaksi tarpeellisena. Frölicher ilmoitti myöskin, ettei edellä mainittua ehtoa Sveitsille vielä oltu esitetty.

Ranskan Bernissä olevan suurlähettilään Alphandin kanssa miinulla oli pitkäkö keskustelu, jonka selostamiseen tässä yhteydessä saattaa olla aihetta.

Alphand arveli Sveitsin olevan Kansainliiton muihin jäseniin nähden erikoisasemassa. Siksi olisi suostuttava sen haluaman täydellisen puolueettomuuden tunnustamiseen. Tarkoittaen tämän kysymyksen raukeamisen seurauksia hän huomautti, että joskus myöhemmin Kansainliitto saattaisi osoittautua tuiki tarpeelliseksi. Hän sanoi esittäneensä Mottalle, että sellainenkin hetki voi koittaa, jolloin juuri Sveitsi on pakotteista riippuvainen ja on valmis niitä Kansainliitolta pyytämään. Sveitsi oli edellisellä kerralla kömpelösti (maladroit) esittänyt puolueettomuusvaatimuksensa - 28-miehen komiteassa. Nyt se sen sijaan oli valinnut harkitumman muodon. Se on ilmoittanut antavansa neuvostolle memorandumun, jossa se esittää asenteensa ja jonka se toivoo neuvostokokouksen ottavan huomioon, prendre acte. Tällaista muotoa vastaan ei kenelläkään pitäisi olla muistuttamista. Venäjä tosin ei tiedä mitään Sveitsin olemassaolosta, kun tämä ei ole sitä tunnustanut, eikä ole siihen minkäänlaisissa suhteissa, mutta kun Litvinov on Genèveässä tähänkin asti tehnyt, mitä häneltä on pyydetty, kuten Nyonin konferenssin suhteen, joka on po. tapaukseen verrattavissa, ei ole syytä olettaa Venäjän tekevän vaikeuksia.

Mitä tulee paktin muuttamiseen nykyhetkellä - puolen vuoden kuluttua tilanne voi olla toinen - Alphand arveli viitattuaan Chamberlainin Englannin parlamentissa asiasta esittämään viimeiseen lausuntoon, ettei siihen ole mitään aihetta. Olisi suorastaan järjetöntä luopua liiton paktin ^{pakote-} määräyksistä, sen parhaimmista aseista muka universaalisuuden saavuttamiseksi ellei ole sitä ennen sopimusta tai takeita siitä, että Saksa, Italia ja Japani palaisivat takaisin Genèveen. Se merkitsisi uutta myönnytystä akselivalloille, jotka siitä saisivat aiheen jälleen ylpeillä väkivaltopolitiikan voitoilla ja iskun antamisella väkivallallisesti Ranskalle ja Englannille.

Ruotsin ja Puolan suhtautumisessa pakotteisiin Alphand näki Saksan ja Italian häikäilemättömän kiihoitustoiminnan vaikutusta.

Saksan Bernin lähetystössä katsottiin neuvostokokouksessa

esilletulevien kysymysten antavan ilmaista materiaalia Göb-
belsin Kansainliittoa vastaan harjoittamalle propagandalle.

M. Junttila

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA: _____

Genevessä olevan lähetystön raportti n:o 12.

Asiainhoitaja Gouletti

22/4 1938.

Genève

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 17.

16 / 292 Val. 8 -38

Genève:ssä 22 p:nä huhti kuuta 1938. 25 v-38

Asia: Sveitsin diplomaattinen
edustus Suomessa.

5 C31

Liittoneuvos Motta'n kanssa otin t.k. 21 päivänä puheeksi Sveitsin edustuksen Suomessa. Viitattuani siihen, että Suomessa on jo kauan ollut diplomaattinen edustus Sveitsissä, jostavastoin Sveitsillä on Suomessa ainoastaan konsuliedustaja ~~ko-~~ttin Herra Ulkoasiainministeriltä saamieni ohjeiden mukaisesti tunnustella maaperää, olisiko mahdollista saada Sveitsin uusi Tukholman lähettiläs akkreditoiduksi myöskin Suomeen.

Liittoneuvos vastasi tähän, että Sveitsillä on aikomus ensi tilassa perustaa uusi lähetystö Suomea ja reunavaltioita varten. Lähettilään asuinpaikkana tulee olemaan Helsinki tai Riika. Motta sanoi henkilökohtaisesti ajavansa asiaa ja tekevänsä hallituksen puolesta parlamentille esityksen tänä kesänä. Lähetystön sijoittamisesta lausuin, että Suomi on po. maisesta sekä väkilukunsa että pinta-alansakin puolesta suurin ja Sveitsille tärkeämpi maa kuin esim. Latvia. Jälkimmäisen maan taholta oli Mottalle ehdotettu, että suunniteltu lähetystö sijoitettaisiin Riikaan, koska se on suurin puheena olevien maiden pääkaupungeista. Tämän johdosta huomautin mm., että eräillä muillakin mailla on Helsingissä lähettiläs, joka myöskin on akkreditoituna reunavaltioihin.

Motta sanoi ottavansa huomioon esittämäni näkökohdat lisäten, että tuon lähetystön perustaminen on lykkääntynyt senvuoksi, että Sveitsillä on viime aikoina ollut finanssivaikeuksia.

(Jälkeenpäin tiedusteltuani eräältä asiantuntijalta minäkäläisiä nämä finanssivaikeudet ovat olleet, sain kuulla nii-

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

den johtuneen pääasiallisesti siitä, että Sveitsin pääoman omistajat eivät olleet viime vuosina saaneet edes korkoja erinäisiin maihin sijoittamistaan suurista lainoista. Tällaisia jäätynyttä tai ehkä kokonaan menetettyjä pääomia on Sveitsillä Saksassa n. 2 miljaardia, Itävallassa n. 1 miljaardi, Unkarissa ja Puolassa kummassakin n. 500 milj., Tšekkoslovakiassa n. 4 milj., Rumaniassa n. 3 milj. ja Espanjassa satakuntamilj. Sveitsin frangia. Sveitsi on kuten tunnettua köyhä luonnonrikkauksista, mutta sen uuttera väestö on silti kyennyt kokoamaan melkoisia pääomia, jotka /sitten on epäonnistuneesti sijoittanut.)

Keskustelin otsikkoasiasta myöskin poliittisen departementin henkilösaston päällikön kanssa. Tämä mainitsi, että Tukholman lähettilään akkreditoiminen Suomeen on yhtä mutkasta kuin uuden lähetystön perustaminen. Kummassakin tapauksessa on tehtävä esitys parlamentille.

Viime helmikuussa Suomen Bernissä oleva pääkonsuli Schauwecker piti Zürichissä Sveitsin teollisuusjärjestön toimeenpanemilla vientikursseilla esitelmän Suomesta, jossa hän korosti maahamme perustettavan lähetystön välttämättömyyttä jo yksin Sveitsin yhä lisääntyvien taloudellisten etujen valvomiseksi. Schauwecker tulee vielä yksityisesti keskustelemaan tšekäläisten viranomaisten kanssa ja niille erikoisesti teroitamaan, että uusi lähetystö on sijoitettava Helsinkiin.

M. J. Penttilä

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA: _____

Genevessä olevan lähetystön raportti n:o 18.

v.a. Asiamies Heikki Heikkinen

9/6 - 1938

ULKOASIA: ..	
17/292 Sal. S -38.	
12/6-38	3
5	C 31

Genève'i ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 417.

Genève'i ..... P:NÄ 9 kesä KUUTA 19 38.

VIITTAUS: ..... N

P:NÄ ..... KUUTA 19 ..... P:TTY ..... n:o

VIITTAUS: ..... D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö ..... LLE

ASIA: Genève'in-lähetystön raportti n:o 18.

Oheisena lähetystö kunnioittaen lähettää Ministe-
riölle raporttinsa n:o 18, jonka otsakkeena on Kansain-
liiton ensi yleiskokous ja peruskirjan tarkistaminen ja
soveltaminen.

V.a. Asiasuositaja: *Mentim*

Genève'i

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 18.

Genève'i ssa 9 p:nä kesä kuuta 1938

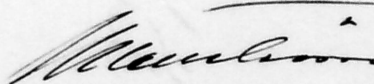
ULKOASIAINMINISTERIÖN	17/292 Sal. S 38-
1938-38	18
5 C 31	

Asia: Kansainliiton ensi yleis-
kokous ja peruskirjan tar-
kistaminen ja soveltaminen.

Keskustellessani tänään Kansainliiton pääsihteerin-apulaisen Lesterin kanssa koskettelin kysymystä, oliko otaksuttavaa, että kysymys peruskirjan tarkistamisesta ja soveltamisesta tulisi esille ensi yleiskokouksessa.

Herra Lester oli sitä mieltä, että tilanne yhä oli sellainen, ettei voitu ajatella näiden kysymysten esilleottamista. Ensinnäkään ei nykyään ollut mitään toiveita Liiton tarpeellisen universaalisuuden saavuttamisesta. Sen lisäksi edellyttäneen sanottujen kysymysten käsittely, että aseistariisumisasia on saatettu ratkaisuun, mikä ei myöskään nyt ole mahdollista. Lopuksi oli huomiconotettava, mitä erittäin 16 artiklan tulkintaan tuli, että lienee erittäin vaikeata löytää ratkaisua, joka voisi tyydyttää nykyään tämän artiklan tulkinnasta vastakkain olevia mielipiteitä.

V.a. Asiainhoitaja:

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA: _____

Genevessä olevan lähetystön raportti n:o 19.

v.a. Asiantuntija Hellström

1/7 1938.

Pol./M.-os.

Genève'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ

KIRJELMÄ n:o

476.

Genève'i SSA 1 P.NÄ heinä KUUTA 19 38.

VIITTAUS:

P.NÄ KUUTA 19 P.TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 19/293 Sal. n:o 38		
6/2-38	79	LII
5	E J /	

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Genève'in-lähetystön raportti n:o 19.

Ohellisena lähetystö kunnioittaen lähettää Ministeriölle raporttinsa n:o 19, jonka otsakkeena on Kansainliiton XIX yleiskokous ja kysymys peruskirjan tarkistamisesta ja soveltamisesta.

V.a. Asiainhoitaja:

Menton

GENEVE'i ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 19.

Geneve'i ssa 1 p:nä heinä kuuta 19 38.

Säläinen.	
19 292 Sal.	38
6/2-38	Lin
5	CJ1

Asia: Kansainliiton XIX yleiskokous
ja kysymys peruskirjan tarkistamisesta
ja soveltamisesta.

Viimekuluneen kesäkuun 9 päivänä päivätyssä raportissani n:o 18 selostin keskustelun, joka minulla oli Kansainliiton pääsihteerinapulaisen Lesterin kanssa otsakkeessa mainitusta asiasta.

Hra Lester lausui silloin mielipiteenään, että tilanne yhä oli sellainen, ettei voitu ajatella näiden kysymysten esille ottamista. Ensinnäkään ei nykyään ollut mitään toiveita Liiton tarpeellisen universaalisuuden saavuttamisesta. Sen lisäksi edellytti sanottujen kysymysten käsittely hänen mielestään, että aseistariisumisasia on saatettu ratkaisuum, mikä ei myöskään nyt ollut mahdollista, ja lopuksi oli huomioon otettava, mitä erittäin 16. artiklan tulkintaan tuli, että lienee erittäin vaikeata löytää ratkaisua, joka voisi tyydyttää nykyään tämän artiklan tulkinnasta vastakkain olevia mielipiteitä.

Tavatessani tänään pääsihteerin Avenolin tiedustelin häneltä, suunniteltiinko sihteeristössä joitakin ehdotuksia yleiskokousta varten paktireformiasian eteenpäin viemiseksi.

Pääsihteerin Avenol vastasi, ettei sihteeristössä ole paktireformiasiaassa tapahtunut mitään uutta sen jälkeen kuin 28-miehen erikoiskomitean mietintö julkaistiin, ja antoi ymmärtää, ettei sihteeristössä ole suunniteltukaan mitään ehdotuksia tai toimenpiteitä asiassa.

XIX yleiskokouksen päiväjärjestysehdotuksessa on 3:nnella kohdalla merkitty kysymys peruskirjan periaatteiden toteuttamisesta. Koska 28-miehen erikoiskomitean raportti ei pääty mihinkään positiivisiin ehdotuksiin, vaan siinä ainoastaan kiin-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

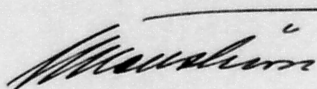
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

nitetään Kansainliiton huomio sanottuun raporttiin liitettyihin pöytäkirjaan ja mietintöihin, niin ei siis tällä hetkellä ole olemassa mitään Kansainliiton elimen positiivista ehdotusta asiassa.

v.a.Asiainhoitaja:

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA: _____

Genève'issä olevan lähetystön raportti n:o 20.

v.a. Asiamies H. Hellström

13/7 1938.

..... GENEVE ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 508.

Genève'i SSA 13 P:NÄ heinä KUUTA 1938.

VIITTAUS: .....

..... P:NÄ ..... KUUTA 19 ..... P:TTY ..... n:o .....

VIITTAUS: ..... D. U. M. .... / ..... 19 .....

20/293 Lok. 1938		
15/2.38	Vo	LE
5	C 31	

..... Ulkoasiainministeriö ..... LLE

ASIA: Genève'in lähetystön raportit 20-22.

Oheisina lähetystö kunnioittaen lähettää Ministeriölle raporttinsa n:o 20 - 22, joiden otsakkeina ovat

Sveitsin paluu pysyväiseen puolueettomuuteen,

Pysyväisen puolueettomuuden käsite Sveitsissä vallalla olevan mielipiteen mukaan ja

Sveitsin ulko- ja puolueettomuuspolitiikassa noudatettuja periaatteista.

v.a.Asiainhoitaja:

GENEVE'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 20.

Geneve'i ssa 13 p:nä heinä kuuta 1938.

Asia: Sveitsin paluu pysyväiseen
puolueettomuuteen.

20/295.2/38		
7-38	1/2	1/2
5	C 31	

Viime vuosien suurpoliittiset tapahtumat ja erikoisesti Abessinian ja Itävallan kohtalo herättivät Sveitsissä kysymyksen siitä, eikö Sveitsin olisi palattava täydelliseen pysyväiseen puolueettomuuteensa vapautumalla Kansainliiton peruskirjan säätämistä poliittista laatua olevista velvollisuuksista.

Huhtikuun lopussa 1938 Sveitsin liittoneuvosto kääntyi tässä tarkoituksessa Kansainliiton neuvoston puoleen.

Asiaa koskevassa esityksessään Sveitsin hallitus viittaa Sveitsin erikoislaatuiseen perinnäiseen pysyväiseen puolueettomuuteen, joka nimenomaan tunnustettiin Sveitsin tullessa Kansainliiton jäseneksi. Silloin nimittäin Sveitsi vapautettiin peruskirjan edellyttämistä sotilaallista laatua olevista velvollisuuksista josta vastoin sen tuli tarpeen vaatiessa osallistua taloudellisiin sanktioihin.

Koska tilanne nyttemmin sen jälkeen kuin Sveitsi tuli Kansainliiton jäseneksi, riippuen, paitsi muusta, liiton puuttuvasta universaalisuudesta, josta on johtunut, ettei peruskirjan säännöksiä ole voitu kaikissa tapauksissa sovellettaa, on muuttunut siinä määrin, ettei enää voida katsoa olevan eroa sotilaallisten ja taloudellisten pakotteiden välillä, mikäli koskee niiden aiheuttamaa sodanvaaraa, katsoo Sveitsin hallitus, että tämä asiointila vaatii, että Sveitsi pyytää täydellisen puolueettomuutensa tunnustamista.

Sveitsin esitys käsiteltiin Neuvoston 101:ssä istunnossa toukokuussa 1938. Neuvoston 14 päivänä toukokuuta 1938 pidetyssä istunnossa raportööri, Ruotsin ulkoasiainministeri Sandler,

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

esitti Sveitsin puolueettomuutta Kansainliiton puutteissa koskevan raporttinsa.

Siinä lyhyesti todetaan,

että Sveitsin erikoisasema Kansainliiton jäsenenä on jo kerran 13/2 1920 saanut neuvoston tunnustuksen;

että esilläoleva kysymys on senlaatuinen, että sekä neuvosto että yleiskokous peruskirjan säännösten mukaisesti ovat pätevät siitä päättämään;

että se seikka, että Sveitsi on pysyväisesti puolueeton (viittaus vuoden 1815 ja Versailles'n sopimukseen sekä neuvoston päätökseen 13/2 1920) on omiansa sallimaan asian järjestelyn;

ettei Sveitsi tule osallistumaan mihinkään 16 artiklan edellyttämään toimenpiteeseen, aiheutukoonpa se peruskirjan 16 artiklan tai jonkin muun artiklan soveltamisesta; sekä

että itsestään on selvä, etteivät Sveitsin hallituksen anomus ja sen aiheuttama ratkaisu voi mitenkään muodostaa ennakkopäätöstä Kansainliitossa tehtäviin päätöksiin nähden.

Raporttöörin esityksen mukaisesti neuvosto,

ottaen huomioon Sveitsin erikoisaseman, joka johtuu sen monivuosisataiseen traditioon ja kansainväliseen oikeuteen perustuvasta pysyväisestä puolueettomuudesta, sekä neuvoston 13/2 1920 tekemän päätöksen, jossa neuvosto lausui, että Sveitsin pysyväinen puolueettomuus edistää yleistä rauhaa ja siten on peruskirjan mukainen,

totesi,

että Sveitsi on lausunut aikomuksen olla pysyväisen puolueettomuutensa johdosta ottamatta osaa minkäänlaisiin toimenpiteisiin, jotka tarkoittavat peruskirjan pakotteita koskevien määräysten tehostamista ja selittää, ettei sitä vastaisuudessa kehoitatakaan osallistumaan sellaisiin; sekä

että Sveitsin hallitus on selittänyt, että se myissa suhteissa muuttumattomana ylläpitää asemaansa Kansainliiton jäsenenä ja jatkuvasti myöntää Liitolle sen Sveitsin alueella olevien laitosten vapaata toimintaa varten myönnetyt helpotukset.

Asiaa käsiteltäessä Venäjän edustaja Litvinoff esitti epäilyksensä siitä, oliko neuvosto pätevä käsittelemään asiaa sekä huomautti sen ohessa, että Sveitsi, vaikka se oli esittänyt

pyynnön tulla vapautetuksi velvollisuuksistaan muita Liiton jäseniä kohtaan, ei kuitenkaan samalla ollut lausunut vapauttansa nämät vastavuoroisesti. Päinvastoin kävi Sveitsin edustajan kanssa käydyistä keskusteluista selville, ettei Sveitsi tahtonut luopua mistään sille peruskirjan mukaan tulevasta oikeudesta. Tämän johdosta toivoi Litvinoff neuvoston lausumaa siitä, että peruskirjan 16 artiklan soveltaminen edellytti vastavuoroisuutta.

Raportööri Sandler huomautti tähän, että kysymys siitä, millaiset Sveitsin ja muiden Liiton jäsenten suhteet tulisivat olemaan esilläolevan raportin tultua hyväksytyksi, on erittäin vaikea ja koskee Kansainliiton, jonka periaatteellisesti tulee puuttua maailmanrauhaa koskeviin kysymyksiin, perusteita. Hän katsoi, että on vaikea sovittaa Litvinoffin esittämiä ajatuksia peruskirjan perusajatuksiin, erittäin ottaen huomioon tietoisopin kannan.

Neuvoston päätös Sandlerin raportin hyväksymisestä tuli yksimieliseksi sen johdosta, että Litvinoff ja Kiinan edustaja Wellington Koo pidättäytyivät äänestämästä.

Täten oli siis neuvosto, mikäli Kansainliittoa koski, suostunut Sveitsin palaamiseen sen aikaisempaan täydelliseen pysyväiseen puolueettomuuteen.

Mutta neuvoston toteamisen kautta, jonka pätevydestä on lausuttu epäilyksiä, ei tietenkään voitu sitoa Kansainliitton kuulumattomia valtioita. Tämän johdosta kääntyi Sveitsin hallitus Berliinissä ja Roomassa olevien lähettiläittensä kautta Saksan ja Italian hallitusten puoleen samansisältöisillä nooteilla, joissa viitaten m.m. sopimukseen vuodelta 1815 ja Kansainliiton päätöksiin asiassa, todetaan, että Sveitsi on vapautunut kaikista sitoumuksista, jotka voisivat antaa aihetta epäilyyn sen muuttumattomasta tahdosta kaikissa olosuhteissa olemaan puolueeton.

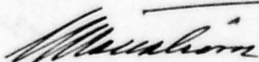
Tähän ilmoitukseen ovat Saksan ja Italian hallitukset melkein samansisältöisillä nooteilla samanaikaisesti vastanneet. Molemmissa nooteissa lausutaan tyydytys sen johdosta, että Sveitsi on vapautunut sitoumuksista, jotka olisivat voineet vaarantaa sen puolueettomuutta ja selitetään, että Sveitsin tahtoa jäädä puolueettomaksi vastaa heidän tahtonsa tunnustaa

tämä puolueettomuus, jota he pitävät tärkeänä Euroopan rauhal-
le. Sekä Saksan että Italian hallitus viittaavat sen chessa
julkilausumiin, jotka he jo aikaisemmin ovat antaneet ja uu-
destaan vahvistavat.

Sveitsin hallitus huomauttaa tiedonannossaan suurella tyydy-
tyksellä, että Berliinin ja Rooman hallitukset eivät rajoitu
tunnustamaan saaneensa tiedon Sveitsin hallituksen tiedoituksista
tai ainoastaan lausumaan tyydytyksensä sen johdosta, vaan il-
moittavat nimenomaan ainaisesti tunnustavansa ja kunnioittavansa
sitä, viitaten samalla aikaisempiin julkilausumiinsa ja vakuu-
tuksiinsa. Ilmeisesti katsoo Sveitsin hallitus, että nämä noot-
tienvaihdot muodostavat kansainvälisen sopimuksen, jotka päte-
västi sitovat Saksan ja Italian hallituksia, jotka eivät kum-
pikaan kuulu niihin valtoihin, jotka olivat mukana vuoden 1815
sopimusta tehtäessä.

Yllämainittujen noottien sanamuoto on aikaisemmin saatettu
Ulkoasiainministeriön tietoon.

v.a.Asiainhoitaja:

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 81

ASIA:

Genevessä olevan lähetetyön raportti n:o 21.

v. a. Asianhoitaja Hellström

13/2 1938

GENEVE'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPOORTTI n:o 21.

Geneve'i ssa 13 p:nä heinä kuuta 19 38.

Asia: Pysyväisen puolueettomuuden käsite Sveitsissä vallalla olevan mielipiteen mukaan.

KANSAINLIITTO		
20/293 Sal.	38	
15/7-38	70	
5	C 31	

Viime aikoina on Sveitsin palaaminen täydelliseen pysyväiseen puolueettomuuteen eri otteissa ollut pohdittavana. Tällöin ei yleensä ole yritetty selostaa tämän käsitteen merkitystä ja sen vaikutuksia Sveitsin valtion kansainväliseen toimikelpoisuuteen. Erittäin on kokonaan jätetty selvittämättä Sveitsin pysyväisen puolueettomuuden merkitys Kansainliiton muihin jäseniin nähden. Herra Litvinoff teki kylläkin Neuvoston viime kokouksessa yrityksen saada erään kohdan selvitetyksi, nimittäin kysymyksen siitä, edellyttikö peruskirjan 16 artikla vastavuoroisuutta vai ei, mutta asia kuitattiin huomautuksella, että kysymys oli erittäin vaikealaatuinen.

Tieteisopissa on esitetty monta eri mielipidettä niistä rajoituksista, joihin pysyväisesti puolueettoman valtion tulee alistua. Tässä ei voida puuttua niihin, mutta sitävastoin voinee kysymys siitä, miten Sveitsissä käsitetään pysyväisen puolueettomuuden juriidista puolta olla mielenkiintoinen, vaikkakin tämän kysymyksen esittämisen tässä yhteydessä täytyy rajoittua kysymyksen pääkohtiin.

Sveitsin tieteisopissa opetetaan, että pysyväisestä puolueettomuudesta johtuvat oikeudet ja velvollisuudet periaatteellisesti ovat samat kuin satunnaisesta puolueettomuudesta aiheutuvat ja eroavat niistä vain muotonsa puolesta, sikäli, että pysyväinen puolueettomuus on periaatteellisesti kerta kaikkiaan julistettu ja samoin muiden valtioiden tunnustama.

Eräs sveitsiläinen oikeusoppinut lausuu: "Puolueettomuuden tärkeä tunnusmerkki on sotaan osaa ottamattomien valtioiden oi-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

1 keus tulla jätetyiksi vihollisuuksien ulkopuolelle ja niiden velvollisuus olla puolueettomasti osallistumatta sotaan." Puolueeton valtio voi vaatia alueensa absoluuttista loukkaamattomuutta, mutta se on velvollinen pidättäytymään sotatoimista sekä pysymään puolueettomana sanan suppeammassa merkityksessä. Näistä velvollisuuksista ensimmäinen on perustavaa laatua, jota vastoin jälkimmäinen on toisarvoinen. Valtio ei välttämättömästi riko kansainvälisiä velvollisuuksiaan kohdellessaan sotapuolia erilaisesti.

Puolueettomuus rajoittuu sotaan käyvien ja puolueettoman valtion välisiin suhteisiin; se ei koske muuta kuin sotatoimia (vertaa m.m. vuoden 1907 Haagin yleissopimusta, joka koskee puolueettomien valtojen ja henkilöiden oikeuksia ja velvollisuuksia maasodassa.). Voimassaolevien sopimusten perusteella Sveitsi ei saa osallistua jo alkaneeseen sotaan. Jos kansainvälistä konfliktia ei ole esiintynyt, on Sveitsin toimintavapaus oikeudellisesti täydellinen. Jos ei ole sotaan, silloin ei myöskään voi olla kysymystä puolueettomuudesta. Silloin ei valtion edes tarvitse olla tasapuolinen. Erittäin mitä tulee kaupallisiin ja taloudellisiin suhteisiin, nauttii Sveitsi silloin mitä suurinta vapautta. Tästä Sveitsissä vedetään se johtopäätös, että Sveitsillä, kuten jokaisella itsenäisellä suvereenisella valtiolla, on oikeus ryhtyä sotaan sellaisissa tapauksissa, jotka eivät ole vastoin Kansainliiton peruskirjaa tai muita sopimuksia. Sveitsi voi myös solmia sotaliittoja - suojatakseen itseään ulkoa tulevalta hyökkäykseltä. Sveitsin peruslaissa on muuten nimenomaan määräyksiä siitä, mikä valtiolin päättää sodasta ja rauhasta.

Yllämainitut pysyväistä puolueettomuutta koskevat mielipiteet, jotka, kuten ylläolevasta selviää, eräissä suhteissa eroavat muiden maiden tietoisopista, aiheutuvat kaiketi osittain kunnianarkuussyistä, koska Sveitsissä tietenkään ei mielellään tahdota myöntää, että pysyväinen puolueettomuus asettaisi huomattavia rajoituksia sitä nauttivan valtion toimikelpoisuudelle.

Tässä on erikoisesti alleviivattava, että Sveitsissä eri-

koisesti painostetaan puolueettomuuden ja puolueettomuuspolitiikan erilaisuutta. Sveitsi enkä enemmän kuin kukaan muu pieni valtio on jo kauan ja erittäinkin viime aikoina antanut tärkeän aseman puolueettomuuspolitiikalleen, jota soveltaessaan kahnauksien ja riitaisuuksien välttämiseksi se usein ja monessa suhteessa on ennakoestävässä tarkoituksessa mennyt myönnetyksissä paljonkin pidemmälle kuin puolueettomuuden ja kansainvälisen oikeuden kannalta olisi ollut pakko.

Seuraavassa raportissa luodaan lyhyt katsaus niihin perustavaa laatua oleviin periaatteisiin, joita Sveitsissä noudatetaan ulko- ja puolueettomuuspolitiikan hoidossa.

v.a.Asiainhoitaja: *M. Meulman*

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA: _____

Genevessä olevan lähelyksen raportti n:o 22.

v.a. Asainhoitoja Hallon

12/7 1938.

Geneve'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ: Salainen.

RAPORTTI n:o 22.

Geneve'i ssa 13 p:nä heinä kuuta 1938.

Asia: Sveitsin ulko- ja puolueettomuuspolitiikassa noudatetuista periaatteista.

20/293 Sal. 1938	
15/7-38	V
5	C 31

Vapaamielis-demokraattisen puolueen hiljattain Bernissä pidetyssä puoluekokouksessa selosti tunnettu parlamentin jäsen, tri. Henry Valloton Sveitsin puolueettomuus- ja ulkopolitiikan johtavia periaatteita.

Hän huomautti, että Sveitsin paluuta täydelliseen pysyväiseen puolueettomuuteen, joka vuosisatojen kuluessa on muodostanut Sveitsin valtion perusperiaatteen, josta sen ei pitäisi koskaan luopua, on tervehdittävä mitä suurimmalla tyytyväisyydellä. Mutta Sveitsin puolueettomuuden tunnustaminen, lausui hän, ratkaisee ainoastaan oikeuskysymyksen, viittaa tärkeän etapin Sveitsin diplomaattisessa historiassa. Sveitsin täydellinen puolueettomuus on periaate, mutta se ei ole päämäärä.

Herra Valloton määritteli Sveitsin vastaista ulkopoliittikkaa varten seuraavat periaatteet:

1. Sveitsin pienenä puolueettomana valtiona, joka on erilaisia doktriineja edustavien suurvaltojen ympäröimä, jotka ovat Kansainliiton jäseniä tai sen vastustajia, täytyy pitää kiinni rajoittamattomasta puolueettomuudesta, joka vuosisatojen kuluessa on ollut sen perusperiaatteena.

2. Sveitsin tulee kuulua Kansainliittoon niin kauan kuin tämä järjestö ei muodostu valtioryhmäksi, joka esiintyy jotakin toista valtioryhmää vastaan. Itse asiassa Sveitsi ei voi kuulua mihinkään valtioryhmittymykseen tai akseliin; sen rajoittumaton puolueettomuus on sen oma akseli.

3. Sveitsin on järjestettävä ulkopolitiikkansa siten, että se vastaa sen erikoista ja ainutlaatuista asemaa, seuraa-

JAKELUOHJE:

.....
.....
.....

UE 2: A 4.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

matta tai yhtymättä mihinkään valtioryhmään.

4. Sveitsi ei voi harjoittaa tilapäis- tai opportunistipolitiikkaa ulospäin voidakseen laimentaa sen aikaisemmasta asenteesta johtunutta seurausta, jota joku valtio pitää sille nurjamielisenä. Sveitsin ulkopolitiikan, absoluuttisen puolueettomuutensa määrittelemänä, tulee olla kiinteä ja johdonmukainen. Sen tulee perustua periaatteisiin, eikä kombinaatioihin.

5. Sveitsin puolueettomuus velvoittaa sitä harjoittamaan viisasta ja pidättyväistä ulkopolitiikkaa: Sveitsin ei tule ottaa osaa konferensseihin tai komisioineihin, joissa käsitellään poliittisia probleemoja, joiden keskustelua Sveitsin puolueettomana valtiona tulee karttaa. Sveitsi ei voi Bernissä harjoittaa rajoittumattoman puolueettomuuden politiikkaa ja muualla politiikkaa, joka eroaa siitä.

6. Toisaalta tulee Sveitsin olla uskollinen rauhan ihanteelle ja kannattaa taloudellista ja sosiaalista edistystä sekä olla tällä alalla lojaalisesti myötävaikuttamassa.

7. Sveitsi ei voi vaatia absoluuttista puolueettomuutta suostumatta siitä johtuviin velvollisuuksiin. Parlamentissa, sanomalehdistössä ja yleisissä kokouksissa on varottava vieraiden valtiomuotojen ja vieraiden valtionpäämiesten arvostelemista tavalla, joka voi olla loukkaava.

8. Sveitsin ulkopolitiikka ei saa olla salainen. Epäilemättä diplomaattisia neuvotteluja ei voida käydä julkisesti, mutta neuvottelujen tulos on niin pian kuin asianhaarat sallivat ja ilman, että ensin indiskretiooneja tapahtuu, jotka vaativat oikaisuja ja virallisia kommunikeoja, saatettava julkisuuteen. Luonnollisin menettelytapa on, että maan hallitus antaa selostuksia parlamentille toiminnastaan niin ulko- kuin sisäpoliittisissa asioissa.

9. Sveitsin ulkopolitiikka ei ole saava kannatusta ainoastaan parlamentin puolelta, sen tulee olla kansan itsensä hyväksymä. Sentähden on tarpeellista, että ulkopolitiikan probleemmat, jotka ovat maalle tärkeät, saatetaan yleisön tietoon.

V.a.Asiainhoitaja: *M. M. M.*

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C31

ASIA: _____

Genève'issä olevan lähetystön rap. 23.

V. a. Asiantuntija Kallisteus.

18/7.38

Genève'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.
KIRJELMÄ n:o 517.

Genève'i SSA 18 P:Ä heinä KUUTA 19 38.

VIITTAUS: _____ N

P:Ä _____ KUUTA 19 P:TTY _____ n:o _____

VIITTAUS: _____ D. U. M. _____ / _____ 19 _____

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
21/293 ac.	19 38
21/7-38 to	LIL
5. C 31	

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Genève'in lähetystön raportit n:o 23 ja 24.

Oheisina lähetystö kunnioittaen lähettää Ministeriölle raporttinsa n:ot 23 ja 24, joiden otsakkeina ovat Sveitsin puolueettomuus ja puolueettomuuspolitiikka ja Liechtensteinin asemasta liikkeellä olleet huhut.

v. a. Asiainhoitaja: *Mantoni*

GENEVE'i ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 23.

Geneve'i ssa 18 p:nä heinä kuuta 19 38.

Asia: Sveitsin puolueettomuus.....
ja puolueettomuuspolitiikka.

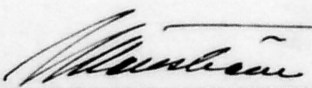
ULKOASIAINMINISTERIÖN		Salainen.
21/2-38		38
5	C31	

Raportissaann n:o 20 heinäkuun 13 päivältä 1938 lähetystä selosti otsakeasiaa koskevan asian kehittymisen sen viimeiseen vaiheeseen asti, jonka muodostivat Saksan ja Italian hallitusten ja Sveitsin Berliinissä ja Roomassa olevien edustustojen noottienvaihdot asiassa.

Käydessään sen jälkeen Bernissä allekirjoittanut tiedusteli Valaliiton poliittisen departementin kansliapäälliköltä ministeri Bonnalta, olivatko Sveitsin puolueettomuuden tunnustamista tarkoittavat toimenpiteet täten loppuunsaatetut vai oliko tarkoitus pyytää sen tunnustamista muiltakin valtioilta tai muuten vielä ryhtyä toimenpiteisiin asiassa. Aikaisemmin on mmlausuttu olettamus, että Sveitsi aikoi hankkia itselleen Japanin tunnustamisen.

Ministeri Bonna lausui suuren tyydytyksensä sanotussa asiassa saavutettuihin tuloksiin nähden ja ilmoitti, että Sveitsin hallituksen puolueettomuuden tunnustamista koskevat toimenpiteet nyt olivat loppuunsaatetut.

Tiedustellessani ministeri Bonnan mielipidettä lähetystön kuluvan heinäkuun 13 päivänä päivätyssä raportissa n:o 22 selostetuista, Sveitsin ulko- ja puolueettomuuspolitiikkaa koskevista periaatteista, jotka Sveitsin parlamentin jäsen tri Henry Valloton oli esittänyt vapaamielis-demokraattisen puolueen Bernissä pidetyssä puoluekokouksessa, sanoi ministeri Bonna voitavansa kaikin puolin yhtyä tri Vallotonin lausumaan käsitykseen asiasta.

v.a. Asiantuntija:

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C31.

ASIA: _____

Geneveissä olevan lähetystön rap. 24.

V.a. Asiamiehittäjä Kelleström.

1897. 38.

GENEVE'li SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 24.

Geneve'li ssa 18 p:nä heinä kuuta 19 38.

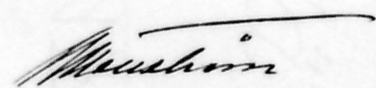
21/293/ae. 38
21/7.38
5 C31

Asia: Liechtensteinin asemasta-
liikkeellä olleet huhut.

Sanomalehdistössä on viime aikoina ollut julkaistuna hälyyt-
täviä uutisia, joissa m.m. on väitetty, että Liechtensteinin
pääministeri poliittisilta mielipiteiltään kallistuu Saksan puo-
lelle ja että voitaisiin Liechtensteinin suhteen odottaa samaa
kuin mitä tapahtui Itävaltaan nähden

Koska Liechtenstein on tehnyt tulliliiton Sveitsin kanssa,
jotapaitsi Sveitsi on ottanut hoitaakseen Liechtensteinin posti-
lennätin- ja puhelinyhteydet sekä sen diplomaattisen edustuksen,
voi Sveitsi varsin helposti perusteellisesti seurata olosuhteiden
kehitystä siellä.

Käydessäni Valaliiton poliittisessa departementissa kanslia-
päällikkö ministeri Bonna, puheen ollen Liechtensteinia koske-
vista huhuista, lausui käsityksensä, että ne ovat perusteetto-
mat ja ettei Sveitsissä ole huomattu mitään merkkiä siitä,
että tilanne Liechtensteinissä olisi tavallisuudesta poikkeavaa.

v.a.Asiainhoitaja:

JAKELUOHJE:

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-
tuksiin.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA: _____

Genevessä olevan lähetystön raportti n:o 25.

v. a. Asiamiehitys Nyssönen

1878 1938.

ULKOASIAINMI	
22/293 Sal.	38.
22/8-38	9
5	C31

..... GENEVE'i ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 580.

..... Genève'i ..... SSA 18 P:nÄ ..... elo ..... KUUTA 19 38.

VIITTAUS: ..... N

..... P:nÄ ..... KUUTA 19 ..... P:TTY ..... n:o

VIITTAUS: ..... D. U. M. / 19

..... Ulkoasiainministeriö ..... LLE

ASIA: Genève'in lähetystön raportti n:o 25.

Oheisena lähetystö kunnioittaen lähettää raporttinsa n:o 25, jonka otsakkeena on "XIX:n yleiskokouksen puheenjohtaja".

v.a. Asiasoihoitaja: *A. Nyquist*

GENEVE: i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 25.

Geneve: i ssa 18 p:nä elo kuuta 19 38.

Asia: XIX:n yleiskokouksen puheenjohtaja.

ULKOASIAINMINISTERIÖN	
22 293 Sal. & 38.	
24-38	?
5	C31

Viime päivinä täällä on diplomaattipiireissä liikkinut huhuja siitä, että ministeri Holstille tarjottaisiin tulevan yleiskokouksen puheenjohtajan toimi. Unkarin ministeri Velics puhui siitä hyvin todennäköisenä asiana. Hän mainitsi kyllä samalla, että Jugoslavian ulkoministeri Stojadinovič olisi toisena ehdokkaana, jota nähtävästi Unkarikin voisi kannattaa ennen muiden pikku ententen maiden ulkoministerejä. Oli nim. yleisesti vallalla mielipide, että puheenjohtajan piti tällä kertaa olla eurooppalainen ja pienen valtion edustaja.

Tarkistaakseni tätä tietoa kävin Kansainliiton poliittisen osaston päällikön hra Waltersin puheilla. Tämä sanoi kuullessa myöskin puhuttavan ministeri Holstin ehdokkuudesta; pari diplomaattia oli siitä hänelle puhunut. Muuten hän ei asiasta tiennyt sen enempää. Mitä Stojadinovičin ehdokkuuteen tulee, katsoi hän, ettei se voisi saada yleistä kannatusta. Oli näet tarkoitus valita Jugoslavia neuvoston jäseneksi, ja tällöin olisi kaksi näin suurta kunnianosoitusta yhtäikaa samalle maalle liikaa.

Tänään sain kuulla, että Tšekkoslovakian läh.neuvos Kopetsky oli myöskin puhunut ministeri Holstin ehdokkuudesta. Mistä hän oli tietonsa saanut, ei hän ollut kuitenkaan maininnut. Koska hra Kopatsky on lyhyellä lomalla, en voi häneltä sitä tiedustella.

Tämänpäiväinen Journal des Nations tekee propagandaa ministeri Stojadinovičin puolesta. Lehti väittää Stojadinovičin

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

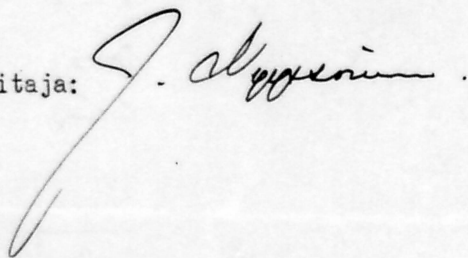
Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

olevan Berliinin ja Rooman puhutorven sekä pienten maiden edustajan, jotka maat, kuten ministeri Beckkin, muka leikkivät Liitosta pois menouhkauksella, ja näin ollen hyvin seipivan kyseessä olevaan asemaan. Vielä lehti väittää Stojadinovičin olevan eräitten maitten kandidaatin senkin takia, että siten vältetään vaara jonkun toisen pikku ententen ulkoministerin tulemisesta valituksi.

Tässä voi hyvästi olla kysymyksessä tavalliset arvailut ja huhut ennen yleiskokousta, mutta katsoin kuitenkin olevan syytä tiedoittaa siitä.

v.a. Asiainhoitaja:

J.k. Tämän kirjoitettua ilmestynyt Journal de Genève mainitsee Ministeri Holstin ja Stojadinovičin lisäksi Uuden Seelannin edustajan Jordanin puheenjohtajaehdokkaana.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Genevessä olevan lähetystön raportti n:o 26.

v. a. Asianhoitaja Neujorinen

27/8 1938.

Genève'i ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 591.

Genève'i ..... SSA 24 P:nÄ ..... elo ..... KUUTA 19 38.

VIITTAUS: ..... N

P:nÄ ..... KUUTA 19 ..... P:TTY ..... n:o

VIITTAUS: ..... D. U. M. / 19

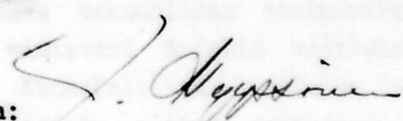
ULKOASIAINMINISTERIÖ	
23 / 293 PalD. 1-38.	
29/8 - 38	9
5	C31

Ulkoasiaiministeriö ..... LLE

ASIA: Genève'in-lähetystön raportti n:o 26.

Ohellisena lähetystö kunnioittaen lähettää raporttinsa n:o 26, jonka otsakkeena on "Ministeri Erichin ehdokkuus Cour permanente'iin".

V.a.Asiainhoitaja:

Genève'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 26.

Genève'issa 24 p:nä elo kuuta 1938.

ULKOASIAIN - Salainen.

23/293 Pal. 38.

29/8-38	No	Liit
	5	C31
		ASIA

Asia:

Ministeri Erichin ehdokkuus

Cour permanente'iin.

Kävin tänään Kansainliiton juriidisen osaston päällikön Podesta Costan luona puhumassa siitä, miltä ministeri Erichin mahdollisuudet tulla valituksi Cour permanente'iin näyttivät sihteeristön silmäkulmasta katsoen. Herra Podesta Costa valitti, ettei hän vielä voinut antaa tarkempaa vastausta, hän kun oli vasta palannut Etelä-Amerikkaan tekemältään virkamatkalta. Hänes-tä tuntui kuitenkin, että ministeri Erichin valituksi tulemi-sesta tuskin on epäilystä. Kansainliiton luettelon mukaan eri kansallisten ryhmien kandidaateista olivat seuraavat 20 maata asettaneet ministeri Erichin ehdokkaakseen, nim:

Albania,	Sveitsi,
Brasilia,	Turkki,
Chile,	Belgia,
Viro,	Bulgaria,
Suomi,	Kolumbia,
Unkari,	Kuuba,
Irak,	Irlanti,
Japani,	Luxemburg,
Latvia,	Tsekkoslovakia,
Puola,	Jugoslavia.

Koska ei kenelläkään muulla ehdokkaalla ollut läheskään näin suurta kannatusta, olisi inhimillisesti katsottuna ministe-ri Erichin vaali varma. Olihan sitäpaitsi se seikka hänen edukseen, että Courin perussäännöissä määrätään, että eri oi-keusjärjestelmän edustajia olisi aina oleva tuomioistuimessa, ja nyt ministeri Erich tulisi Hammar skjöldin jälkeen jatkamaan Pohjoismaiden oikeuskäsitteiden edustusta.

Erichillä on ollut vain yksi vaarallinen kilpailija,

JAKELUOHJE:

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriöille.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-tuksiin.

nim. Undén. Nyt kun tämä on luopunut pyrkimästä Couriin, ei esim. Sandströmin ehdokkuus voi olla Erichille esteenä. Sandström ei ole mikään kansainvälisesti tunnettu nimi ainakaan vielä.

Tärkeätä tällä hetkellä herra Podesta Costan mielestä olisi saada Skandinavian maat vihdoin selittämään, että kannattavat Erichin ehdokkuutta. Hän sanoi, että kaikki heti kysyvät, kun puhe on Erichistä, mille kannalle muut pohjoismaat ovat asettuneet. Esim. Etelä-Amerikan valloille on yhdentekevää tuleeko uusi tuomari Suomesta tai Ruotsista, kun hän vaan tulee pohjoismaista. Heillä tulee vain olla varmuus siitä, ketä on äänestettävä.

Tärkeää olisi myöskin saada Ranska ja Englanti suopeiksi Erichin vaaliin nähden. Tosin Ranska on jo sitoutunut äänestämään Saksan ja Norjan kandidaatteja, eikä se kai luopuisi missään tapauksessa edellisen kannatuksesta katsoen poliittiseen asemaan nykyään, mutta toisessa äänestyksessä se voisi kannattaa Erichiä huomattuaan omien ehdokkaittensa toiveet turhiksi. Samaa voisi ajatella Englannista.

Hyvin tärkeää on, jatkoi herra Podesta Costa, saada 9 ääntä neuvoston kokouksessa Erichille. Tässä nim. varsinaisesti ratkaistaan koko vaali. Assembleassa äänestys on jo enemmän muodollinen. Hyvä asia on, että Japani ja Brasilia ovat ilmoittaneet ottavansa osaa neuvoston istuntoon tätä kysymystä ratkaistaessa, nämät vallat kun ovat luvanneet kannattaa Erichiä. Muista neuvoston jäsenistä ovat Latvia, Puola, Belgia (toisessa sijassa) ja Iran myös luvanneet äänestää Erichiä.

Neuvoston jäsenet Kiina ja Peru eivät vielä ole ilmoittaneet ehdokkaitaan. Sen takia pistäydyin Kiinan tšekäläisen ministerin luona tiedustelemassa, onko hänen hallituksensa jo tehnyt päätöstä Courin jäsenen vaaliin nähden. Ministeri Hoo vastasi, ettei hän tästä ollut vielä kuullut mitään. Hän lupasi tiedustella hallituksensa kantaa asiassa ja antaa tiedon siitä niin pian kuin mahdollista. Perun asiainhoitaja mainitsi, että vaikka perulainen Ulloa on Chilen kansallisen ryhmän ehdokas, ei hänellä ole vielä tietoa, aikooko hänen maansa

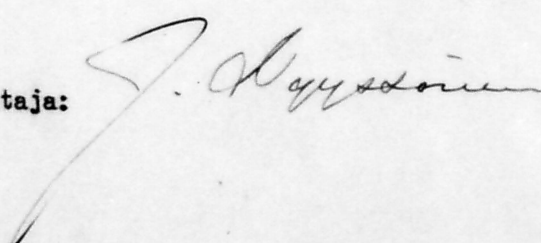
kannattaa tätä. Joka tapauksessa hän oli kuullut etelä-amerikkalaisilta kolleegoiltaan, että Erichillä on voimakas kannatus sielläkin. Hänkin lupasi ottaa selvän hallituksensa kannasta.

Kävin vielä tapaamassa Etelä-Afrikan asiainhoitajaa tiedustellakseni oliko hänen hallituksensa jo päättänyt ketä äänestää, kun maan kansallinen ryhmä ei ollut asettanut omaa ehdokasta. Hän vastasi, ettei hän ollut saanut mitään ohjeita vielä tässä suhteessa. Kuultuaan Erichin osalle tulleesta suuresta kannatuksesta, hän kiinnostuneena lupasi puolestaan tehdä voitavansa, jotta hänen hallituksensa äänestäisi Erichiä. Kun mainitsin, että Englannilla, Australialla, Intialla ja Uudella Seelannilla on jo kandidaattinsa, hindu Ahmed, hän arveli, että tämä on vain "geste", jota ei ole voitu välttää, ja hän uskoi, ettei Englanti tulisi pitämään kiinni tästä kandidaatista jos se huomaisi kannatuksensa tuloksettomaksi. Herra Andrews muuten puolestaan tiedusteli olivatko muut pohjoismaat jo luvanneet kannatuksensa ministeri Erichille. Hän tuntui hieman oudoksuvan, ettei niin ollut asian laita. Vakuutin hänelle, että asia vielä otetaan esille ja että on toiveita, että nämät maat äänestävät Erichiä huomattavasti, että hänellä on laajin kannatus assembleassa.

Jo aikaisemmin olen pariin otteeseen tiedustellut Egyptin kantaa tässä vaaliasiassa, mutta sain yhä toissapäivänä vastauksen, että delegatio ei vielä ole saanut ohjeita hallitukseltaan, vaikka se niitä on pyytänyt erikoisesti tiedustelujeni johdosta.

Aion näinä päivinä jatkaa tiedustelujani kaikissa niissä delegatioissa, joiden hallitukset eivät tähän mennessä ole nimittäneet omaa ehdokasta, eivätkä ilmoittaneet kannattavansa jonkun toisen maan kandidaattia.

V.a. Asiainhoitaja:

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA: _____

Genevessä olevan lähetetyn raportin n:o 27.

v. a. Asiantuntijajärjestelmä

27/8 1938.

Genève'i

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 601.

Genève'i SSA 27 P:NÄ elo KUUTA 19 38.

VIITTAUS: ..... N

..... P:NÄ ..... KUUTA 19 ..... P:TTY ..... n:o

VIITTAUS: ..... D. U. M. ..... / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Genève'in-lähetystön raportti n:o 27.

Oheisena lähetystö lähettää kunnioittaen raporttinsa n:o 27, jonka otsakkeena on "Pakotekysymys XIX yleiskokouksessa."

V.a.Asiainhoitaja:

ULKOASIAINMINI
 24/294 Sal 38
 21/8-38
 5 031

Genève'i

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KOASIAINMINISTERIÖ Salainen.

RAPORTTI n:o 27.

24/294 Sal. 38.

Genève'i:ssä 27 p:nä elo kuuta 19 38.

31/8-38

OSABTO

Asia:

Pakotekysymys XIX yleiskokouksessa.

5 C31

Olen keskustellut pari kertaa herra Waltersin kanssa saadakseni tietää, mitä Kansainliitossa ajatellaan neutraliteettilynnä sanktiokysymyksistä. Herra Walters sanoi hyvin ymmärtävänsä pohjoismaiden sekä seitsemän vallan asenteen. Olihan tuore esimerkki siitä Kiinassa, ettei Kansainliitto voinut tehdä mitään vaaran sattuessa. Kysymys avusta Kiinalle oli ollut esillä sekä neuvostossa että assembleassa, ja tämän viimeksimainitun komissiossa oli esitetty vaatimus pakotteihin ryhtymisestä Japania vastaan, joka oli tunnustettu hyökkääjäksi, eikä kuitenkaan yleiskokous ollut tehnyt asiassa mitään ratkaisevaa. Oli luonnollista, että pienet maat näin ollen tahtovat vapautua mahdollisuudestaan joutua toteuttamaan sanktioita, joita suurvallatkin käyttivät yksinomaan sikäli kuin se heille sopii ja jotka sitäpaitasi saattoivat asettaa heikot asianomaiset alttiiksi vaaroille. Lisäksi katsoi herra Walters, ettei Oslo-valtain kanta ollut kokonaan negatiivinen, koska siinä piili sanktioiden mahdollisuus siinä tapauksessa, että joku näistä valloista katsoo voitavansa niihin ryhtyä.

Kysymykseeni tietääkö hän jotain siitä aikooko Englanti, kuten muutamat otaksuvat, antaa 16 artiklaa koskevan selityksen tulevassa yleiskokouksessa, vastasi herra Walters ensi kerralla, että hänellä kyllä oli tietoja tästä, mutta ettei hän voinut vielä siitä puhua. Hän pyysi palaamaan viikon kuluuttua. Eilen hän sanoi: "jos tutkitte viimeisiä Chamberlainin ja lordi Halifaxin puheita, niin ette erehdy paljoa Englannin hallituksen kannan suhteeseen tällä hetkellä". Herra Walters oli

JAKELUOHJE:

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

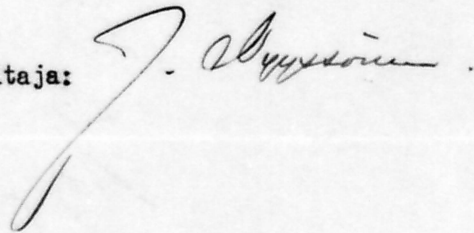
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

vakuutettu siitä, että lordi Halifax tulee lausumaan jotain tässä asiassa, olihan se yksi yleiskokouksen tärkeimmistä kysymyksistä. Sain sen vaikutuksen, että herra Walters tiesi tästä, mutta ettei hän katsonut voivansa enempää sanoa.

Ministeri Feldmans, jonka kanssa keskustelin samasta kysymyksestä, sanoi herra Waltersin hänelle lausuneen, ettei Englanti ole suostuvainen paktin 16 artiklan muutokseen, mutta kyllä siihen, että pakti erotetaan jo tulevassa yleiskokouksessa rauhansopimuksista.

Ranskan suhtautumisesta ylläkäsiteltyihin kysymyksiin ei herra Waltersilla eikä muillakaan täällä, joilta olen koettanut sitä tiedustella, ole vielä mitään tietoja.

V.a. Asiainhoitaja:

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Genevessä olevan lähetystön raportti n:o 28.

v. a. Asianhoitaja Nyssönen

3/8 1938

Genève'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 609.

Genève'i SSA 30 P:NÄ elo KUUTA 19 38.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. 19

25/294 Sal. & 38.	
1/9-38	3
5	C31

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Genève'in-lähetystön raportti n:o 28.

Oheisena lähetystö lähettää kunnioittaen Ministeriölle raporttinsa n:o 28, jonka otsakkeena on "XIX yleiskokous".

V.a. Asiasuositaja:

J. Nyquist

GENEVE'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

25 294 Sal. Saksain 28.

RAPORTTI n:o 28.

1/2-38 0

Geneve'i ssa 30 p:nä elo kuuta 1938.

5 C31

Asia: XIX yleiskokous.

Olin tilaisuudessa tänään puhumaan Kansainliiton pääsihteerin hra Avenolin kanssa. Kysyin häneltä, oliko hänen tiedossaan, miten Englanti ja Ranska suhtautuvat paktin 16 artiklaan ja sen määräysten selitysehdotuksiin. Hra Avenol vastasi, ettei hänellä ole varmoja informatioita, ainoastaan "intuitioita". Hän tahtoi sanoa aivan luottamuksellisesti olevansa vakuutettu siitä, että Englanti aikoo antaa selityksen, joka olisi suunnilleen sama kuin Oslo-valtojen Kööpenhaminassa, jotta aikaansaataisiin modus vivendi toistaiseksi. Hänestä tuntui tämä parhaalta mahdolliselta ratkaisulta joka suhteessa. Etenkin pitäisi pienille valloille olla mieluista, ettei niiden tarvitsisi ottaa aloitetta asiassa. Mitä kysymykseen paktin erottamisesta rauhansopimuksista tulee, ei hra Avenol sanonut tietävänä mitään Englannin kannasta tässä suhteessa tulevan assamblean yhteydessä. Kysymys oli, kuten tunnettu, jo ollut puheenalaisena, mutta siitä ei kuulunut uutta.

Ranskan hallitus ei ole vielä tehnyt päätöstä 16 artiklan suhteen sisäpoliittisista syistä. Monella ranskalaisella puolueella on omat doktriininsa paktin suhteen ja kysymyksen esille ottaminen synnyttäisi varmaan paljon kiivasta keskustelua ja sanomalehtipolemiikkia, mikä ei olisi hallitukselle eikä kysymykselle edullista. Ranska aikoo nähtävästi vasta viime tingassa esittää kantansa tässä suhteessa.

Ministeri Erichin vaalin suhteen Courin jäseneksi ei hra Avenol tahtonut lausua mitään. Hän kuitenkin sanoi, että julkaistu eri maitten kansallisten ryhmien ehdokasten luettelo ei estänyt hallituksia äänestämästä aivan toisia vaalitulaisuudessa.

JAKELUOHJE:

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Ilmoitin hra Avenolille, että Kansainliiton luetteloiden mukaan 20 kansallista ryhmää on nimennyt kandidaattinaan ministeri Erichin, mutta että meille on ilmoitettu 24 hallituksen taholta Erichia tultavan kannattamaan. Tämä näytti kiinnostavan hra Avenolia, joka rupesi tiedustelemaan, mitä kilpailijoita Erichillä on ja millaisia mahdollisuuksia näillä on. Annettuani hänelle hänen pyytämänsä selityksen, käytin tilaisuutta hyväkseni hänellekin esittääkseni, mitä Ulkoministeriön kiertokirjeessä n:o 64 kehoitetaan esilletuomaan Skandinavian hallituksille. Hra Avenol oli myöskin kuullut ministeri Holstin ehdokkuudesta yleiskokouksen presidentiksi, mutta vain kulkupuheena. Hän oli kiinnostunut kuulemaan ministeri Holstin kantaa tähän nähden. Kerroin tiedoittaneeni huhuista ministeri Holstille saamatta kuitenkaan toistaiseksi vastausta. "Ehkä ministeri Holsti katsoo, että paras ehdokkuus on olla olematta ehdokas", sanoi hra Avenol lopuksi.

x

x

x

Kansainliiton alipääsihteeri Sokolin soitti äsken lähetystöön pyytäen saada tietää, mitä täällä tiedetään ministeri Holstin ehdokkuudesta yleiskokouksen presidentiksi. Koska minulla oli muutakin puhumista hra Sokolinin kanssa, riensin hänen luokseen sihteeristöön. Ilmoitin hänelle, että tunne me asian vain huhuna sekä ettei ministeri Holsti ollut ottanut kantaa asiassa. Hra Sokolin väitti kuulleensa ehdokkuudesta ensin Pariisissa hiljakkoin joltakulta englantilaiselta diplomaatilta. Pariisissa oli pidetty ministeri Holstia erinomaisena ehdokkaana, koska hän tuntee hyvin Kansainliiton asiat ja koska hän edustaa kaikille sympattista maata. Stojadinovičin kandidatuuria hra Sokolin ei ottanut vakavalta kannalta. Hän katsoi toisaalta, ettei Tšekkoslovakian ulkoministeri, josta myöskin oli ollut puhetta, ollut sopiva nykyisessä poliittisessä tilanteessa.

Jordan ei voinut tulla kysymykseen, koska hän on pääministeri, ja de Valeralla tuntui olevan vähän mahdollisuuksia. Mainitsin tässä, että kysymys on myöskin taloudellista laatua, sillä presidentti on aina tähän asti edustanut komeasti. Tähän hra Sokolin vastasi, että Kansainliitto aina asettaa presidentin käytettäväksi rahasumman edustusta varten.

Koska olin kuullut, että hra Sokolin on hyvin informoitu

(hän tuli juuri Pariisista ja kuuluu usein soittavan Moskovaan] ja että hän myöskin yleensä on suostuvainen puhumaan enemmän kuin muut, siirryin paktin 16 artikla-kysymykseen. Tiedustelin, mitä suurvallat ajattelevat tästä ja miten luullaan niiden aikovan toimia yleiskokouksessa. Hra Sokolin sanoⁱ Englannista saamansa informatioiden perusteella tietävänsä, ettei Englammista olla tällä hetkellä niin "radikaaleja" kuin muutama viikko sitten. Ei enää olla halukkaita esiintymään selityksin tämän artiklan suhteen. Ei enää olla myöskään kiinnostuneita paktin eroittamiseen rauhansopimuksista, sillä tällä hetkellä ei haluta tehdä minkäänlaisia avanceja Liiton ulkopuolella oleville maille. "Tunnetuista syistä", hän lisäsi.

Ranska ei halua mitään muutoksia. Se katsoo, että nykyhetkellä ei olisi kajottava mihinkään. Ei pidä antaa myöten, se olisi heikkouden merkki. Jos Oslo-vallat aikovat esittää selityksen yleiskokouksessa, niin se tapahtukoon sellaisessa muodossa, ettei synny debattia. Yleiskokouksen ei pitäisi tehdä mitään päätöstä asiassa, vaan ottaa ~~se~~ yksinkertaisesti tiedoksi selitys. Tämä on Moskovankin kanta, vaikkakin siellä ollaan vielä jyrkempiä. Siellä sanotaan seuraavaa: Se, että pienet vallat jo ovat antaneet julki-lausumansa, jääköön siihen, eikä asiaa ole otettava esille enää yleiskokouksessa. Sain sen käsityksen, että ~~sovjet~~ tulisi suorastaan esiintymään vastustavasti, jos asia esitettäisiin sille epämieluisalla tavalla.

Joka tapauksessa hra Sokolin oli varma siitä, että ennenkuin tämä kysymys otetaan yleiskokouksessa esille, siitä tullaan neuvottelemaan perusteellisesti, jotta epämieluisat yllätykset vältettäisiin. Hän viittasi tässä kohden, kuten muutenkin keskustelun kuluessa, Pariisissa saamiinsa vaikutuksiin ja Moskovasta vastaanottamiinsa tietoihin.

Kuten ylläolevasta näkyy, oli herra Sokolin tosiaan informoitu ja avomielinen. Hänen tietonsa ovat tietysti väritettyjä, mutta ne antavat joka tapauksessa enemmän selvyyttä kuin herra Avenolin lakooniset intuitiot.

V.a. Asiainhoitaja:

J. Kivimäen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Genevessä olevan lähetystön raportti n:o 29.

v. a. Asiamiehitys Nyyssönen

2/9 1938.

..... GENEVE'i ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 611.

Genève'i ..... SSA 2 P.NÄ SYYS KUUTA 19 38.

VIITTAUS: ..... N

..... P.NÄ ..... KUUTA 19 ..... P.TTY ..... n:o

VIITTAUS: ..... D. U. M. ..... / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
27 / 294 Pal. 1. 1 38.	
579-38	5
	C81

..... Ulkoasiainministeriö ..... LLE

ASIA: Genève'in lähetystön raportit n:o 29-30.

Oheisen lähetystö kunnioittaen lähettää raporttinsa n:o 29, jonka otsakkeena on "Poliittinen tilanne", ja n:o 30, otsakkeella "Käynti poliittisessa departementissa".

v.a. Asiasuositaja:

J. Korpunen

GENEVE'i ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 29.

27 294 Val. 38.

Genève'i ssa 2 p:nä syys kuuta 1938.

59-38

9

OSASTO

5

131

Asia: Poliittinen tilanne.

Bernissä olin tilaisuudessa keskustelemaan Saksan lähettilään ministeri Köcherin kanssa poliittisesta tilanteesta. Hän vakuutti, ettei Saksalla ole aikomusta ryhtyä sotaan. Tahdotaan vain vihdoin saada sudeettien asema järjestetyksi siedettävästi. Ainoa vaara on siinä, että tšekit provosoivat sodan. Suuret manööverit johtuivat siitä, ettei Saksalla ole ollut ennen tilaisuutta harjoitella reservejä, joita ei ole ollut ja jotka nyt on yhtäaika saatava harjoituksiin. Ministeri Köcher ei uskonut siihen, että Ranska tarttuisi aseisiin Tšekkoslovakian takia. Ranska ei ole enää siihen kyllin voimakas. Sillä on rajalla valiojoukkonsa ja raja hyvin varustettu, mutta muuten on Ranska heikentynyt huomattavasti. Mahdollisesti Englanti tekisi jotain, se kun on engageoitunut liiaksi viime aikoina Tšekkoslovakian kysymykseen. Mutta ilman Ranskaa tämä ei olisi mahdollista. Mitä Venäjään tulee, on sen apu nykyisin hyvin problemaattista.

Muuten ministeri Köcher oli Barcelonassa aikoinaan puhunut Sovietin sikäläisen lähettilään kanssa, ja oli tämä lausunut m.m., ettei hän uskonut Tšekkoslovakian tulevaisuuteen, se kun on aivan keinotekoinen valtio. Huomautin tässä, miten kiintoisaa oli, että minun ollessani Prahassa aikoinaan asiainhoitajana paavillinen nuntio sanoi minulle suunnilleen samaa. Hän lausui nim. hyvin vakavana, että Tšekkoslovakia kyllä pysyy koossa niin kauan kuin Mazaryk elää, koska hän on suuri ja kaikkien kunnioittama henkilö, mutta mitä sitten? Hän ei tuntenut ketään, joka olisi ollut kyllin arvokas Mazarykin seuraajaksi, ja hän pelkäsi

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaadustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaadustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

valtakunnan joutuvaan sekasortoon sen ensimmäisen presidentin kuoltua.

Puhuvin tilanteesta myös ministeri Bonnan kanssa, jonka tapasin heti tämän keskustelun jälkeen. Hän ei puolestaan myöskään uskonut sodan mahdollisuuteen nykyhetkellä. Saksan kansa ei ole sotaan innostunut; se marssisi kyllä, mutta vain velvollisuuden tunnosta. Saksa ei voisi myöskään käydä pitkää sotaa, ja lyhyiden sotaretkien aika on ohi. Saksalla ei olisi varaa pitkäaikaiseen sotaan. Jo nyt on puute sementistä, tiilistä y.m. linnoitusrakennusten takia - tämä vain on yksi yksityiskohta - ja siellä menetetään paljon taloudellisesti senkautta, että lähes puolitoista miljoonaa nuorta miestä on otettu omista töistään sotatarkoituksiin moneksi kuukaudeksi.

Saksan manöövereillä on ministeri Bonnan mielestä kaksi tarkoitusta. Olla painostuksena Tšekkoslovakiaan päin ja tarjota tilaisuus harjoitteluun vasta nyt muodostuneille reserveille. Viime mainitussa suhteessa olisi kuitenkin voitu olla varovaisempia ministeri Bonnan mielestä. Onhan Sveitsissäkin tänä vuonna kutsuttu harjoituksiin kaikki luokat, jopa hänenkin, mutta se on tapahtunut sarjoittain, eikä se ole sentakia herättänyt huomiota. (Tämä tosiasia muuten osoittaa, miten vakavalta tilanne Sveitsissäkin käsin on näyttänyt.)

Ministeri Bonnan mielestä myöskin piilee melkoinen vaara siinä, että tšekkoslovakialaiset sotilaspiirit yltiöpäissään provoisoivat sodan. Osa tšekkien armeijasta on Siperiassa suuria suorittaneita legionalaisia. Nämä ainekset luulevat varmasti voivansa suorittaa samanlaista toisenkin jättiläisen suhteen, mutta siinä ne suuresti erehtyvät. Onneksi on Tšekkoslovakian johdossa mies sellainen kuin Beneš. Mutta tällä seikalla on varjopuolensakin, sillä Beneš on ajanut keskityspolitiikkaa 20 vuotta. Hänen on vaikeaa nyt yhtäkkiä tunnustaa olleensa väärässä. Hän näytteli aikoinaan suurta osaa Euroopan politiikassa, ja hänen menestyksensä m.m. Kansainliitossa on yhä kaikkien muistissa. Hänestä ei tule olemaan mieluista ottaa vastaan neuvoja muualta. Joka tapauksessa häneltä voi sentään odottaa, että hän jos kukaan selvittää tämän vaikean kysymyksen. Beneš on aina osoittautunut taipuisaksi ja viisaaksi diplomaatiksi.

v.a. Asiainhoitaja:

J. Hyytiäinen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA: _____

Genève:ssä olevan lähetystön raportti n:o 80.

v. a. sisäinhöitaja Nyssömer

29 1938.

Genève'i

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 30.

Genève'i ssa 2 p:nä syys kuuta 19 38.

27/204 Sal. S. 38.

579-38

9

Asia:

Käynti Poliittisessa departe-
mentissa.

5 C31

Käydessäni äsken Poliittisessa departementissa sain osastopäällikkö Stuckilta kuulla, että Sveitsin hallitus aikoo nimittää ministeriksi Suomeen nykyisen Madridin-lähettilään Karl Egger'in. Asiaa ei kuitenkaan voida ottaa lopullisesti käsiteltäväksi ennen kuluvaan syyskuun 27 päivää, koska laki, jolla lähetystö perustetaan Suomea ja Baltian maita varten, vasta silloin tulee voimaan. Silloin loppuu nimittäin n.s. referendum-aika. Herra Stucki ilmoitti samalla, että lähetystön varsinaisena asemapaikkana tulee olemaan Helsinki.

Latvialaiset olivat tehneet parhaansa saadakseen lähetystön vakinaisesti Riikaan, mutta Sveitsin hallitus katsoo, että sillä on enemmän etuja valvottavana Suomessa kuin Latviassa. Ministeri Egger'in ehdokkuudesta olen tiedoittanut Ministeriölle salasähkeessä n:o 46.

Ihme kyllä herra Stucki ei tällä kertaa ryhtynyt pummaan meidän edustustamme asemapaikasta Sveitsissä. Välttääkseni, että ministeri Bonna ottaisi tämän puheeksi, en ollenkaan maininnut hänelle uudesta Suomeen perustettavasta lähetystöstä. Sen sijaan tiedustelin herra Bonnalta oliko hän kuullut mitään Englannin ja Ranskan hallitusten kannasta paktin 16 artiklaan nähden. Min. Bonna vastasi saaneensa information, että Englanti aikoo yleiskokouksessa antaa samansuuntaisen selityksen pakotteiden suhteen kuin Oalo-vallat Kööpenhaminassa. Mitä Ranskan hallitukseen tulee, hän oli kuullut, että se sisäpoliittisista syistä ei voinut toistaiseksi ottaa kantaa tässä asiassa.

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Se näkisi mieluummin, että kysymystä ei ollenkaan otettaisi esille. Ministeri Bonna näin ollen vahvasti herra Avenolilta hiljakkoin saamani informatiot. (Rap.n:o 28).

Kiintoisaa oli kuulla, että Motta talvella oli puhunut Edenin ja Delbosin kanssa 16 artiklan suhteen annettavasta selityksestä, mikä muuttaisi sen määräykset vapaaehtoisiksi. Kumpikin ulkoasiainministeri oli silloin lausunut olevan luonnollista, että tällainen selitys olisi tehtävä. He eivät kuitenkaan sanoneet voivansa sitä tehdä sisäpoliittisista syistä.

Sovietin suhtautumisesta tähän kysymykseen oli ministeri Bonna saanut samoja tietoja kuin ne, jotka Sokolin toissapäivänä minulle antoi.

Koska Genève'issä on liikkunut huhuja siitä, että Sveitsi aikoo nyt tunnustaa Sovietin, kysyin min.Bonnalta, onko näissä huhuissa perää. Hän vastasi, ettei tunnustamisesta ole ollut kysymystä. Motta ja hän itsekin eivät uskaltaisi sellaista ehdottaa, koska suuri osa sveitsiläisiä on sitä vastaan. Yhtenä syynä miksi käytännöllisestikin olisi vaikeaa tunnustaa Soviet, on se, ettei Sveitsissä ole poliittista eli valtiollista poliisia, joka voisi valvoa Sovietin lähetystön edesottamisia. Sen verran on huhuissa kuitenkin perää, että Sveitsi tekee voitavansa parantaakseen suhteensa Sovietiin kaupallisista syistä, ja että se toivoo vähitellen voitavan päästä normaaliin kanssakäymiseen Venäjän kanssa.

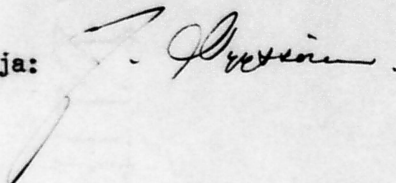
Olin tilaisuudessa samalla esittämään min.Bonnalle Ulkoasiainministeriön kiertokirjeessä n:o 64 olevan Suomen hallituksen näkökannan Erichin vaalien suhteen Cour permanente'in jäseneksi. Min. Bonna uudisti tällöin Sveitsin hallituksen lupauksen joka tapauksessa äänestää min. Erichä, joka oli sen ehdokkaana.

Ministeri Holstin ehdokkuus yleiskokouksen presidentiksi näkyi suuresti kiinnostavan min. Bonnaa ja hän vakuutti yhä uudelleen kuinka erinomaista olisi, jos minis-

teri Holsti suostuisi ottamaan vastaan samotuh kunnia-
toimen. Hän arveli sen olevan tällä kertaa vähemmän
raskastakin, koska ei päiväjärjestyksessä ole erikoisen
tärkeitä kysymyksiä. Joka tapauksessa olisi nyt saatava
eurooppalainen presidentti ja mieluummin pohjoismaista.

V.a.Asiaihoitaja:

A handwritten signature in dark ink, appearing to be 'J. Pyöriä', written over a faint, illegible stamp or watermark.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA: _____

Genevessä olevan lähetystön raportti n:o 31.

v.o. Asiamies Nyyssönen }

2/9 1938.

..... GENEVE'i ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 613.

Genève'i ..... SSA 3 P.NÄ SYYS ..... KUUTA 19 38.

VIITTAUS: ..... N

..... P:NÄ ..... KUUTA 19 ..... P:TTY ..... n:o

VIITTAUS: ..... D. U. M. ..... / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
28 / 294 Pal. S -38		
6/9 - 38	9	
5	(31)	

..... Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Genève'in lähetystön raportti n:o 31.

Oheisena lähetystö kunnioittaen lähettää Ministeriölle raporttinsa n:o 31, jonka otsakkeena on "Ministeri Erichin ehdokkuus Cour permanente'iin".

v.a.asiainhoitaja:

GENEVE'issä OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 31.

28 294 Pal. 38

Genève'issa 2 p:nä syys kuuta 1938. 6/9 38

Asia: Ministeri Erichin ehdokkuus
Cour permanente'iin.

5 C31

Kävin uudelleen Kansainliiton oikeudellisen osaston päällikön hra Podesta Costan luona ministeri Erichin vaaliasiassa. Minusta tuntui oudolta hänen viime kerralla lausumansa mielipide, että yleiskokouksessa vaali on vähemmän tärkeä kuin neuvostossa. Hra Podesta Costa kuitenkin vielä kerran alleviivasi neuvostossa saatavan enemmistön tärkeyttä, koska siten odottamattomat käännteet voitaisiin välttää, vaali kun tapahtuu sekä neuvostossa että yleiskokouksessa yhtäaikaan (se uusitaan lakkaamatta, kunnes joku kandidaateista on saanut enemmistön kummassakin kokouksessa). Hänestä enemmistö yleiskokouksessa oli miltei taattu Erichille, koska 24 maan taholta oli luvattu äänestää hänen puolestaan. Jos neuvostossa ensimmäisessä äänestyksessä saataisiin ministeri Erichille enemmistö, olisi vaalin tulos selvä kokonaisuudessaan.

Hra Podesta Costa sanoi edelleen, etteivät Etelä-Amerikan valtojen kandidaatit saata tulla kysymykseen tällä kertaa. Ensiksikin on näillä valloilla jo 3 tuomarinpaikkaa pysyväisessä tuomioistuimessa, joten neljännen saamista ne eivät voi ajatella. Ne ovatkin todennäköisesti asettaneet ehdokkaansa vain, jotta näillä ensi vuonna tuomioistuimen kaikkien jäsenten uusintavaaleissa olisi tunnetut nimet. Toiseksi, hra Podesta Costa vielä lisäsi, on niiden kuuden uuden jäsenen vaalissa, jotka on toimeenpantu Kansainliiton olemassaolon aikana, vain kerran vaihdettu maata tai oikeusjärjestysryhmää, nim. kun Hammar skjöld tuli saksalaisen tuomarin seuraajaksi. On mahdotonta ajatella muuta kuin että paikka säilyy Pohjoismailla. Saksalainen Bruns, joka nyt on Ranskan ehdokkaana, on tosin tunnettu lainoppinut ja sentakia vaarallinen kilpailija. Hän ei kui-

JAKELUOHJE:

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tenkaan saane kylliksi kannatusta.

Pääasia on, että Ruotsi saadaan äänestämään ministeri Erichia. Myöskin muiden Skandinavian maiden kannatus olisi tärkeä, mutta etupäässä Ruotsin. Tätä hra Podesta Costa alleviivasi erikoisesti. Sen vaikuttaisi äärettömästi Erichin hyväksi; hänen vaalinsa olisi ainakin silloin inhimillisesti katsottuna varma.

v.a. Asiainhoitaja:

A. Nyquist

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA: _____

Genevessä olevan lähetystön raportti n:o 32.

v. a. Asiantuntija Hellström

18/10 1938.

..... GENEVE'i ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 719.....

Geneve'i ..... SSA 18 P:NÄ loka ..... KUUTA 1938.

VIITTAUS: ..... N

..... P:NÄ ..... KUUTA 19 ..... P:TTY ..... n:o

VIITTAUS: ..... D. U. M. 19

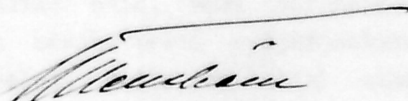
ULKOASIAINMINISTERIÖ		
20/294 Sal.	1938	
24/10-38	3	LFL
5	C31	

..... Ulkoasiainministeriö ..... LLE

ASIA: Geneve'in lähetystön raportti n:o 32.

Lähetystö lähettää kunnioittaen ohellisena raporttinsa n:o 32, jonka otsakkeena on "Liittoneuvos Mottan puhe 16/10 1938"

v.a.Asiainhoitaja:

GENEVE'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 32.

Genève'i ssa 18 p:nä loka kuuta 1938.

70/294 Val. S. 38

24/10-38

Asia: Liittoneuvos Mottan

puhe 16/10 1938.

5 Cg1

Lokakuun 16 päivänä 1938 vihittiin Muraltossa Tessinin kanttoonissa liittoneuvos Mottan nimeä kantava laitur. Tässä tilaisuudessa piti liittoneuvos Motta puheen, joka on saanut osakseen paljon huomiota Sveitsissä.

Hän huomautti ensinnäkin, että Locarnossa 1925 pidetyn konferenssin hyödylliset tulokset nykyään näyttävät menetetyiltä. Kuitenkaan ei asia liene kokonaan aivan näin. Uusi Eurooppa on hitaasti ja vaivalloisesti nouseva näennäisestä epäjärjestyksestä, jossa se nykyään vielä taistelee, mutta ei olisi oikein epäillä tulevaisuutta. Miehet, jotka syyskuun 29 päivänä välttivät yleisen maailmansodan kauhut, noudattivat ihmiskunnan toivomuksia, ja Tšekkoslovakian kansa, joka arvokkaalla tavalla myöntyi välttymään hävityksestä ja palvelukseen Euroopan korkeimpia intressejä, on toivottavasti saapa tasoituksen tasa-ai-neisemmassa kokoonpanossa.

Nykyinen sukupolvi on saanut kokea maailmanhistorian suurimpia tapahtumia. Oppikaamme, jatkoi puhuja, näistä tapahtumista tekemään johtopäätökset itsellemme ja niille, jotka meitä seuraavat. Meidän kaltaiselle valtiolle on sovun ylläpitäminen tärkeintä. Pieni kansa, joka on epäsopuinen ja joka on puoluevihan vaikutuksen alainen, ei voi välttää perikatoaan. Kansakunta, joka ei tahdo täyttää puolustusvelvollisuutta, ei ole olemassaolon arvoinen, koska se pelkurimaisesti kieltäytyy uhrautumisen periaatteesta.

Toinen tärkeä periaate on, että on täydennettävä omia sosiaalisia laitoksia samalla kun on pidättäydyttävä antamasta

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

toisille opetuksia. Sveitsi on vanha demokratia, eikä kukaan vaadi, että se luopuisi tästä. Mutta valtioilla on oikeus säätää sellainen hallitusmuoto, jonka ne pitävät parhaana. Ei kenelläkään ole oikeutta sekaantua niiden sisäisiin asioihin. Jokainen vieras sekaantuminen toisen valtion elämään on vastoin kansainvälistä oikeutta. Valtiot voivat huolimatta erilaisista hallitusmuodoistaan elää vierekkäin ystävinä. Ajatus tehdä vastakkaisista ideologioista sotamerkki ja melkein sodan aihe on mahdoton ja tuskin eroaa siitä, joka 20:nneellä vuosisadalla yrittäisi aikaansaada onnettomia uskonnosotia.

Puoluemielisyys ei vaikuta ainoastaan sisäpolitiikassa, lausui puhuja. Se esiintyy myöskin ulkopoliitiikan alalla ja aiheuttaa siellä toisinaan korvaamattomia vahinkoja. Puhuja ei vaatinut mielipiteiden samanlaisuutta, poliittista yhdenmukaisuutta tai vaitioloa siitä, mitä Sveitsissä ja sen ympärillä tapahtuu. Painovapauteen ei ole koskettava, eikä kukaan ole ajatellut sen rajoittamista tai vähentämistä, mutta vapauden ja vallattomuuden välillä on ero, samoin kuin mielipiteen ja loukkauksen välillä on eroavaisuus, joka ilmaisee edesvastuuntuntoiselle ihmiselle, mikä on luvallista, mikä ei. Puolueettomuus, joka onneksemme on jälleen tunnustettu, on valtiolinen doktriini eikä yksilön, mutta se asettaa yksilölle velvollisuuden olla maltillinen ja harkitseva.

Puhuja kosketteli myöskin sisäpoliittisia kysymyksiä, joilla ei ole kiinnostusta tässä yhteydessä.

Kuten yllä lausutusta käy selville, liittoneuvos Motta on vielä kerran, kuten usein ennenkin, painostanut sveitsiläisen yleisön ja sanomalehdistön velvollisuutta olla lausumatta loukkaavia arvosteluja muista valtioista. Että herra Motta on käyttänyt tätä tilaisuutta hyväkseen, aiheutum ilmeisesti liittoneuvoston paljon huomiota herättäneestä toimenpiteestä kieltää Journal des Nations'in ilmestymisen kolmeksi kuukaudeksi. Sanotussa sanomalehdessä oli Münchenin konferenssin johdosta ki-

joitus, jossa siellä esiintyvistä valtiomiehistä m.m. käytettiin sanontaa "charcutier". Journal des Nations, jonka päätoimittaja asuu Ranskan puolella, on, samoinkuin eräät muut sanomalehdet, antanut paljon päänvaivaa Sveitsin hallitukselle, joka, kuten aikaisemmin olen raportoinut, pitää eräänä puolueettomuuspolitiikkansa kulmakivenä periaatetta, ettei Sveitsin sanomalehdistö saa käyttää loukkaavaa kirjoitustapaa muista valtioista. Eritoten Sveitsin hallitus tahtoo pidättää sanomalehdistöä ärsyttämästä mahtavia totalitäärisiä naapurivaltioita, joiden edustajat Bernissä varmaan monta kertaa ovat tällaisten kirjoitusten johdosta asettaneet liittohallituksen painostuksen alaiseksi.

v.a. Asiainhoitaja: *M. M. M.*

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31 ..

ASIA: _____

Genevessä oleva tahetyttö raportti n:o 33.

v.g. Siainhoitaja Hellström

25/10 1938.

..... GENEVE'ii ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 728.....

Genève'ii ..... SSA 25 P: NÄOKA ..... KUUTA 1988. 31/10-38

VIITTAUS: ..... N

..... P: NÄ ..... KUUTA 19 ..... P: TTY ..... n:o

VIITTAUS: ..... D. U. M. 19

Ulkoasiainministeriö ..... LLE

ASIA: Genève'ii in lähetystö'n raportit n:ot 33-36.

Lähetystö lähettää kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle
oheisina raporttinsa n:ot 33-36 aiheesta

"Kysymys peruskirjan periaatteiden tehostamisesta"
aliotsakkeilla

"I. 16 artiklan tulkinta",

II. Peruskirjan 11 artikla",

III. Kysymys peruskirjan erottamisesta rauhansopimuksista" ja

IV. Kansainliiton yhteistyö sen ulkopuolella olevien valtioiden kanssa."

v.s. Asiainhoitaja: *Mantoin*

Genève'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 33.

Genève'issa 25 p:nä loka kuuta 1938.

Asia: Kysymys peruskirjan periaatteiden
tehostamisesta 1.16 artiklan tulkinta.

31/295 Pel. S. 38.
3/10-38
5 C 31

XIX Yleiskokouksen päiväjärjestyksen 3 kohdalle oli merkitty kysymys peruskirjan periaatteiden toteuttamisesta. Käsitte-
lyn pohjana oli 28-miehen erikoiskomitean raportti.

Tämä kysymys käsiteltiin valmistavasti VI komissiossa. Päätettiin käsitellä erillään toisistaan kysymystä peruskirjan 16 artiklan pakollisuudesta, kysymystä 11 artiklan 1 kappaleen tul-
kinnan lieventämisestä, mikäli koski siinä vaadittua yksimielisyyt-
tä, kysymystä peruskirjan erottamisesta rauhansopimuksista sekä
kysymystä Kansainliiton yhteistoiminnasta sen ulkopuolella ole-
vien valtioiden kanssa.

Asian alusti kuudennessa komissiossa Englannin edustaja
Butler, joka huomautti, että Cranbornen mietinnössä oli osoi-
tettu, mitenkä vaikeata oli muuttaa peruskirjan pakollisia mää-
räyksiä. Yleiskokouksen yleisistunnossa annetuista lausunnoista
selvisi, ettei mitään päätöslauselmaa 16 artiklan suhteen voitu
toivoa. Nykyään vallitsevissa olosuhteissa Englannin hallitus
tahtoi jättää 16 artiklan sanamuodon ja sen vaikutuksen muut-
tamatta, mutta se oli valmis tulkitsemaan 16 artiklasta ai-
heutuvat velvollisuutensa seuraavasti, ollen tämä tulkinta voi-
massa myöskin kun 16 artiklaa sovelletaan 17 artiklan nojalla:

1) Ne olosuhteet, joiden vallitessa olisi ryhdyttävä
kansainväliseen toimenpiteeseen 16 artiklan mukaisesti ja tämän
toimenpiteen luonteesta ei voida ennakoita antaa määritelmää.
Jokainen tapaus on tutkittava erikseen. Jokaisella jäsenvaltiol-
la on oikeus ryhtyä 16 artiklassa edellytettyihin toimenpitei-
siin, mutta ei ole olemassa ehdotonta velvollisuutta ryhtyä

JAKELUOHJE:

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-
tuksiin.

senmoiseen.

2) Jokainen jäsen on velvollinen yksissä neuvoin muiden Liiton jäsenten kanssa selvittämään, onko, ja missä määrin, mahdollista määrätystä tapauksessa ryhtyä 16 artiklan edellyttämiin toimenpiteisiin.

3) Näitten neuvottelujen aikana jokainen jäsenvaltio päättää itsenäisesti siitä toimenpiteestä, johon se omaan asenteeseensa nähden katsoo voivansa ottaa osaa. Jokaisen jäsenvaltion tulee ottaa huomioon se tapa, jolla muut jäsenet ovat valmiit toimimaan.

4) On muistettava, että sotaan ryhtyminen, koskeeseen jäsenvaltioita tai ei, koskee Liittoa kokonaisuudessaan. Jäsenvaltiot eivät ole oikeutetut tässä suhteessa asettumaan välinpitämättömälle kannalle.

Asiasta sukeutui pitkänlainen keskustelu, joka oli jatkona Yleiskokouksessa tapahtuneeseen ajatustenvaihtoon 16 artiklan tulkinnasta. Vaikka sanottu keskustelu osaksi oli hyvinkin akateemista laatua, oli se kuitenkin omiaan selvittämään tilannetta.

Toistaiseksi tarkistamattomien tietojen perusteella voidaan katsoa, että 25 maan valtuustot välittömästi tai välillisesti erilaisin vivahduksin hyväksyivät Englannin edustajan lausuman kannan. Tähän ryhmään kuuluivat Oslo-valtiot, Baltian kolme valtiota, viisi dominiota (Irlanti, Intia, Etelä-Afrikka, Australia ja Kanada), Turkki, Kreikka, Jugoslavia, Albania, Bulgaria, Läheisen Idän maat (Egypti, Iran, Irak ja Afganistan) sekä Argentiina. Kahdeksen maata piti pakotemääräyksiä ehdottomasti velvoittavina, nim.: Neuvostoliitto, Kiina, Espanja, Meksikko, Bolivia, Kolumbia, Ecuador sekä Rumania, joka viimeainittu yhä kuten ennenkin kammosi 19 artiklaa, vaikk'ei Kansainliitto ole koskaan yrittänyt nytkään sitä soveltaa.

Ranska oli pikemminkin viimeksi mainittujen maiden kannalla; sen edustaja Paul-Boncour ilmoitti, että Ranskan hallitus ei voi yhtyä päätökseen, joka tarkoittaa peruskirjan muuttamista sen muotoon tai henkeen nähden, mutta suostuu mielellään siihen, että valtuuskunnat esittävät ne vai-

keudet, jotka toisinaan voivat vaikeuttaa sitoumuksien täyttämistä. Ranskan hallitus ei halua keskustella niistä lausunnoista, jotka on annettu 16 artiklan tulkinnasta.

Komission yleiskokoukselle toimittamassa raportissa todetaan:

1) ettei mitään ehdotusta peruskirjan muuttamisesta ole komissiolle esitetty. Yleisenä mielipiteenä asiassa on todettava, että peruskirjan periaatteet ovat oikeat ja terveet, ja on alleviivattu, että sotaan ryhtyminen Kansainliiton jäsentä vastaan kohdistuu Kansainliittoon kokonaisuudessaan, että sellaista tekoa ei voida pitää sellaisena, joka ei koskisi kaikkia Kansainliiton jäseniä ja johon nähden ne voisivat olla välinpitämättömiä, ja että sellaisen tapauksen esiintyessä tästä on Kansainliiton jäsenten kesken neuvoteltava.

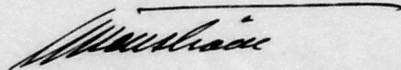
2) että on yleisesti myönnetty, että 16 artiklan sotilaalliset toimenpiteet eivät ole pakottavaa laatua. Mitä tulee taloudellisiin toimenpiteisiin, ovat lukuisat Kansainliiton jäsenet lausuneet, että he nykyisissä olosuhteissa eivät voi katsoa olevansa automaattisesti velvolliset soveltamaan tällaisia toimenpiteitä. Toiset jäsenet ovat esittäneet vastakkaisen mielipiteen.

3) näin ollen komissio on päättänyt liittää raporttiinsa yleiskokouksen istunnossa ja komissiossa annetut lausunnot lausumatta mielipidettään siitä asiantilasta, joka täten on syntynyt.

VI komission ehdotuksen mukaisesti päätti yleiskokous tiedoittaa raportin liitteineen kaikille Liiton jäsenille.

Asian käsittelyn tuloksena voidaan siis, koskei mitään päätöstä voitu tehdä, todeta, että kysymys 16 artiklan tulkittamisesta muodollisesti jäi avoimeksi, mutta että Kansainliiton enemmistö on sillä kannalla, että 16 artiklan taloudellisetkin pakotteet eivät ole automaattisesti vaikuttavia, vaan että jokainen Liiton jäsen voi neuvoteltuaan muiden kanssa jokaisesta ehkä esiintyvistä yksityistapauksesta itsenäisesti päättää, ottaako se osaa pakotteen täytäntöönpanoon vai ei.

V.a. Asiainhoitaja

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA: _____

Genevessä olevan lähetystön raportti n:o 34

v.a. Siainhoitaja Hellström

25/10 1938.

Genève'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 34.

Genève'issa 25 p:nä loka kuuta 1938.

Asia: Kysymys peruskirjan periaatteiden
tehostamisesta II.

Peruskirjan 11 artikla.

ASIAIN	
31/10-38	31/295 Pal. S-38
5	C31

Yleiskokouksen VI komissiossa Englannin valtuutettu Butler huomautti, että 11 artiklan 1 mom. on liiaksi jäykkä, koska se päätöksen tekoa varten vaatii yksimielisyyttä. Usein voisi kuitenkin olla erittäin merkityksellistä, että Neuvosto, riitapuolten vastustuksesta huolimatta, voisi hyväksyä asiaa selostavan raportin sekä suosituksen riitaisuuden järjestämistä ja väliaikaisista toimenpiteistä. Vaikkakaan se ei olisi riitapuolia sitova, voisi se kuitenkin olla omansa taltuttamaan vastaista hyökkääjää. Tällaisen toimintamuodon kautta, joka ei edellyttäisi mitään muutosta sääntöön siitä, että Neuvoston päätökset on tehtävä yksimielisesti, voitaisiin myöskin hankkia enemmän arvovaltaa Neuvostossa lausutuille mielipiteille.

Komissiossa esiintyi eri mielipiteitä, mutta enemmistö näytti olevan valmis hyväksymään ehdotuksen, jonka mukaisesti yleiskokous päättäisi lausua mielipiteenään, että Neuvosto käsitellessään riitaisuutta 11 artiklan 1 kappaleen nojalla voi, edellyttäen yksimielisyyttä, jolloin kuitenkin riitapuolten ääniä ei oteta lukuun, päättää lausua mielipiteen tai hyväksyä raportin riidan yhteydessä olevista seikoista sekä tehdä suosituksen niihin toimenpiteisiin, joihin Kansainliiton jäsenten, paitsi riitapuolten, tulee ryhtyä rauhan ylläpitämiseksi.

Kysymys peruskirjan 11 artiklasta käsiteltiin Yleiskokouksessa 30 päivänä syyskuuta, jolloin Puolan ja Unkarin edustajat vastustivat VI komission ehdotuksen hyväksymistä,

JAKELUOHJE:

.....
.....
.....

UE 2: A 4.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

jonka johdosta asia raukesi.

V.a.Asiainhoitaja: *Mantila*

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA: _____

Geneve'n oltava lähetysten raportti n:o 35.

v.s. Asiamiehitys Helston

24/10 1938

GENEVE'i ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 35.

Genève'i ssa 24 p:nä loka kuuta 1938.

31 295 Pal. X 38.

31/10-38

5

C 31

Asia: Kysymys peruskirjan periaatteiden tehostamisesta.III. Kysymys peruskirjan erottamisesta rauhansopimuksista.

Kysymys peruskirjan erottamisesta rauhansopimuksista oli 28-miehen komitean toimeksiannosta ollut 10-miehisen juristikomitean valmistettavana.

Juristikomitea on laatinut sopimusehdotuksen, joka tarkoittaa peruskirjan alkulauseiden sekä 1, 4 ja 5 artiklan kuin myös peruskirjan liitteen muuttamista. Tällöin on yksinomaan harkittu kysymyksen juridisen puolen järjestämistä. Komitea on siis ainoastaan tutkinut, miten Kansainliitto voi, jos se haluaa, käyttää hyväkseen peruskirjan 26 artiklan säännöksiä poistaakseen peruskirjasta erinäisiä lausetapoja, jotka voivat vieroittaa eräitä valtioita Kansainliitosta tai pitää niitä siitä erillään.

Ehdotetut muutokset ovat puhtaasti muodollista laatua. Niiden kautta poistetaan välittömät viittaukset rauhansopimuksiin, ja jäsenvaltioiden jako eri ryhmiin ~~omaksuttu~~, samoinkuin peruskirjan liitteen I osassa oleva luettelo valtioista, jotka ovat alkuperäisiä Liiton jäseniä tai erikoisesti kutsuttu yhtymään Liittoon.

VI komissiossa huomautettiin m.m., että on lausuttu epäilyksiä sen johdosta, että peruskirjaan, joka henkensä mukaisesti on oleva itsenäinen, sisältyy erinäisiä rauhansopimuksia. Itsetään on selvä, että tässä yhteydessä ei voi olla kysymystä rauhansopimusten muuttamisesta, joka tietenkin on eri asia.

Yleiskokous hyväksyi ehdotetut muutokset peruskirjaan, minkä jälkeen seuraavat valtuuskunnat allekirjoittivat sitä tarkoittavan pöytäkirjan, joka sen ohessa sisältää määräyksen, että se on ratifioitava:

Afganistan, Argentiina, Belgia, Bolivia, Iso-Britannia, Bul-

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

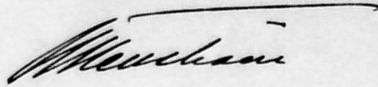
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

garia, Kiina, Kolumbia, Kuuba, Dominikaaninen tasavalta, Egypti, Ecuador, Espanja, Ranska, Kreikka, Haiti, Intia, Irak, Iran, Irlanti, Meksikko, Norja, Panama, Peru, Portugali ja Uruguay.

v.a.Asiainhoitaja:

A handwritten signature in dark ink, appearing to read "Merkel", is written over the printed text "v.a.Asiainhoitaja:". The signature is fluid and cursive.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Genevessä olevan lähetystön raportti n:o 36.

v.g. Asiamiehittäjä Hellström

25/10 1938.

GENEVE'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Sarainen.

RAPORTTI n:o 36.

Geneve'i ssa 25 p:nä loka kuuta 1938.

31/295 Palki 38.

10-38

C 31

Asia: Kysymys peruskirjan periaatteiden
töhostamisestä. IV. Kansainliiton yhteis-
työ sen ulkopuolella olevien valtioiden kanssa.

Yleiskokouksen VI komissio käsitteli myöskin otsakkeessa mainittua kysymystä, joka oli ollut 28-miehen komitean valmistettavana, jolle lordi Cranborne oli antanut asiasta lausuntonsa.

Englannin edustaja Butler viittasi lordi Cranbornen raporttiin, joka päättyi huomautukseen, että koska toiveet Kansainliiton universaalisuuden toteuttamisesta ovat heikot, kysymys/Kansainliiton yhteistoiminnasta sen ulkopuolella olevien valtioiden kanssa osoittautuu erikoisen tärkeäksi. Hra Butlerin mielestä tuli Kansainliiton tällä hetkellä rajoittautua kehittämään yhteistyötä ei-jäseninä olevien valtioiden kanssa.

Yleiskokouksen VI komission laatimassa päätösehdotuksessa huomautetaan, että Kansainliiton politiikka aina on tarkoittanut pyrkiä yhteistoimintaan sen ulkopuolella olevien valtioiden kanssa. Tämä pyrkimys on saanut osakseen yhä enemmän vastakaikua.

Tämän johdosta ehdotetaan, että yleiskokous päättäisi lausua, että on yleismaailmallisesta merkityksestä kehittää tätä yhteistyötä ja että yleiskokouksessa edustetut Kansainliiton jäsenet mielellään ottaisivat huomioon ja harkitakseen jokaisen huomautuksen tai esityksen, jonka Liiton ulkopuolella oleva valtio haluaisi esittää kehittääkseen puheena olevaa teknillistä ei-poliittista laatua olevaa yhteistoimintaa. Tämä päätös olisi pääsihteerin toimesta saatettava Liiton ulkopuolella olevien valtojen tietoon.

Yleiskokous hyväksyi 30 päivänä syyskuuta 1938 sanotun ehdotuksen.

v.a. Asiasuostaja: *M. M. M.*

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaadustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaadustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA: _____

Genevessä olevan lähetystön raportti n:o 32.

s. a. Asiamiehitys Hallitsem.

7/11 1958.

Genève'i ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 750.

Genève'i SSA 1 P:Ä marras KUUTA 19 38.

VIITTAUS: ..... N

P:Ä ..... KUUTA 19 ..... P:TTY ..... n:o

VIITTAUS: ..... D. U. M. / 19

32/295 Pal. S. 38.

2/11-38	1.2	31
5	C31	

Ulkoasiainministeriö ..... LLE

ASIA: Genève'in-lähetystön raportti n:o 37.

Lähetystö lähettää kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttinsa n:o 37, jonka otsakkeena on Kysymys ulkomaalaisten vapaaehtoisten poistamisesta Espanjan hallituksen joukko-osastoista.

V.a.Asiainhoitaja: *M. M. M.*

Genève'i

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 37.

Genève'i ssa 1 p:nä marras kuuta 1938.

KOASIA

32 / 295 Pal. 5 38.

7/11 - 38

19

OSAA

5

C38

Asia: Kysymys ulkomaalaisten vapaa-
ehtoisten poistamisesta Espanjan
hallituksen joukko-osastoista.

Syyskuun 21 päivänä 1938 jätti Espanjan hallitus XIX yleiskokoukselle esityksen kansainvälisen komission muodostamisesta, jonka tarkoituksena oli aikaansaada vakuus siitä, että Espanjan hallituksen suunnittelema ulkomaalaisten vapaaehtoisten poistaminen Espanjan hallituksen sotajoukoista ja poislähtettäminen oli saatettu loppuun.

Sanottu kysymys oli VI komission käsiteltävänä, jossa se ei saanut osakseen yksimielistä hyväksymistä. Komissiossa esiintyi epäilyksiä siitä, että puuttuminen asiaan voisi aiheuttaa kohtalokkaan ennakkotapauksen sekä että ehdotetut toimenpiteet tulisivat vaikuttamaan häiritsevästi puuttumattomuuskomitean toimintaan, se kun myöskin oli valmistanut ehdotuksen vapaaehtoisten poistamisesta Espanjasta.

Englannin edustaja Butler painosti, että toimenpiteen puolueeton luonne alleviivattaisiin ja ettei se missään tapauksessa saisi vaikuttaa puuttumattomuuskomitean toimipiiriin.

Yleiskokous päätti vihdoin päästäkseen tästä arkaluontoisesta asiasta, joka uhkasi viivyttää yleiskokouksen usealta taholta hartaasti toivottua keskeyttämistä,^{x)} syyskuun 30 päivänä siirtää asian Neuvoston käsiteltäväksi.

Neuvosto sai vielä samana päivänä aikaan myönteisen päätöksen, joka tyydytti Englannin valtuuskuntaa.

x) Kansainliitolle suopea, nyttemmin kolmeksi kuukaudeksi lakkautettu Journal des Nations valitti, että "valtuutetut ja byrokraatit" lopettivat säädöttömällä kiireellä sen, minkä halusivat kutsua yleiskokouksen työksi.

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaadustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaadustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

Keskustelun aikana Bolivian edustaja Costa du Rels ilmoitti ei ottavansa osaa äänestykseen ja totesi, että tällaisen komission lähettämistä maahan, jossa oli käynnissä sisällissota, tapahtukoon se kansainvälisin yhteistoimin tai ilman sitä, ei voida vastaisuudessa esittää ennakkotapauksena poliittiseen toimintaan ryhtymistä varten sellaisessa maassa Kansainliiton puolelta ilman molempien riita-
puolten suostumusta.

Neuvoston presidentti, Perun edustaja Garcia-Galderón huomautti, valittaen Espanjassa raivoavaa sisällissotaa, että hänen edustamansa maa oli ollut pakotettu keskeyttämään diplomaattiset yhteydet Espanjan hallituksen kanssa, sekä että hän niinkään ei tulisi ottamaan osaa äänestykseen.

Neuvosto, ottaen huomioon VI komissiossa annetut lausunnot ja todeten, että puuttumattomuuskomitea on laatinut ehdotuksen Espanjan sisällissotaan osaaottaneiden ulkomaalaisten poistamisesta, johon toimintaan nyt ehdotetut toimenpiteet eivät saa haitallisesti vaikuttaa, päätti:

a) hyväksyä sille esitetyn raportin;

b) lähettää Espanjaan kansainvälisen komission, joka saa toimekseen, käyttäen hyväkseen Espanjan hallituksen käytettäväksi asettamia apuneuvoja, todeta sanotun hallituksen poistamistoimenpiteet sekä laatia raportin niiden tehokkuudesta, siitä, mihin poistetut henkilöt ovat toimittetut, sekä tapahtuneiden poistamisien tehokkuuden ja tulokset;

c) lausua julki, ettei neuvosto sitoutunut mihinkään vastuuseen poistamisen muodosta tai joukko-osastoista poistettujen poistamiseksi;

d) asettaa 3-henkisen komitean, johon tulivat Englannin, Ranskan ja Iranin edustajat ja joka sai toimekseen asettaa sanotun komitean ja johtaa sen toimintaa;

e) todeta Espanjan hallituksen selityksen, että se suostuu antamaan komissiolle kaikki takeet, helpotukset ja avun, jonka se katsoo tarvitsevänsä toimeksiantonsa täyttämiseksi; sekä

f) myöntää tästä aiheutuvien menojen suorittamiseksi

si korkeintaan 250.000 Sveitsin frangia.

Englannin edustajan ehdotuksesta hyväksyi Neuvosto vielä lausuman, joka toteaa, että jos vastapuoli jättäisi Neuvostolle samanlaisen esityksen, sitäkin käsiteltäisiin samassa mielessä kuin nyt esillä ollutta.

Yllämainittu 3-miehen komitea, jonka puheenjohtajana toimii Iranin ulkoasiainministeri Mozaffar Halam ja muina jäseninä englantilainen Stevenson ja ranskalainen Charveriat, ryhtyi viipymättä puheenalaisen komission asettamiseksi. Sen puheenjohtajaksi tuli kenraalimajuri Bruno Jalander.

Apulaispääsihteeri Walters mainitsi äskettäin minulle, että Kansainliiton sihteeristössä oli saatu hyvä käsitys kenraalimajuri Jalanderin sopivaisuudesta. Osastopäällikkö Agnides kertoi tänään, että hän oli henkilökohtaisesti tavannut kenraalimajuri Jalanderin Perpignan'issa. Hän sanoi olevansa vakuutettu siitä, että komissio kenraalimajuri Jalanderissa oli saanut tarmokkaan ja muutenkin kaikin puolin sopivan puheenjohtajan.

V.a. Asiainhoitaja:

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA: _____

Genevessä olevan lähetystön raportti n:o 38.

v.a. Asiamies Hellström

2/11 1938.

Genève'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 763.

Genève'i SSA 9 P:NÄ marras KUUTA 1938.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

KOAS.		HIST.	
33 / 295-PalD. : 38.			
14/11-38	2	L	
5 C31		ASIA	

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Genève'in-lähetystön raportti n:o 38.

Lähetystö lähettää kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttinsa n:o 38, jonka otsakkeena on Kansainliiton pulma.

V.a. Asiamiehittäjä: *Munshon*

Geneve'i ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 38.

Geneve'i ssa 9 p:nä marras kuuta 19 38.

Asia: Kansainliiton pulma.

KOKO	TI
33	295 Pal. S. 38.
14/11-38	
5	C24

Kuluvan marraskuun 3 päivänä päivätyssä sähkössä ilmoitin Ulkoasiainministeriölle m.m. että Kansainliiton Neuvoston presidentti oli Neuvoston päätöksen 30/9 mukaisesti asettanut 5-miehen komitean tutkimaan Liiton 1940 vuoden menoarvion vakituisten menojen supistamista. Tämän komitean puheenjohtajana toimii kontrollikomitean puheenjohtaja norjalainen Hambro. Sanottu komitea kokoontuu Pariisissa 15 päivänä kuluva marraskuuta.

Sanottu toimenpide aiheutuu kuten tunnettua siitä, että Kansainliiton tulot jatkuvasti ovat vähentymässä lukuisten eroamisten johdosta. Tämä toimenpide ja pääsihteerin valmistelut komitealle ennettaviin säästämisehdotuksiin nähden aiheuttivat suurta hermostuneisuutta Sihteeristön virkamiesten keskuudessa. Virkamiesten piirissä otaksuttiin, että suunnitellut säästämistoimenpiteet tulisivat aiheuttamaan n. 50 virkapaikan lakkauttamista ja samalla pelättiin että niihin ryhdyttäisiin jo lähimmässä tulevaisuudessa. Aihetta tähän antoivat myöskin erittäin englantilaisissa lehdissä olleet kirjoitukset, joissa m.m. huhuttiin että apulaispääsihteeri Walters ja osastopäällikkö Agnides y.m. tulisivat eroamaan. Nämä huhut on Sihteeristö dementoinut.

Viimeksimainittujen huhujen aiheena ovat kaiketi myöskin Kansainliittopiireissä levinneet tiedot siitä, että Englannin ja Ranskan hallitukset ovat tyytymättömät siihen, että eräät

JAKELUOHJE:

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Sihteeristön virkamiehet syyskuun kriisin aikana olivat tehneet vastusta tai koettaneet ehkäistä Englannin ja Ranskan hallitusten silloista politiikkaa kriisin välttämiseksi. Lienee varmaa, että pääsihteerin kabinettipäällikön Hodinin poistaminen aiheutuu siitä, että hän on juonitellut m.m. pääsihteeri Avenolia vastaan. Herra Hodin on ollut Sihteeristön palveluksessa alusta alkaen ja on oikeutettu täyteen eläkkeeseen. Hän lienee erotessaan saanut nostaa 1½ vuoden palkan.

Sihteeristön ulkopuolella kiertää yhä huhu hygienisen osaston päällikön Raichmannin eroamisesta. Herrat Hodin ja Raichmann ovat juutalaisia.

Monesta seikasta päättäen on todennäköistä, että, erikseen yllämainituista toimenpiteistä, Kansainliittoa kannattavissa suurvaltapiireissä ja erittäinkin Lontoossa, haudotaan laajakantoisia suunnitelmia Liiton perinpohjaisesta uudistamisesta siinä mielessä, että sen ulkopuolella olevat suurvallat saataisiin osallistumaan sen toimintaan.

Huhutuista uudistusehdotuksista ei täällä ole mitään varmoja tietoja. Tuskinpa Sihteeristössäkään ollaan niistä vielä tietoisia. Apulaispääsihteeri Waltersin matka Englantiin asetetaan uudistustoimenpiteiden yhteyteen.

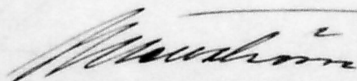
Pysyväisten valtuuskuntien piirissä on viitattu siihen, että Popolo Italiassa olisi selvästi lausuttu että Italia periaatteellisesti voi olla Liitossa mukana, mutta ettei se käy päinsä niin kauan kuin Sihteeristön johto on juutalaisten käsissä. Toiset otaksuvat että olisi mahdollista saada Saksa ja Italia Liittoon, jos sen toiminta olisi ainoastaan taloudellista ja neuvottelevaa laatua, eikä Neuvostoliitto olisi siinä mukana. Tämän kannan mukaan olisi tärkeintä että peruskirjasta poistettaisiin säännökset, jotka tarkoittavat sodan preventiivistä ehkäisemistä, ja että ne korvattaisiin säännöksillä neuvotteluvollisuudesta.

Kenraali Smuts edustaa Liiton uudistamista koskevassa ajatustenvaihdossa suurvaltanaäkökantoja. Johannesburgissa pitämässään puheessa hän on laveasti käsitellyt Kansainliiton

tulevaisuutta (katso Times, 7/11.1938, siv. 11). Kenraali Smuts huomauttaa m.m. että Neuvosto jäsenmääränsä nähden on tullut liian hankalaksi hoitaa ja ehdottaa sen vuoksi jäsenmäärän alentamista ja Neuvoston toiminnan tehostamista. Hänen mielestään olisi sen ohessa harkittava eikä Liiton jäseninä olevien suurvaltain muodostama pysyväinen komitea olisi sisällytettävä Liiton organisaatioon. Tällaiselle komitealle kuuluisi paitsi muuta ehdotuksen tekeminen muutoksista olosuhteisiin, jotka voivat uhata maailman rauhaa. Kenraali Smuts katsoo että viime vuosikymmenen kehitys osoittaa, että suurvalloille olisi annettava tällainen toimeksianto.

Todennäköisesti kysymys Kansainliiton uudistuksesta tulee jossakin muodossa esille Pariisissa Chamberlainin ja Halifaxin vierailun aikana. L'Oeuvre-lehdessä huhutaan 8/11 tästä sekä että Englanti mielellään näkisi että Saksa palaisi Genève'een tai ainakin suostuisi olemaan siellä mukana käsittelemässä kysymystä siirtomaiden palauttamisesta.

V.a. Asiainhoitaja.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA: _____

Genèveissä olevan lähetystön raportti n:o 39.

v.a. Asainhoitoja Nyyssimä

17/12 1938.

Genève'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 868.

Genève'i SSA 17 P.NÄ joulukuuta 19 38.

VIITTAUS: ..... N

P.NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulk. Asia

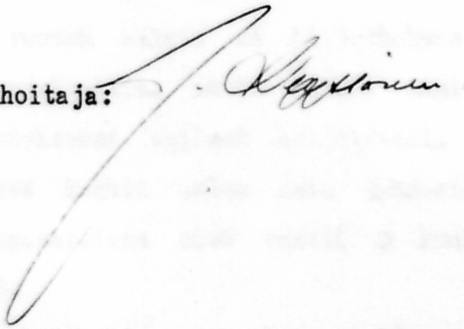
34/295 Val. 38.

29/12-38	3	
5	C31	

Ulk. Asiaministeriö LLE

ASIA: Genève'in-lähetystön raportti n:o 39.

Lähetystö lähettää kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttinsa n:o 39, jonka otsakkeena on Toimenpiteitä demokratian turvaamiseksi Sveitsissä.

V.a. Asiainhoitaja:

Genève'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 39.

Genève'i ssa 17 p:nä joulukuuta 1938.

37/295 Pal. S 28.
27/12-38 3
5 C31

Asia: Toimenpiteitä demokratian turvaamiseksi Sveitsissä.

Kuluvan joulukuun 10 päivänä julkaistiin t.k. 5 päivänä päivätty ja 15 päivänä voimaantuleva Liittoneuvoston päätös toimenpiteistä valtiota vaarantavan toiminnan ehkäisemiseksi ja demokraattisen yhteiskuntajärjestyksen suojelemiseksi. Tämä päätös on herättänyt suurta huomiota sekä Sveitsissä että ulkomailla ja koska kysymys on ajankohtainen kotimaassakin, on syytä siihen lähemmin kajota.

Liittoneuvoston toimenpiteellä on esihistoriansa. Jo kolme kertaa viime 20 vuoden aikana on Liittokokous (parlamentti) hyväksynyt valtion suojelulain, mutta kaikki nämä kolme lakia ovat aina kansanäänestyksessä tulleet hyljättyiksi. (Sveitsissä on nimittäin ryhdyttävä kunkin uuden lain johdosta kansanäänestykseen, jos 30,000 kansalaista sitä vaatii 3 kuukauden kuluessa lain säätämisestä).

Viime vuosina kuitenkin, kun kommunistipropaganda tuli liian voimakkaaksi, saatettiin voimaan n.s. puserolaki ynnä aseuksia, joilla kaikki ulkomailta joko kirjallisessatai muussa muodossa tuleva propaganda estettiin. Nämä määräykset ulotettiin myöhemmin myös koskemaan natsi- ja fascistipropagandaa.

JAKELUOHJE:

.....
.....
.....

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Viime aikoina rupeasi taas kuulumaan yhä enemmän valituksia, että kolme Zürichissä ja Baselissa ilmestyvää natsisti lehteä sai vapaasti saksalaiseen tapaan kirjoittaa demokraatteja, juutalaisia ja vapaamuurareja, jopa klerikaalejakin vastaan. Yleensä natsistiagitatio näytti vilkastuvan vilkastumistaan.

Näin ollen esitettiin hallitukselle Liittokokouksessa noin kuukausi sitten kolme eri välikysymystä tässä asiassa. Hallitus vastasi olevansa tietoinen asiantilasta ja ryhtyvänsä vastaaviin toimenpiteisiin. Nyt julkaistu Liittoneuvoston päätös on vastaus välikysymyksiin.

Poliittisen departementin osastopäällikkö tri Feldscher, jonka kanssa tästä kysymyksestä tänään puhuin, mainitsi, että hallitus on katsonut olevansa pakoitettu tekemään k.o. päätöksensä, joka itse asiassa on n.s. hätälaki. Vain kansalliskokous nimittäin on oikeutettu sellaisen lain säätämiseen joko hyväksymällä nyt tehdyn päätöksen tai laatimalla uuden lain. Sitten menee asia kuitenkin, kuten edellä mainittiin, kansanäänestykseen, jos kyllin monta kansalaista sitä vaatii. Tällaisen lain kohtalo on sängen epävarma Sveitsissä, jossa ollaan hyvin varuillaan, kun kansalaisvapauden rajoitukset jossakin muodossa ovat kysymyksessä. Sen osoittaa jo kolmen edellämämainitun lain hyljäytysituleminen.

Toimenpiteensä perustaa hallitus liittoperustuslain 102 artiklaan, jossa sanotaan, ~~jossa sanotaan~~ että Liittoneuvoston tulee valvoa Sveitsin riippumattomuutta ja sitä,

rauha ja järjestys vallitsevat maassa.

Päätöksessä määrätään, että se joka koettaa lait-
tomasti poistaa tai tekee vaaranalaiseksi Valaliiton tai
Kanttoonien perustuslaillisen järjestyksen ja joka edistää
tätä tarkoittavaa ulkomaista propagandaa, rangaistaan sa-
koilla tai vankeudella aina 1 vuoteen asti. Edelleen
lausutaan, -ja tämä on hra Feldscherin mielestä tärkein
määräys, -että se, joka levittää tietoisesti Valaliiton
sisäistä tai ulkonaista turvallisuutta vaarantavia vääriä
tietoja, joka julkisesti ja järjestelmällisesti halventaa
maan kansanvaltaisia perustuksia väärillä väitteillä, joka
yllyttää vihaan kansalaisryhmiä vastaan rodun, uskonnon
tai kansallisuuden perusteella, joka rikkoo ulkomaalaisil-
le yhdistyksille asetettuja toimintaohjeita vastaan, joka
toimii Liittoneuvoston päättämää lehtikieltoa, sen kommu-
nistisen yllytyksen ja valtiolle vaarallisen propagandan
ehkäisemiseksi antamia määräyksiä vastaan tai tämän Liit-
toneuvoston päätöksen perusteella annettuja ohjeita tai
kieltoja vastaan, rangaistaan vankeudella tai sakoilla.

Huomattava on, että tämän määräyksen edellyttämät
rikokset ovat Valaliiton, eivätkä Kanttoonien tuomiovallan
alaiset.

Lopuksi määrätään, että Liittoneuvosto saattaa lo-
pettaa valtion turvallisuudelle vaaralliset yhdistykset
tai yritykset ja lakkauttaa lehtiä ja aikakauskirjoja
kuudeksi kuukaudeksi, jopa rikkomusten uudistuessa koko-
naan.

Tämä määräys on, kuten mainitsin, herättänyt huomiota, mutta siihen on lehdistä päättäen yleensä suhtauduttu sangen rauhallisesti. Vain Genève'in lehdet ovat olleet hermostuneita. Ranskalaisessa Sveitsissä ollaan nim. kovin varuillaan kun on kysymys kanttoonien alistamisesta koko maan lainsäädännön alaisiksi jossakin suhteessa.

Kysyin tri Feldscheriltä, onko tässä ehkä ollut aiheuttavana syynä Saksasta päin tullut vaikutus ja pyrkimys Sveitsin itsenäisyyden vaaranalaiseksi saattamiseksi. Hän vastasi, ettei tällaista ole ollut havaittavissa. Natsilehdet olivat ilmestyneet sveitsiläisin kannatuksin eikä Saksasta päin ole vastaanotettu rahallista avustusta. Sveitsin Saksaan liittymistä tarkoittava propaganda ei löisi leiville, siksi vakaantuneet ovat olot. Toista oli tilanne Itävallassa ja Sudeettisaksassa, joissa tyytymättömyys lopulta puhkesi ilmi liekkiin. Tosin ovat vasemmistolehdet, etenkin kommunistiset, ulkomailla koettaneet levittää tällaisia huhuja, mutta niiden tarkoituksena on ilmeisesti saattaa Sveitsin ja Saksan välit kireiksi. Kuvaavaa on, sanoi hra Feldscher, että News Chronicle oli ensimmäinen lehti, joka aloitti tämän propagandan.

Sveitsissä on tri Feldscherin ilmoituksen mukaan yhä kommunistilehti "die Freiheit" Baselissa, mutta se ei voi paljoa aikaansaada. Lisäksi voi Nicolen lehteä "Le Travail" Genève'issä katsoa Moskovasta riippuvaksi, mutta sen vaikutus on pieni.

Sveitsi haluaa pysyä tosiaan neutraalina, lausui lopuksi tri Feldscher. Sen takia se ei voi sietää rajojensa

sisäpuolella minkäänlaista toimintaa, joka on tämän periaatteen kanssa ristiriidassa. Näin on selitettävä esim. "Journal des Nations" in lakkautus, kun sen käyttämä kieli Sveitsin kanssa ystävällisissä suhteissa olevien maitten oloista kävi yli sopivaisuuden rajain. Näin saa selityksensä myöskin vasta annettu Liittoneuvoston päätös.

V.a. Asiainhoitaja: